

Управління культури, національностей та релігій
Хмельницької облдержадміністрації

Хмельницька обласна універсальна
наукова бібліотека імені Миколи Островського

Календар
знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини
на 2014 рік

Хмельницький
2013

Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2014 рік / Упр. культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; ХОУНБ ім. М. Островського; уклад.: В.О. Мельник, О.О. Баваровська. – Хмельницький, 2013. – 164 с.

Черговий випуск «Календаря знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини» подає інформацію про найбільш значимі події та ювілеї видатних особистостей краю, які відзначатимуться у 2014 році.

В хронологічному переліку спочатку подаються ювілейні дати року, точність яких не встановлена.

Дати, до яких подаються довідки та рекомендаційні бібліографічні списки позначені астериском (*).

Видання адресоване науковцям, освітянам, працівникам культури, краєзнавцям, студентам, всім, хто цікавиться минулими і сьогоденням рідного краю.

Друкується за рішенням Науково-редакційної ради ХОУНБ ім. М. Островського, протокол № 11 від 06.11.2013 р.

Відповідальна за випуск: *Синиця Н.М.*

На обкладинці: Ю.Й.Сіцінський, С.В.Руданський,
М.О.Островський., М.П.Бажан.

Знаменні і пам'ятні дати

*...О пам"ть, пам"ть, ти священна,
В собі несеш епоху й мить.*

П. Карась

У 2014 році виповнюється

- 870 років з часу першої згадки про смт *Стара Ушиця* Кам'янець-Подільського р-ну (1144).
- 805 років з часу першої згадки про м. *Старокостянтинів* (*Кобудь*) та с. *Губин* Старокостянтинівського р-ну (1209).
- 610 років з часу першої згадки про:
села *Грим'ячка* та *Зіньків* Вінковецького р-ну;
смт *Сатанів* Городоцького р-ну;
с. *Підлісний Мукарів* Дунаєвецького р-ну (1404).
- 585 років з часу першої згадки про с. *Куча* Новоушицького р-ну (1429).
- 580 років з часу утворення *Подільського воєводства* (1434).
- 575 років з часу першої згадки про смт *Нова Ушиця* (1439).
- 570 років з часу першої документальної згадки про села *Дружнє*, *Котюржинці*, *Кременчуки* Красилівського р-ну (1414).
- 545 років з часу заснування с. *Блищанівка* Дунаєвецького р-ну (1469).
- 540 років з часу першої згадки про с. *Оринин* Кам'янець-Подільського р-ну (1474).
- 520 років з часу першої документальної згадки про с. *Горбасів* Летичівського р-ну (1494).
- 515 років з часу проведення *люстрації* (перепису) оборонних замків Поділля (1499).
- 495 років з часу першої згадки про с. *Михнів* Ізяславського р-ну (1519).

- 480 років з часу першої документальної згадки про:
села *Мислятин, Сошне* Ізяславського р-ну;
с. *Городище* Шепетівського р-ну (1534).
- 450 років з часу першої згадки про с. *Баламутівка* Ярмолинського р-ну (1564).
- 445 років з часу першої згадки про:
с. *Бубнівка* Волочиського р-ну;
с. *Строки* Теофіпольського р-ну;
с. *Новолабунь* Полонського р-ну;
с. *Сербинівка* Старокостянтинівського р-ну;
с. *Лісоводи* Городоцького р-ну (1569).
- 440 років з часу першої історичної згадки про с. *Немиринці* Теофіпольського р-ну (1574).
- 445 років тому була прийнята *Люблінська унія*, яка поєднала литовську і польську державу в єдине політичне ціле – Річ Посполиту і внесла суттєві зміни в соціальний і економічний уклад подільських земель, що колонізуються ще інтенсивніше (1569).
- 425 років з часу першої документальної згадки про:
с. *Хролин* Шепетівського р-ну;
с. *Капустин* Старокостянтинівського р-ну;
села *Великі Пузирки, Топори* Ізяславського р-ну;
с. *Гриценки* Красилівського р-ну (1589).
- 420 років тому Пłosкирів відвідав австрійський дипломат, мандрівник *Еріх Лясота фон Штеблау*. Він залишив найбільш давній з усіх відомих опис Пłosкирова та Кам'янця (1594).
- 415 років з часу заснування кафедрального *костьолу Іоанна Хрестителя* в м. Ізяслав (1599);
- років з часу першої історичної згадки про с. *Лютарівка* Теофіпольського р-ну.

- 385 років з часу першої документальної згадки про:
с. Федірки Волочиського р-ну;
с. Браїлівка Новоушицького р-ну;
с. Лисогірка Теофіпольського р-ну (1629).
- 305 років з часу першої згадки про *с. Варварівка* Полонського р-ну (1709).
- 265 років з часу народження *Ігнація Сцибор-Мархоцького* (1749-1827) – графа, реформатора, засновника «Миньковецької держави» в Ушицькому повіті.
- 255 років з часу першої згадки про *с. Пасічна* Старосинявського р-ну (1759).
- 245 років з часу заснування *Михайлівської церкви* у *с. Зіньків* Віньковецького р-ну (1769).
- 225 років з часу заснування *с. Слобідка-Кульчієвецька* Кам'янець-Подільського р-ну (1789).
- 215 років з часу заснування *Хрестовоздвиженської церкви* у м. Кам'янець-Подільський (1799);
років з часу заснування *Миколаївської церкви* у *с. Велика Радогощ* Ізяславського р-ну.
- 210 років з часу відкриття *першої водолікарні* у м. Кам'янець-Подільський (1804).
- 200 років з дня народження *Івана Андрійовича Васькова* (1814–1889) – художника. Викладав у чоловічій гімназії м. Кам'янець-Подільський;
- * років з дня народження *Олександра Нарциса Кароля Пшездзецького* (1814-1871) – польського письменника, історика, етнографа, поділлезнавця, видавця. Народився у смт Чорний Острів Хмельницького р-ну.

- 195 років з часу заснування православної церкви Різдва Пресвятої Богородиці у м. Славута (1819).
- 185 років з часу заснування Дунаєвецької суконної фабрики (1829);
- років з часу перейменування села Літнівці на Нову Ушицю.
- 175 років з часу заснування Городоцького цукрового заводу (1839).
- 170 років з часу заснування школи у с. Струга Новоушицького р-ну (1844).
- 160 років з дня народження Якова Йосиповича Бацуци (1854–1932) – живописця, майстра художньої кераміки. Народився у с. Адамівка Віньковецького р-ну;
- років з часу заснування Славутської паперової фабрики (1854).
- 150 років з часу заснування Покровської церкви у м. Кам'янець-Подільський (1864);
- років з часу заснування церкви у с. Хребтіїв Новоушицького р-ну;
- років з часу відкриття церковно-парафіяльної школи у с. Антоніни Красилівського р-ну.
- 145 років з часу відкриття однокласного народного училища у с. Кузьмин Красилівського р-ну, нині загальноосвітня школа (1869).
- 140 років з часу заснування однокласної школи у с. Голосків Летичівського р-ну, нині загальноосвітня школа (1874).

130 років з часу заснування костюлу в с. *Струга* Новоушицького р-ну (1884).

125 років з дня народження *Арсенія Григоровича Михайловського* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Колодіївка Кам'янець-Подільського р-ну (1889);

років з часу заснування школи у с. *Іванківці* Новоушицького р-ну.

120 років з дня народження *Петра Васильовича Корчєвого* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Жабинці Новоушицького р-ну (1894).

115 років з дня народження *Серафима (Костянтина Свежевського; 1899-1996)* – православного церковного діяча, архієпископа Каракаського та Венесуельського, а також Бразильського. Народився у м. Проскурів;

років з часу введення в експлуатацію у Проскуріві *цегельного заводу*, що належав Ш. Гальперіну, нині завод будівельних матеріалів (1899);

років з часу заснування *Сатанівського та Старокостянтинівського цукрових заводів*.

105 років з часу заснування *Божиковецького крохмального заводу* Деражнянського р-ну (1909);

років з часу створення *Проскурівсько-Летичівського товариства бджолярів*, яке з 1911 р. отримало статус Подільського.

95 років з часу перебування у м. Кам'янець-Подільський *Директорії та уряду УНР* (червень-листопад 1919 р.);

років з часу заснування *першої бібліотеки* у м. Шепетівка нині – центральна районна бібліотека ім. М. Коцюбинського;

років з часу смерті *Миколи Івановича Яворського* (1842-1919) – краєзнавця Поділля, історика, етнографа, фольклориста, члена Подільського історико-археологічного та церковно-археологічного товариства;

років з дня народження *Катерини Леонідівни Білецької* (1919-1996) – діяча культури, дружини поета Олега Ольжича. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;

років з дня народження *Федора Єгоровича Жулова* (1919-1944) – Героя Радянського Союзу. Загинув, визволяючи Хмельниччину.

90 років з дня народження *Марії Сергіївни Весни* (Вислянської) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Свіршківці Чемеровецького р-ну (1924).

85 років з дня народження *Марка Рувимовича Копитмана* (1929-2011) – композитора, музикознавця, педагога, ректора Академії музики і танцю ім. Р. Рубіної в Єрусалимі (1974-1994). Народився у м. Кам'янець-Подільський;

років з дня народження *Олексія Олександровича Чехівського* – філолога, краєзнавця Поділля, професора Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту (1974-1984). Народився у с. Ямпільчик Чемеровецького р-ну;

років з часу заснування у Проскуріві *музею санітарної культури*, з якого веде початок обласний краєзнавчий музей;

років з часу відкриття *Проскурівської машинно-тракторної станції* (МТС). Від неї бере початок АК «АДВІС» (1929).

80 років з часу відкриття *Городоцької районної бібліотеки* (1934).

- 75 років з часу смерті *Іоанікія Івановича Шимоновича* (1885-1939) – вченого, економіста, професора, члена уряду УНР. Народився у с. Гусятин Чемеровецького р-ну;
років з часу заснування *Віньковецького сирзаводу* (1939).
- 70 років з часу відкриття *Кам'янець-Подільської тютюнової фабрики* (1944);
років з часу створення бази «*Молтехпостачзбут*», нині Хмельницька маслосирбаза.
- 65 років з часу відкриття бібліотеки у с. *Микулин* Полонського р-ну (1949).
- 60 років з часу відкриття *Плужненського професійного аграрного ліцею*.
- 50* років з часу закладення у м. Хмельницький *дендрологічного парку* (1964).
- 45 років з часу заснування *Городоцького краєзнавчого музею* (1969);
років з часу введення в експлуатацію заводу «*Катіон*».
- 25 років з часу заснування *літературно-меморіального музею Анни Ахматової* у с. Слобідка-Шелехівська Деражнянського р-ну (1989).
- 20 років з часу відкриття у Кам'янці-Подільському *приватного ліцею «Антей»* (1994).

Січень

1 **105** років з дня народження *Тетяни Дем'янівни Дейнеки* (1909-1993) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Богданівці Деражнянського р-ну;

90 років з дня народження *Марії Андріївни Латюк* (1924-1995) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Цвіклівці Кам'янець-Подільського р-ну;

75 років з дня народження *Ігоря Юрійовича Гавришкевича* – фахівця у галузі інформаційних технологій, професора відділу інформаційних систем і центру комп'ютерних наук Технологічного університету в Сіднеї. Народився у с. Чернява Волочиського р-ну;

70 років з часу визволення *с. Ганнопіль* Славутського р-ну – першого населеного пункту області, що визволили радянські війська від німецько-фашистських загарбників;

70 років з дня народження *Миколи Федоровича Федунця* (1944-2009) – поета, заслуженого працівника культури України, лауреата Міжнародної літературної премії ім. І.Кошелівця, обласних премій ім. Т. Шевченка та ім. В.Буласнка, Хмельницької міської премії ім. Б. Хмельницького. Народився у с. Сушівці Білогірського р-ну;

70 років з дня народження *Ольги Андріївни Кравченко* – художниці, члена Національної спілки художників України. Народилася у с. Новодубище Красилівського р-ну;

55 років з дня народження *Олександра Івановича Ємця* (1959-2001) – правознавця, політичного і державного діяча. Народився у с. Велика Медведівка Шепетівського р-ну.

2 **140** років з дня народження *Василя Олексійовича Біднова* (1874-1935) – історика церкви, професора богословського факультету Кам'янець-Подільського державного університету (1919-1920);

- * **70** років з дня народження *Віктора Омеляновича Гуцала* – диригента, педагога, народного артиста УРСР, лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився у с. Требухівці Летичівського р-ну.
- 3** **75** років з дня народження *Ніни Петрівни Болобан* – заслуженої артистки УРСР. Працювала у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г. І. Петровського (1964-1971);
- 65** років з дня народження *Андрія Андрійовича Яремчука* – заслуженого журналіста України, члена Національних спілок журналістів та кінематографістів України, члена журі Республіканської премії ім. К. Білокур. Народився у с. Коськів Шепетівського р-ну.
- 5** **105** років з дня народження *Степана Івановича Данилишина* (1909-1973) – художника театру, члена Спілки художників СРСР, заслуженого діяча мистецтв УРСР. Народився у с. Юхимівці Волочиського р-ну.
- 6** **180** років з дня народження *Степана Васильовича Руданського* (1834-1873) – лікаря, поета, перекладача. Навчався в Кам'янець-Подільській духовній семінарії (1849-1855). На Поділлі збирав фольклор, написав перші оригінальні твори. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).
- 7** **640** років тому Кам'янець-Подільський першим із подільських міст отримав Магдебурзьке право (1374).
- 8** **575** років з часу першої документальної згадки про с. *Радівці* Деражнянського р-ну (1439);
- 75** років з дня народження *Петра Прокоповича Карася* – поета, публіциста, члена Національних спілок письменників та журналістів України, заслуженого журналіста України, лауреата обласних премій ім. В. Булаєнка та ім. М. Годованця. Народився у с. Коханівка Полонського р-ну;

70 років з часу визволення м. Полонне від німецько-фашистських загарбників.

10 **100** років з дня народження *Ганни Степанівни Горячок* (1914-1997) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Летава Чемеровецького р-ну;

85 років з дня народження *Валентина Івановича Зноби* – скульптора, народного художника України, лауреата Державної премії ім. Т.Г. Шевченка, автора монумента Слави у м. Хмельницький;

65 років з дня народження *Миколи Володимировича Роїка* – доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка Української академії аграрних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, директора Інституту цукрових буряків Української академії аграрних наук. Народився у с. Нетечинці Віньковецького р-ну.

11 **100** років з дня народження *Володимира Яковича Публічука* (1914-1993) – військовика, генерал-майора авіації. Народився в с. Радівці Деражнянського р-ну;

70 років з дня народження *Олександра Володимировича Лесика* – доктора архітектури, професора. Народився у м. Полонне;

65 років з дня народження *Василя Лаврентійовича Дацюка* – письменника, перекладача, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Щурівці Ізяславського р-ну;

65 років з дня народження *Ніни Іванівни Гончарук* – вишивальниці, заслуженого майстра народної творчості. Народилася в с. Видошня Ярмолинецького р-ну.

12 * **100** років з дня народження *Петра Пантелеймоновича Вербицького* (1914-1960) – літературознавця, члена Спілки письменників України. Народився у м. Старокостянтинів.

13 **95** років з дня народження *Михайла Іларіоновича Петрова* (1919-1998) – Героя Радянського Союзу. Воював у партизанському загоні на території області;

90 років з дня народження *Івана Володимировича Гарнаги* – історика-красзнавця, поділлєзнавця, археографа Поділля.

14 **120** років з дня народження *Євгена Дометійовича Онацького* (1894-1979) – мовознавця, історика культури, публіциста, громадського діяча. У 1905-1912 рр. жив у Кам'янці-Подільському.

15 **85** років з часу оголошення *замку князів Острозьких* у м. Старокостянтинів Державним історико-культурним заповідником (відповідно до Постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 15 січня 1929 р.).

16 **570** років з часу першої письмової згадки про м. *Красилів*;

* **70** років з часу смерті *Леоніда Сильвестровича Лупана* (1915-1944) – поета. У 1937 р. був репресований. Реабілітований посмертно. Народився у с. Нестерівці Дунаєвського р-ну;

* **60** років з часу перейменування міста *Проскурова* у місто *Хмельницький*, а *Кам'янець-Подільської області* на *Хмельницьку* (відповідно до постанови Президії Верховної Ради УРСР від 16 січня 1954 р.).

17 **65** років з дня народження *Миколи Івановича Куземського* – поета, члена Національної спілки журналістів України, автора і ведучого циклу передач на обласному радіо.

18 **180** років з дня народження *Володимира Боніфатійовича Антоновича* (1834-1908) – видатного історика, археографа, археолога, етнографа, професора, почесного члена Подільського історико-археологічного товариства;

- 90** років з дня народження *Марії Василівни Нагурної* (1924-1998) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Летава Чемеровецького р-ну;
- 85** років з дня народження *Наталії Олександрівни Наталової* – заслуженої артистки УРСР. Працювала в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського;
- 70** років з часу визволення *м.Славути* від німецько-фашистських загарбників;
- 65** років з дня народження *Володимира Павловича Нечипорука* – правознавця, доктора юридичних наук, доктора філософських наук, професора, заслуженого юриста України. Народився в с. Лагодинці Красилівського р-ну.
- 21** * **275** років з дня народження *Андрія Григоровича Розенберга* (1739-1813) – військовослужбовця, генерала, сподвижника Суворова, губернатора Подільської губернії. Останні роки життя пройшли у с. Чорна Чемеровецького р-ну;
- 120** років з дня смерті *Юзефа-Антонія Ролле* (1829-1894) – польського історика і письменника. Від 1860 р. жив у м. Кам'янець-Подільський. Автор низки творів з історії міст і містечок Поділля та історії медицини Волині і Поділля;
- * **55** років з часу створення *Хмельницького музичного училища ім. В. Заремби* (1959);
- 23** **65** років з дня народження *Володимира Миколайовича Марчука* – живописця, майстра монументального розпису, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Москалівка Ярмолинецького р-ну. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»*).
- 25** **50** років з дня народження *Василя Степановича Ядухи* – управлінця, заслуженого працівника сільського господарства України, голови Хмельницької обласної державної адміністрації (з 2010 р.). Народився в с. Вербка Мурована Ярмолинецького р-ну.

27 **175** років з дня народження *Павла Платоновича Чубинського* (1839-1884) – українського і російського етнографа, фольклориста, географа, поділлєзнавця. Досліджував Старокостянтинівський, Ушицький, Кам'янець-Подільський повіти. Працював у Летичівському повіті;

85 років з дня народження *Аполлона Максимовича Білоуса* (1929-1999) – кріобіолога, доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента НАНУ, лауреата Державної премії України у галузі науки і техніки. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

28 **85** років з дня народження *Петра Павловича Глушого* (1929-1997) – Героя Соціалістичної Праці. Народився в с. Лісоводи Городоцького р-ну;

55 років з дня народження *Любові Іванівни Сердунич* – поетеси, педагога, краєзнавця, лауреата обласної премії ім. М.Годованця. Народилася у с. Теліжинці Старосинявського р-ну.

Лютий

4 **60** років з дня народження *Миколи Васильовича Квасницького* – лікаря-нейрохірурга, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Медведівка Волочиського р-ну.

6 **140** років з дня народження *Оксани Михайлівни Стешенко* (1874-1942) – письменниці, перекладачки, доньки М. Старицького. Бувала у Кам'янці-Подільському та Полонному. *(Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).*

7 **155** років з дня народження *Шолома Алейхема (Шолома Нохумовича Рабиновича)* (1859-1916) – єврейського письменника. Не раз бував на Поділлі;

- 85** років з дня народження *Івана Архиповича Стасюка* (1929-2009) – почесного краєзнавця України, лауреата обласної премії ім. Ю. Сіцинського. Народився у с. Карабіївка Теофіпольського р-ну;
- 75** років з дня народження *Едуарда Рафаїловича Міляра* – живописця, графіка, поета, члена Національної спілки художників України. Народився у смт Антоніни Красилівського р-ну.
- 8** **85** років з дня народження *Володимира Васильовича Козярьського* (1929-1991) – Героя Соціалістичної Праці. Народився в с. Шутнівці Кам'янець-Подільського р-ну.
- 11** **70** років з часу визволення *м. Шепетівка* від німецько-фашистських загарбників.
- 15** **145** років з дня народження *Левка Антоновича Дроздовського* (1869-1951) – військовика, генерального хорунжого армії Української держави. З 1920 р. – в еміграції. Народився у м. Деражня (за іншими даними – у Керчі);
- 80** років з дня народження *Володимира Борисовича Борисевича* – ветеринарного лікаря, доктора ветеринарних наук, професора. Народився в м. Ізяслав.
- 15-16** **95** років з часу збройного виступу *пробільшовицьких сил* та кривавого *єврейського погрому* у м. Проскурів.
- 17** **70** років з часу загибелі *Валі Котика* (1930-1944) – юного партизана, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Хмельівка Шепетівського р-ну;
- 65** років з дня народження *Тамари Петрівни Міцінської* – літературознавця, старшого наукового співробітника обласного літературного музею. Народилася у с. Титьків Полонського р-ну.

- 21** **130** років з дня народження *Матвія Григор'єва* (Ничіпора Олександровича Серветника, 1884-1919) – підполковника армії УНР, головного атамана Херсонщини і Таврії. Народився у с. Заставля Дунаєвського р-ну.
- 22** **85** років з дня народження *Валентини Федорівни Василюк* – Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії України. Народилась у с. Кремінна Городоцького р-ну.
- 23** **125** років з дня народження *Василя Степановича Зборовця* (1889-1944) – літературознавця, мовознавця. Народився у с. Гаврилівці Кам'янець-Подільського р-ну.
- 24** **105** років з дня народження *Івана Григоровича Павловського* (1909-2000) – генерала армії, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Теремківці Чемеровецького р-ну;
- 95** років з дня народження *Івана Олексійовича Ткачука* (1919-1945) – Героя Радянського Союзу (посмертно). Народився у с. Жижниківці Білогірського р-ну;
- 85** років з дня народження *Ганни Олексіївни Щербатюк (Кухарської)* – Героя Соціалістичної Праці. Народилась у с. Пилипи-Олександрівські Вільковецького р-ну;
- * **65** років з дня народження *Зої Олександрівни Діденко* – історика, голови правління Хмельницького міського відділення Всеукраїнського товариства української мови ім. Т. Г. Шевченка «Просвіта».
- 26** **70** років з дня народження *Володимира Олександровича Капличного* (1944-2004) – футболіста, тренера, майстра спорту міжнародного класу, бронзового призера 20-х Олімпійських ігор (1972 р.). Народився у м. Кам'янець-Подільський.

- 27** **95** років з дня народження *Віри Михайлівни Калініної* – заслуженої артистки України. Працювала в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського (1947-1976). Народилася у с. Маначин Волочиського р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).

Березень

- 1** **65** років з дня народження *Валентини Григорівни Щур* – скрипальки, педагога, заслуженої артистки України, лауреата обласної премії ім. Т.Г. Шевченка, викладача Хмельницького музичного училища ім. В. Заремби. Народилася у м. Хмельницький. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).

- 2** **110** років з дня народження *Федора Григоровича Кириченка* (1904-1988) – вченого-селекціонера в галузі агробіології та селекції сільськогосподарських рослин, академіка. Жив і працював у с. Лисець Дунаєвського р-ну;

60 років з дня народження *Віктора Олександровича Гончарука* – поета, журналіста, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласної премії ім. М. Гоголя. Проживає у смт Чемерівці.

- 4*** **70** років з дня народження *Володимира Михайловича Рогова* – вченого-гідролога, доктора технічних наук, професора, академіка Інженерної академії наук України. Народився в с. Самчики Старокостянтинівського р-ну.

- 5** **70** років з часу визволення *сmt Білогір'я* (колишнє с. Ляхівці) від німецько-фашистських загарбників.

- 6** **90** років з дня народження *Юрія Васильовича Букатевича* – прозаїка, експерта-кінолога Всесоюзної категорії, автора перших в Україні книг з кінології. Проживає у м. Хмельницький. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»);

- 70** років з часу визволення *м. Ізяслав* від німецько-фашистських загарбників.
- 8** **95** років з дня народження *Арсена Арсеновича Каспрука* (1919-1982) – літературознавця, критика, поета, члена Спілки письменників України. Народився у с. Стреків Деражнянського р-ну;
- 70** років з часу визволення *сmt Стара Синява* від німецько-фашистських загарбників;
- *** **65** років з дня народження *Володимира Івановича Карвасарного* – графіка, живописця, майстра художнього оброблення металу, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського. Народився у с. Петрашівка Віньковецького р-ну.
- 9 *** **140** років з дня народження *Софії Пилипівни Левицької* (1874-1937) – живописця і графіка. Народилась у с. Вихилівка Ярмолинецького р-ну;
- 70** років з часу визволення *міст Красилів, Старокостянтинів* від німецько-фашистських загарбників.
- 14** **100** років з часу відкриття регулярного *вантажно-пасажирського руху* на ділянці Проскурів–Кам'янець-Подільський.
- 17** **100** років з дня народження *Олени Феодосіївни Брик* (1914-1980) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася в с. Правдівка Ярмолинецького р-ну;
- 70** років з часу визволення *м. Волочиськ* від німецько-фашистських загарбників;
- 60** років з дня народження *Олександра Миколайовича Дударя* – самодіяльного композитора-пісняра, баяніста. Народився в сmt Наркевичі Волочиського р-ну.

- 18** **110** років з дня народження *Олександра Ізраїловича Франкфурта* (1904-1977) – лікаря, професора, доктора медичних наук. Народився у смт Сатанів Городоцького р-ну.
- 19** **70** років з дня народження *Нінель Михайлівни Берези* – лікаря-гастроентеролога, доктора медичних наук, професора. Народилася у смт Антоніни Красилівського р-ну.
- 22** **105** років з дня народження *Сергія Івановича Климовича* (1909-1946) – Героя Радянського Союзу. Народився у м. Шепетівка.
- 23** **70** років з часу визволення *смт Летичів* від німецько-фашистських загарбників.
- 24** **90** років з дня народження *Миколи Федоровича Тищука* (1924-1984) – поета-гумориста. Народився у с. Йосипівка Старокостянтинівського р-ну;
- 90** років з дня народження *Леоніда Сергійовича Нагорного* (1924-1994) – хорового диригента, самодіяльного композитора, заслуженого працівника культури України, засновника і керівника народного хору «Барвінок» с. Баламутівка Ярмолинецького р-ну.
- 25** **90** років з дня народження *Гаврила Євтихійовича Усика* – доктора сільськогосподарських наук, професора. Працював у Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті;
- 70** років з часу визволення *міст Проскурів, Деражня та смт Чемерівці* від німецько-фашистських загарбників.
- 26** **70** років з часу визволення *міст Кам'янець-Подільський, Городок* від німецько-фашистських загарбників.

27 **185** років з дня народження *Андрія Івановича Димінського* (1829-1905) – фольклориста, етнографа, краєзнавця Поділля. Збирав фольклорно-етнографічні матеріали в багатьох селах Хмельниччини. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»*);

70 років з часу визволення *сmt Нова Ушиця, Ярмолинці, Віньківці* від німецько-фашистських загарбників;

60 років з дня народження *Анатолія Павловича Зайця* – правознавця, доктора юридичних наук, професора. Народився у с. Кур'янки Білогірського р-ну.

31 **70** років з часу визволення *м. Дунаївці* від німецько-фашистських загарбників.

Квітень

квітень **95** років з часу виходу *газети «Прибузька зоря»* – органу Хмельницької районної ради та районної держадміністрації.

2 **75** років з дня народження *Бориса Олександровича Цудзевича* – доктора біологічних наук, професора, дійсного члена Академії наук Вищої школи України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у м. Красилів.

4 **240** років з дня народження *Адама Чарноцького (Зоріана Доленга-Ходаковського)* (1774-1825) – польського і українського фольклориста, етнографа і археолога. Бував на Поділлі, де записав чимало народних пісень;

105 років з дня народження *Володимира Павловича Беляєва* (1909-1990) – російського і українського письменника, лауреата Державної премії СРСР і Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

70 років з часу повного визволення *Кам'янець-Подільської області* від німецько-фашистських загарбників;

55 років з дня народження *Наталії Антонівни Молдован* – солістки-органістки Хмельницької обласної філармонії, лауреата обласної премії ім. В. Заремби. Народилася у с. Старий Остропіль Старокостянтинівського р-ну.

5 **85** років з дня народження *Євгенії Вікторівни Коханевич* – акушера-гінеколога, доктора медичних наук, професора, заслуженого лікаря України, члена Європейської асоціації онкогінекологів. Працювала районним акушером-гінекологом у м. Дунаївці (1954-1961).

7 * **70** років з дня народження *Бориса Михайловича Негоди* – художника-графіка, члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України, лауреата обласної премії ім. В. Розвадовського. Народився у с. Калиня Кам'янець-Подільського р-ну;

***** **65** років з дня народження *Валентини Іванівни Матвієнко* – російського політика, дипломата, губернатора і голови уряду Санкт-Петербурга (2003-2011), Голови Ради федерації федеральних зборів Російської Федерації (з 2011 р.). Народилася у м. Шепетівка.

8 **140** років з дня народження *Михайла Андрійовича Коссака* (1874-1938) – композитора, диригента, педагога. Викладав у Кам'янець-Подільському інституті народної освіти, був диригентом у місцевому театрі;

85 років з дня смерті *Гната Павловича Житецького* (1866–1929) – історика, літературознавця. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

9 **95** років тому було здійснено перший в історії української авіації міжнародний *авіарейс Проскурів-Будапешт*.

10 75 років з дня народження *Євгена Михайловича Свіргунця* – заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, кандидата педагогічних наук, професора Хмельницького національного університету. Народився у м. Хмельницький.

11 160 років з дня народження *Марії Гаврилівни Савіної* (1854–1915) – видатної російської актриси. Народилася у м. Кам’янець-Подільський.

12 110 років з дня народження *Івана Ілліча Задерія* (1904-1990) – вченого-зоотехніка, доктора сільськогосподарських наук, професора. Працював у Кам’янець-Подільському сільськогосподарському інституті (1963-1984);

65 років з дня народження *Віктора Вікторовича Бойка* – фахівця у галузі геодинаміки вибуху, доктора технічних наук. Народився у с. Великозалісся Кам’янець-Подільського р-ну.

13 95 років з дня народження *Василя Мусійовича Кравця* (1919-1998) – філософа, педагога, ректора Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаніка (1957-1967). Народився в с. Трудове Красилівського р-ну.

15 115 років з дня народження *Болеслава Володимировича Орлінського* (1899-1992) – льотчика-випробувача, переможця національних повітряних гонок у США (1931). Народився у с. Ніверка Кам’янець-Подільського р-ну.

17 90 років з дня народження *Юхима Йосиповича Ясного (Альперіна)* (1924-1977) – письменника. Народився у м. Кам’янець-Подільський;

60 років з дня народження *Олександра Івановича Кузьмука* – військовика, почесного магістра Державного військового управління, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, політичного діяча, міністра оборони України (1996-2001). Народився в с.Дятилівка Славутського р-ну.

23 **70** років з дня народження *Володимира Дмитровича Єгоренкова* – фізика, доктора фізико-математичних наук, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

24 **65** років з дня народження *Зиновія Петровича Яроуда* – музикознавця, кандидата педагогічних наук, завідувача кафедрою музики Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка.

27 **115** років з дня народження *Миколи Пилиповича Балуховського* (1899-1977) – геолога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, лауреата Ленінської премії, Димитрівської премії Болгарії. Народився у с. Вільховець Новоушицького р-ну;

75 років з дня народження *Олександровича Романовича Жоржа* – доктора технічних наук, професора, академіка Міжнародної академії інформаціології. Народився у смт Теофіполь.

28 **130** років з дня народження *Лідії Яківни Липковської* (1884-1958) – співачки, солістки Маріїнського театру в Петербурзі (1906-1916). Навчалася у Кам'янець-Подільській Маріїнській жіночій гімназії.

Травень

тра- **420** років з часу першої документальної згадки про
вень *м. Шепетівка*;

* **50** років з часу заснування ансамблю танцю «*Подільничок*» Хмельницького палацу творчості дітей та юнацтва – лауреата багатьох премій, переможця міжнародних фестивалів та конкурсів, зразкового художнього колективу України.

- 4 **65** років з дня народження *Флорія Сергійовича Бацевича* – мовознавця, доктора філологічних наук, професора. Народився у смт Летичів.
- 7 **105** років з дня народження *Володимира Степановича Тітова* (1909-2002) – артиста балету, балетмейстера обласного музично-драматичного театру ім. Г.І. Петровського (1934-1955).
- 8 **75** років з дня народження *Станіслава Йосиповича Примуда* – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Лонки Волоцького р-ну.
- 9 **70** років з дня народження *Миколи Михайловича Кутея* – заслуженого тренера УРСР з вільної боротьби, заслуженого працівника фізичної культури і спорту, старшого тренера юнацької збірної України (1975-1983). Народився у с. Терешевці Хмельницького р-ну.
- 10 **135** років з дня народження *Симона Васильовича Петлюри* (1879-1926) – голови Директорії, воєначальника. Під час громадянської війни перебував у Кам'янці-Подільському, Проскурові, Старокостянтиніві.
- 13 **70** років з дня народження *Олега Йосиповича Пірога* – педагога-баяніста, концертмейстра фольклорного дитячого гурту «Берегиня», викладача Хмельницького музичного училища ім. В. Заремби.
- 15 **110** років з дня народження *Наума Давидовича Моргуліса* (1904-1976) – фізика, члена-кореспондента АН УРСР, завідуючого кафедрою електроніки Київського університету. Народився у смт Летичів;
- 90** років з дня народження *Софії Станіславівни Березанської* – археолога, доктора історичних наук, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;

- 55** років з дня народження *Івана Васильовича Гладуняка* – управлінця, кандидата юридичних наук, голови Хмельницької облдержадміністрації (2005-2006), голови Хмельницької обласної ради (2006-2010).
- 16** **75** років з дня народження *Миколи Андрійовича Ігнатенка* – літературознавця, перекладача, кандидата філологічних наук. Народився у с. Тинна Дунаєвського р-ну.
- 17** **60** років з дня народження *Адама Михайловича Яхієва* (1954-2011) – економіста, заслуженого працівника промисловості України, президента ТДВ «Адамс» (1996-2011).
- 18** * **55** років з дня народження *Ніни Іванівни Бернадської* – літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Народилася у смт Теофіполь.
- 19** **100** років з дня народження *Івана Івановича Філіпова* (1914-1944) – Героя Радянського Союзу. Загинув, визволяючи Хмельниччину.
- 20** **135** років з дня народження *Бориса Миколайовича Мартоса* (1879-1977) – державного і громадського діяча, вченого-економіста. В роки національно-визвольного руху жив у м. Кам'янець-Подільський. Був членом Центральної Ради, Головою Ради Міністрів УНР.
- 22** **95** років з дня народження *Федора Євтихійовича Гончарука* (1919-1975) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Куражин Новоушицького р-ну.
- 25** **110** років з дня народження *Олени Григорівни Горецької* (1904-1990) – поетеси. Народилася у с. Старий Остропіль Старокостянтинівського р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»);
- 85** років з дня народження *Миколи Дем'яновича Гончарова* (1929-2004) – вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Черепівка Хмельницького р-ну.

- 29** 85 років з часу заснування *Вербецького вапнякового заводу* (нині Вербецький кар'єр) Кам'янець-Подільського р-ну.

Червень

*чер-
вень* 100 років з часу виходу першої щоденної газети *«Подольський край»*. Видавець та редактор Й. Шапіро. (Припинила існування у жовтні 1914 р.).

- 2** 105 років з дня народження *Миколи Олександровича Кільчевського* (1909-1979) – вченого в галузі механіки і математики, члена-кореспондента АН СРСР, заслуженого діяча науки УРСР, лауреата Державної премії УРСР. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

- 3** 65 років з дня народження *Михайла Петровича Стрельбицького* – поета, критика. Народився у с. Майдан-Вербецький Летичівського р-ну.

- 5** 110 років з дня народження *Леоніда Миколайовича Горєва* (1904-1970) – вченого-агронома, доктора біологічних наук, професора. Працював у Кам'янець-Подільському сільсько-господарському інституті (1963-1970).

- 7** 85 років з дня народження *Анатолія Ілліча Мамалиги* – історика, архівіста, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук. Народився у с. Ходорівка Кам'янець-Подільського р-ну;

70 років з дня народження *Тимофія Григоровича Калинюка* – провізора, доктора фармацевтичних наук, професора, декана фармацевтичного факультету Львівського медичного університету (1990-2004). Народився у с. Шмирки Волоцького р-ну.

- 8 *** **85** років з дня народження *Василя Івановича Кравчука* – письменника, самодіяльного композитора, заслуженого діяча культури України, члена Національної спілки письменників України, лауреата літературних премій ім. С. Руданського, ім. С. Олійника, ім. Н. Забіли, лауреата обласної премії ім. М. Годованця. Народився у с. Кіндратки Ізяславського р-ну.
- 10** **65** років з дня народження *Олександра Олексійовича Дубровського* – живописця, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Оринин Кам'янець-Подільського р-ну.
- 11 *** **125** років з дня народження *Анни Андріївни Ахматової (Горенко)* (1889-1966) – видатної російської поетеси, перекладачки. Бувала у с. Слобідка-Шелехівська Деражнянського р-ну, де проживала її родина.
- 12** **80** років з дня народження *Галини Антонівни Поведи* (1934-1997) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Розсоша Хмельницького р-ну.
- 15** **120** років з дня народження *Миколи Григоровича Чеботарьова* (1894-1947) – математика, члена-кореспондента АН СРСР, лауреата Державної премії УРСР, заслуженого діяча науки Російської Федерації. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 17 *** **90** років з дня народження *Володимира Івановича Ладижця* – письменника, лауреата літературної премії ім. Л. Українки. Народився у с. Харківці Старосинявського р-ну.
- 18** **50** років з дня народження *Бориса Миколайовича Злотенка* – фахівця у галузі механіки, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Хмельницький.

- 20** **85** років з дня народження *Бориса Павловича Стадника* – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Червона Зірка Хмельницького р-ну;
- 75** років з дня народження *Василя Федоровича Василяка* – поета, публіциста, лауреата літературної премії ім. Л.Українки. Народився у с. Куражин Новоушицького р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).
- 22** **100** років з дня народження *Євгена Іларіоновича Наконечного* (1914-1988) – архітектора, мистецтвознавця, члена-кореспондента Української вільної Академії Наук. Народився у м. Ізяслав.
- 23** **90** років з дня народження *Григорія Яковича Храпача* (1924-2013) – поета і прозаїка, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласних премій ім. Т.Шевченка та ім. М. Годованця. Народився у с. Гелетинці Хмельницького р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»);
- 80** років з дня народження *Бориса Степановича Олійника* (1934-1999) – державного діяча, фахівця транспортної галузі України, депутата Верховної Ради України 10,11,12 скликань, начальника Південно-Західної залізниці (1980-1993). Народився у с. Божиківці Деражнянського р-ну.
- 24 *** **120** років з дня народження *Володимира Юхимовича Січинського* (1894-1962) – відомого історика архітектури, графіка, літературознавця та мистецтвознавця, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- 115** років з дня народження *Петра Мегика* (1899-1992) – українського живописця. До 1920 р. жив у м. Кам'янець-Подільський. Від 1920 р. – в еміграції. Один із засновників і видавець журналу «Нотатки з мистецтва».

- 26** **75** років з дня народження *Петра Сергійовича Атаманчука* – доктора педагогічних наук, заслуженого працівника освіти України, професора Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка. Народився у с. Каскада Новоушицького р-ну.
- 28** **90** років з дня народження *Олеси (Людмили) Йосипівни Кравець* – прозаїка, перекладача, члена Спілки письменників України. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- 65** років з дня народження *Віктора Івановича Банних* (1949–2003) – військовика, командувача Прикордонних військ України (1995-1999), заступника Міністра оборони України (2000-2001). Народився у м. Старокостянтинів.
- 29** **95** років з часу трагічної загибелі *Петра Федоровича Болбочана* (1883–1919) – полковника армії УНР. Був страчений на станції Балин Дунаєвського р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»).
- 30** **55** років з дня народження *Олександра Володимировича Мазурчак* – управлінця, міського голови Кам'янця-Подільського (1998-2007). Народився у с. Ходорівці Кам'янець-Подільського р-ну.

Липень

- липень* **305** років з дня народження *Яна де Вітте* (1709-1785) – інженера, архітектора, коменданта кам'янецької та всіх прикордонних фортець на Поділлі (1768-1785).
- 1** **120** років з дня народження *Бернгарда (Бориса) Борисовича Кафенгауза* (1894-1969) – історика, доктора історичних наук, професора. Народився у м. Проскурів.
- 100** років з дня народження *Євгенії Василівни Бортняк* (1914-2003) – Героя Соціалістичної Праці. Народилася у с. Свіршківці Чемеровецького р-ну;

- 85** років з дня народження *Володимира Савелійовича Волівача* – музичного педагога, поета, самодіяльного композитора, директора Полонської дитячої музичної школи. Народився у с. Юровщина Полонського р-ну;
- 75** років з дня народження *Мусія Борисовича Кельрїха* – фахівця у галузі залізничного транспорту, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Славута;
- 55** років з дня народження *Валерія Вікторовича Штурбабіна* – заслуженого тренера України з фехтування, старшого тренера жіночої національної команди з фехтування (2000-2012), заслуженого працівника фізичної культури і спорту України, почесного громадянина м. Нетішин.
- 4** **75** років з дня народження *Олени Петрівни Кудрявцевої (Шабленко)* – чемпіонки і рекордсменки України, першої спортсменки України, якій було присвоєно звання майстра спорту СРСР у стрибках у висоту серед жінок. Народилася у м. Проскурів;
- 70** років з дня народження *Івана Антоновича Бабійчука* – майстра художньої деревообробки, заслуженого майстра народної творчості України. Народився у с. Прикордонна Улашанівка, нині Улашанівка Славутського р-ну.
- 5** **75** років з дня народження *Володимира Васильовича Голоти* (1939-1996) – режисера, театрознавця, актора, кандидата мистецтвознавства. Народився у с. Лажева Старокостянтинівського р-ну;
- 55** років з дня народження *Марії Іванівни Ясіновської* – народної артистки України, солістки-вокалістки Хмельницької обласної філармонії, володарки Золотої Патріаршої медалі. Життєво і творчо пов'язана з м. Хмельницький.
- 8** **75** років з дня народження *Валерія Семеновича Дзюрака* – лікаря-уролога, доктора медичних наук, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

- 9** **85** років з дня народження *Анатолія Івановича Майорця* – радянського державного діяча, міністра електротехнічної промисловості СРСР (1980-1985), міністра енергетики та електрифікації СРСР (1985-1989). Народився у с. Семенів Білогірського р-ну.
- 10** **170** років з дня народження *Тадея Денисовича Ганицького* (1844-1937) – скрипаль, композитора, педагога, організатора і керівника Подільського музичного товариства, засновника музичної школи у м. Кам'янець-Подільський (1903);
- 70** років з часу переведення райцентру з с. Довжок у м. Кам'янець-Подільський і *перейменування* Довжоцького р-ну на *Кам'янець-Подільський*.
- 12** **115** років з дня народження *Ірини Михайлівни Коцюбинської* (1899-1977) – літературознавця, дочки М.М. Коцюбинського. Жила і працювала на Хмельниччині (1926-1930). Бувала у Городку, Волочиську, Проскуріві.
- 16** **65** років з дня народження *Євгенії Казимирівни Станішевської* (1949-2003) – педагога, заслуженого працівника культури України, лауреата обласної премії ім. П. Фараєнова, директора Кам'янець-Подільського училища культури (1994-2003). Народилася у с. Колибаївка Кам'янець-Подільського р-ну.
- 17** **85** років з дня народження *Йосипа Тимофійовича Сівелова* (1929-2009) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у м. Красилів.
- 19** **90** років з дня народження *Аполлінарія Юхимовича Вершигори* (1924-1995) – мікробіолога, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Слобідка Новоушицького р-ну.

20 **130** років з дня народження *Миколи Тимофійовича Туркала* (1884-1922) – вченого, педагога, професора математики Подєбратьської господарської академії. Народився у с. Кузьмин Городоцького р-ну;

70 років з дня народження *Анатолія Йосиповича Ненцінського* – письменника, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласних премій ім. В. Булаєнка, ім. М. Годованця. Народився у с. Веснянка Старокостянтинівського р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»);

70 років з дня народження *Віктора Степановича Прокончука* – історика, краєзнавця Поділля, доктора історичних наук, директора наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка. Народився у с. Блишанівка Дунаєвського р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»).

22 **90** років з дня народження *Анатолія Аркадійовича Горчинського* (1924-2007) – режисера, композитора, співака (баритон), народного артиста України, головного режисера обласного музично-драматичного театру ім. Г.І. Петровського (1968-1974);

75 років з дня народження *Івана Михайловича Кокотка* – військовика, генерал-майора, професора, члена-кореспондента Академії технологічних наук України, лауреата Державної премії СРСР у галузі науки і техніки. Народився у с. Маленки Красилівського р-ну.

23 **60** років з дня народження *Валентина Михайловича Льїнського* – українського геральдиста, майстра писанки, голови обласного відділення Українського геральдичного товариства, лауреата обласної премії ім. Ю. Сіцінського, доцента Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Народився у с. Сокиринці Чемеровецького р-ну.

- 24 *** **125** років з дня народження *Володимира Яковича Підгаєцького* (1889-1937) – лікаря-гігієніста, професора, автора першого підручника в Україні «Гігієна праці». Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 25** **135** років з дня народження *Олімпади Михайлівни Пащенко* (1879-1972) – педагога, громадсько-політичного, державного діяча, голови Кам'янець-Подільської повітової земської управи (1918-1920), члена Подільського товариства «Просвіта».
- 27** **80** років з дня народження *Володимира Васильовича Кашиці* (1934-1989) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Вачів Славутського р-ну.
- 28** **90** років з дня народження *Володимира Антоновича Овсійчука* – мистецтвознавця, педагога, заслуженого діяча мистецтв УРСР, лауреата Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка. Народився у с. Малий Скнит Славутського р-ну.
- 29** **55** років з дня народження *Віталія Васильовича Левенцова* (1959-2008) – живописця, монументаліста, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Грицьків Городоцького р-ну.
- 31** **85** років з дня народження *Юрія Миколайовича Давидова* (1929-2007) – філософа, соціолога, доктора філософських наук. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

Серпень

серпень-вересень **105** років з часу проведення у Проскуріві *1-ї Подільської сільськогосподарської виставки*, в якій приймали участь представники Подільської, Волинської, Херсонської та Бессарабської губерній (1909).

1 **95** років з дня народження *Мойсея Гораційовича Зельдовича* (1919-2008) – літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

25 років з часу відкриття *санаторію «Товтри»* у смт Сатанів Городоцького р-ну.

2 **100** років з часу розгромлення під Городком частинами 8-ї армії генерала О. Брусилова *австрійської дивізії*. Це був *перший бій на Поділлі* між австрійськими і російськими військами.

3 **150** років з дня народження *Костянтина Феліксовича Єленевського* (1864-1942) – лікаря-патоанатома, доктора медицини, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

105 років з дня народження *Михайла Петровича Барабольки* (1909-1989) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Новонетчинці, нині Нетечинці Віньковецького р-ну.

4 **165** років з дня смерті *Сильвестра Венжика Грози* (1792-1849) – польського письменника, публіциста, представника «української школи» в польській літературі. Народився у смт Меджибіж Летичівського р-ну.

8 **75** років з дня народження *Леоніда Лукича Ситаря* – доктора медичних наук, професора, лауреата Державної премії УРСР, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у смт Ямпіль Білогірського р-ну;

65 років з дня народження *Миколи Захаровича Клеца* – письменника, члена Національної спілки письменників України, лауреата обласної премії ім. М. Годованця. Народився у с. Малі Мацевичі Старокостянтинівського р-ну.

9 **75** років з дня народження *Якова Степановича Бабія* – лікаря-рентгенолога, доктора медичних наук, професора, рентгенолога МОЗ України (1988-1995). Народився у с. Великий Жванчик Дунаєвецького р-ну.

11 **105** років з дня народження *Омеяна Йосиповича Михайлюка* (1919-1945) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Чернелівка Красилівського р-ну;

100 років з дня народження *Федора Павловича Шевченка* (1914-1995) – історика, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента АН України. Народився у м. Дунаївці. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»).

12 **75** років з дня народження *Івана Савовича Зозулі* – лікаря-невропатолога, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у с. Волоське Деражнянського р-ну.

13 **70** років з дня народження *Євгенії Іванівни Сохацької* – літературознавця, педагога, лауреата Всеукраїнської премії ім. І.Огієнка, кандидата філологічних наук, професора філологічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка.

14 **110** років з дня народження *Олександра Івановича Канарчика* (1904-1944) – військовика, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Пирогівка Віньковецького р-ну.

17 **95** років з дня народження *Івана Станіславовича Жулкевського* (1919-1999) – актора, народного артиста УРСР. Народився у м. Проскурів.

19 **80** років з дня народження *Мілентини Станіславівни Бондаревої* – Героя Соціалістичної Праці. Народилась у с. Сатанівка Городоцького р-ну;

70 років з дня загибелі *Володимира Дмитровича Булаєнка* (1918-1944) – українського поета-воїна, члена Спілки письменників України (посмертно). Народився у с. Сорокодуби Красилівського р-ну;

- 65** років з дня народження *Тамари Миколаївни Плющ* – співачки, заслуженого працівника культури України, лауреата республіканських і міжнародних фестивалів. Народилась у м. Кам'янець-Подільський;
- 65** років з дня народження *В'ячеслава Антоновича Хім'яка* – актора, педагога, народного артиста України. Народився у с. Голосків Кам'янець-Подільського р-ну.
- 20** **65** років з дня народження *Ганни Савівни Григор'євої* – хіміка, доктора хімічних наук, заступник директора з наукової роботи Інституту фармакології та токсикології АМН України. Народилася у с. Нова Гута Чемеровецького р-ну.
- 21** **130** років з дня народження *Євгена Дмитровича Сташевського* (1884-1938) – історика, доктора історії, професора. Народився у с. Зіньків Віньковецького р-ну;
- 105** років з дня народження *Соломона Симковича Фельдмана* (1909-1993) – диригента, музиканта, композитора, заслуженого діяча мистецтв Російської Федерації. Народився у смт Нова Ушиця.
- 23** **100** років з дня народження *Григорія Лазаровича Каца* – лікаря-терапевта, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Михайлівка Ярмолинецького р-ну.
- 24** **90** років з дня народження *Івана Оверковича Брили* (1924–1990) – відомого організатора театральної справи, заслуженого працівника культури УРСР. Працював директором Хмельницького обласного музично-драматичного театру ім. Г.І. Петровського (1968-1984). Народився у с. Козачки Летичівського р-ну.
- 27** **65** років з дня народження *Бориса Олександровича Зайчука* – економіста, політолога, дипломата, заслуженого працівника соціальної сфери України. Народився у м. Старокостянтинів;

65 років з дня народження *Валентина Олександровича Зайчука* – педагога, дипломата, академіка АПН України, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки. Народився у м. Старокостянтинів.

28 55 років з дня народження *Миколи Івановича Приступи* – управлінця, академіка Академії інженерних наук України, голови Хмельницької обласної ради (1998-2002), Хмельницького міського голови (2002-2006). Народився у с. Мала Медведівка Ізяславського р-ну.

Вересень

вересень **315** років з часу визволення *Подільського краю* від турків-османів (1699);

105 років з дня народження *Івана Степановича Зеленюка* (1909-1966) – історика, краєзнавця Поділля, кандидата історичних наук, ректора Кам'янець-Подільського педагогічного інституту (1946-1966);

50 років з часу відкриття *Городоцької дитячої музичної школи*.

1 65 років з дня народження *Миколи Павловича Стрельбицького* – правознавця, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Міжнародної кадрової академії, академіка Академії педагогічних і соціальних наук. Народився у с. Майдан-Голенищівський Летичівського р-ну.

2 75 років з дня народження *Миколи Йосиповича Маліка* – доктора економічних наук, професора, члена-кореспондента Української Академії аграрних наук. Народився у с. Фурманівка Кам'янець-Подільського р-ну.

5 65 років з дня народження *Валерія Васильовича Горлачука* – землевпорядника, доктора економічних наук, професора. Народився у с. Великі Калетинці Білогірського р-ну.

- 6** **100** років з дня народження *Петра Корнійовича Бабака* (1914-1992) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Костянець Старокостянтинівського р-ну;
- 100** років з дня народження *Трохима Васильовича Борими* (1914-1984) – акушера-гінеколога, доктора медичних наук, професора. Народився у м. Проскурів.
- 8** **110** років з дня народження *Петра Феодосійовича Бортяка* (1904-1982) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Свіршківці Чемеровецького р-ну.
- 9** **75** років з дня народження *Жанни Прокопівни Гудзенко* – лікаря-педіатра, доктора медичних наук, професора. Народилася в м. Шепетівка.
- 13** **180** років з дня народження *Анатолія Патрикійовича Свидницького* (1834-1871) – письменника, етнографа, педагога. Навчався у Кам'янець-Подільській духовній семінарії. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»);
- 95** років з дня смерті *Костянтина Віталійовича Широцького* (1886-1919) – історика мистецтва, етнографа Поділля.
- 14 *** **100** років з дня народження *Давида Васильовича Бойка* (1904-1984) – новатора сільськогосподарського виробництва, двічі Героя Соціалістичної Праці, голови колгоспу с. Летава Чемеровецького р-ну.
- 15** **95** років з дня народження *Олексія Степановича Кучерука* – доктора медичних наук, професора, красзнавця. Народився у с. Коритне Білогірського р-ну.
- 16** **15** років з часу заснування *Хмельницького обласного благодійного фонду «Хесед-Беит»*. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).

17 **150** років з дня народження *Михайла Михайловича Коцюбинського* (1864-1913) – письменника і громадського діяча. Жив у м. Кам'янець-Подільський (1880-1882);

55 років з дня народження *Наталії Кирилівни Петрук* – філософа, доктора філософських наук, професора. Народилася у с. Мирлолюбне Старокостянтинівського р-ну.

20 **65** років з дня народження *Валентина Йосиповича Сморгевського* – хірурга вищої кваліфікаційної категорії, доктора медичних наук, професора, дійсного члена Міжнародної асоціації хірургів. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

22 **125** років з дня народження *Сергія Степановича Дложевського* (1889-1930) – мовознавця, історика, археолога, краєзнавця. Народився у м. Кам'янець-Подільський;

115 років з дня народження *Михайла Федоровича Карачківського* (1899-1950) – історика, педагога, церковного діяча. Від 1944 р. – на еміграції. Народився у с. Кормилыча Чемеровецького р-ну.

23 **85** років з дня народження *Григорія Никифоровича Цицалюка* – відомого композитора, музичного педагога, заслуженого діяча мистецтв України. Народився у с. Подільське Летичівського р-ну;

80 років з дня народження *Анатолія Яковича Літки* – режисера, заслуженого діяча мистецтв УРСР, лауреата республіканської комсомольської премії ім. М.Островського. Працював у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського.

- 26 **110** років з дня народження *Миколи Платоновича Бажана* (1904-1983) – поета, письменника, перекладача, літературознавця, державного і громадського діяча, академіка АН України, Героя Соціалістичної Праці, лауреата двох Державних премій України. Народився у м. Кам'янець-Подільський. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»).
- 27 **75** років з дня народження *Володимира Миколайовича Абрамова* – доктора економічних наук, професора, заслуженого працівника промисловості України. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 28 * **125** років з дня народження *Михайла Опанасовича Драй-Хмари* (1889-1939) – поета, перекладача, педагога. Очолював кафедру славистики Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1923). Репресований у 1935 р.
- 29 **135** років з дня смерті *Пилипа Семеновича Морачевського* (1806-1879) – педагога, письменника, поета, перекладача Святого Письма на українську мову, перекладами якого і досі користується Українська Православна церква. У 1835-1849 рр. жив і працював у м. Кам'янець-Подільський. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).
- * **110** років з дня народження *Миколи Олексійовича Островського* (1904-1936) – письменника, чия творчість пов'язана з нашим краєм;
- 65** років з дня народження *Марії Петрівни Літошенко* – спортсменки (гандбол), заслуженого майстра спорту, олімпійської чемпіонки, шестиразової володарки Кубка європейських чемпіонів у складі київської команди «Спартак». Закінчила Кам'янець-Подільський педагогічний інститут.

Жовтень

- 1 **110** років з дня народження *Михайла Гордійовича Тягни-Рядно* – вченого біолога, доктора біологічних наук, професора. Працював у Кам'янець-Подільському сільсько-господарському інституті (1964-1970).
- 2 **105** років з дня народження *Ісаака Менашевича Ройтера* (1909-1998) – фахівця в галузі технології хлібопекарського, макаронного та кондитерського виробництва, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Ярмолинці.
- 3 **115** років з дня народження *Костя Олексійовича Гордієнка* (1899-1993) – письменника, лауреата Державної премії УРСР ім. Т.Г. Шевченка. Народився у с. Микитинці Ярмолинецького р-ну. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»*);
90 років з дня народження *Генріха Кириловича Фігурського* (1924-1985) – драматичного актора, заслуженого артиста України. Працював у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського (1944-1985).
- 4 **75** років з дня народження *Олени Касьянівни Каблукової* – лікаря-педіатра, доктора медичних наук, професора. Народилася у с. Миньківці Славутського р-ну.
- 5 **115** років з дня народження *Григорія Ароновича Вайсмана* (1899 (за ін. даними – 1904) –1986) – провізора, доктора фармацевтичних наук, професора. Народився у с. Шкарівка, нині Велика Шкарівка Шепетівського р-ну;
95 років з дня народження *Володимира Петровича Баранова* (1919-1980) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Стривівці Ярмолинецького р-ну.
- 6 **40** років з часу відкриття *Хмельницької центральної районної лікарні*.

- 7 **170** років з дня народження *Сергія Олександровича Венгрженевського* (Венгжиновського, 1844-1913) – етнографа, фольклориста, історика. Народився у с. Нове Поріччя Городоцького р-ну.
- 8 **80** років з дня народження *Олександра Васильовича Гончарука* – вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка НАН Молдови, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився у с. Рогізна Кам'янець-Подільського р-ну.
- 10 **95** років з дня народження *Вадима Андрійовича Созанського* – архітектора. Народився у с. Лоївці Новоушицького р-ну.
- 12 * **420** років з дня смерті *Герасима Даниловича Смотрицького* (I пол. XVI ст. – 1594) – письменника, педагога, культурно-освітнього діяча. Народився у с. Смотрич Дунаєвського р-ну.
- 15 * **155** років з дня народження *Юхима(Євфимія) Йосиповича Сіцінського* (1859-1937) – історика Поділля, етнографа, мистецтвознавця, музеєзнавця, громадського діяча. Народився у с. Мазники нині Деражнянського р-ну. (Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»).
- 16 **95** років з дня народження *Луки Григоровича Сушка* (1919-2011) – військовика, генерал-майора, Героя України. Народився у с. Вербка Летичівського р-ну.
- 21 **85** років з дня народження *Роберта Юліановича Суров'яка* – композитора, хормейстера. Працював у Хмельницькій обласній філармонії (1953-1957).
- 22 **120** років з дня народження *Якова Васильовича Гальчевського* (1894-1943) – педагога, активного учасника визвольних змагань, полковника армії УНР. Учителював у с. Сахни Летичівського р-ну;

- 95** років з часу відкриття *сільськогосподарського факультету при Кам'янець-Подільському державному українському університеті*, нині Подільський державний аграрно-технічний університет.
- 23** **100** років з дня народження *Євгенія Михайловича Горбатюка* (1914-1978) – військовика, генерал-полковника авіації, Героя Радянського Союзу. Народився у с. Копитинці Летичівського р-ну.
- 27** **365** років з часу обрання *Богдана Хмельницького* гетьманом України (1649).

Листопад

- листопад* **85** років з часу відкриття у Проскуріві *автобусного руху* по місту (1929).
- 1** **95** років з дня народження *Василя Панасовича Музики* (1919-2008) – Героя Соціалістичної Праці. Народився у с. Пирогівці Хмельницького р-ну.
- 3** **95** років з дня народження *Дмитра Івановича Тимощука* (1919-1999) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Плужне Ізяславського р-ну.
- 4** **130** років з дня народження *Григорія Костянтиновича Голоскевича* (1884-1935) – українського мовознавця, дослідника говірок Поділля. Народився у с. Супрунківці Кам'янець-Подільського р-ну;
- 120** років з дня народження *Костянтина Олександровича Копержинського* (1894-1953) – етнографа, літературознавця-славіста, доктора філологічних наук. Народився у с. Глібів Новоушицького р-ну. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»*);

- 90** років з дня народження *Дмитра Володимировича Грилищького* – фахівця у галузі механіки деформівного твердого тіла, доктора технічних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи УРСР. Народився у с. Старики Білогірського р-ну, нині у складі смт Білогір'я;
- * **80** років з дня народження *Романа Йосиповича Юзви* – (1934-2004) – поета, члена Спілки письменників України. Народився у с. Гречана Старосинявського р-ну.
- 5** **80** років з дня народження *Дмитра Володимировича Чернілевського* – педагога, доктора педагогічних наук, професора, основоположника школи креативної педагогічної технології. Народився у с. Гришки Деражнянського р-ну;
- 75** років з дня народження *Любові Калинівни Тараненко* – доктора біологічних наук, професора. Народилася у с. Голохвасті Ярмолинецького р-ну.
- 6** **95** років з дня народження *Карла Карловича Кошарського* (1919-1943) – активного учасника Проскурівської окружної підпільно-партизанської організації. Народився у м. Проскурів;
- 80** років з дня народження *Володимира Антоновича Маняка* (1934–1992) – письменника, члена Спілки письменників України, лауреата Державної премії України ім. Т.Г. Шевченка (посмертно). Народився у с. Криштопівка Волочиського р-ну. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2004 рік»*).
- 75** років з дня народження *Валентина Олександровича Оліневича* (1939-1991) – доктора сільськогосподарських наук, професора. Народився у с. Катеринівка Дунаєвського р-ну.
- 8** **95** років з дня народження *Віктора Матвійовича Нечипорука* – хірурга, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Кульчини Красилівського р-ну;

- 85** років з дня народження *Анатолія Яковича Аляб'єва* (1929-1990) – інженера, авіабудівника, доктора технічних наук, професора. Народився у м. Кам'янець-Подільський.
- 10** **60** років з дня народження *Олександра Миколайовича Кльоца* – природознавця Поділля, лауреата обласної премії ім. П. Бучинського. Народився у с. Чорниводи Городоцького р-ну.
- 12** **100** років з дня народження *Самійла Михайловича Репутіна* (1914-1943) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Гоголі Віньковецького р-ну;
- 80** років з дня народження *Леоніда Захаровича Штейна* (1934-1973) – міжнародного гросмейстера, заслуженого майстра спорту, переможця Всесвітніх шахових олімпіад, триразового чемпіона СРСР. Народився у м. Кам'янець-Подільський;
- 70** років з дня народження *Олександра Беніаміновича Авагяна* (1944-1988) – археолога, музиканта, поета. Проводив розкопки на Поділлі, першим дослідив Меджибізьку фортецю.
- 13** **125** років з дня народження *Остаса Вишині (Павла Михайловича Губенка)* (1889-1956) – письменника-сатирика і гумориста. Проживав у Кам'янці-Подільському, де розпочав літературну діяльність як автор фейлетонів. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»*).
- 14** **125** років з дня народження *Катерини Миколаївни Качури-Фалілеєвої* (1889, за іншими даними 22.10.1886 – 1948) – графіка, живописця. Від 1924 р. – на еміграції. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;

- 110** років з дня народження *Каленика Івановича Геренчука* (1904-1984) – географа, доктора географічних наук, професора. Народився у с. Біла Чемеровецького р-ну.
- 15** **50** років з дня народження *Марини Петрівни Кіресвої* – балерини Хмельницького обласного музично-драматичного театру ім. М. Старицького, керівника дитячої балетної студії. Народилася у м. Хмельницький.
- 16-21** **95** років з часу перебування у Проскуріві уряду *Української народної Республіки*.
- 17** **180** років з дня смерті *Мауриція Гославського* (1802-1834) – польського поета-романтика, представника «української школи» в польській літературі. Народився у с. Косогірка Ярмолинецького р-ну. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»*).
- 18** **95** років з дня народження *Івана Михайловича Дузя* (1919-1994) – літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Народився у м. Волочиськ.
- 21** **55** років з дня народження *Наталії Семенівни Лашко* – художниці, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, педагога. Працює в техніці вишивки соломкою. Життєво і творчо пов'язана з м. Кам'янець-Подільський.
- 22** **95** років з дня смерті *Катерини Андріївни Рубчакової* (1881–1919) – драматичної актриси і співачки (ліричне сопрано). Померла у с. Зіньківці Кам'янець-Подільського р-ну;
- 95** років з дня народження *Митрофана Лук'яновича Слободяна* (1919–1985) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Пилипи Красилівського р-ну.
- 23** **90** років з дня народження *Віктора Михайловича Брикульця* – живописця, графіка, члена Національної спілки художників України. Народився у с. Марківці Деражнянського р-ну.

- 25** **110** років з дня народження *Павла Миколайовича Жолтовського* (1904-1986) – мистецтвознавця, етнографа, доктора мистецтвознавства. Народився у с. Мислятин Ізяславського р-ну.
- 27 *** **130** років з дня народження *Миколи Івановича Радзівєвського* (1884-1965) – композитора, диригента, заслуженого артиста України. Працював в Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського, обласному Будинку народної творчості, очолював хорові колективи обласного центру.
- 30** **100** років з дня народження *Григорія Никифоровича Щерби* (1914-2001) – мінералога, доктора геолого-мінералогічних наук, професора, академіка АН Казахстану, лауреата Державної премії Казахстану. Народився у с. Книжківці (м. Хмельницький).

Грудень

грудень **365** років з часу *повстання селян і козаків під проводом Д. Нечая* проти польсько-шляхетського гноблення;

380 років з часу першої згадки про м. *Славути*;

105 років з часу відкриття у Проскурові *першої музичної школи*;

65 років тому став до ладу *Славутський цикорієсушильний завод*, нині *ВАТ «Славутський цикорієсушильний завод»*;

45 років з часу заснування *обласної організації Національної спілки художників України*.

1 **150** років з дня народження *Лідії Георгіївни Звягіної* (1864-1943) – співачки, педагога, солістки Великого театру в Москві (1898-1909). Народилася у м. Кам'янець-Подільський.

- 2* **70** років з дня народження *Івана Михайловича Юркова* – художника декоративно-прикладного мистецтва (художня обробка металу), члена Національної спілки художників України. Єдиний на Поділлі майстер, який працює у техніці емалі.
- 4 **100** років з дня народження *Інни Олександрівни Городецької* (1914-1972) – живописця, графіка, члена Спілки художників України. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- * **60** років з дня народження *Раміза Фірюз огли Гасанова* – скульптора, члена Національної спілки художників України, автора багатьох пам'ятників і монументів. Життєво і творчо пов'язаний з м. Хмельницький.
- 5 **115** років з дня народження *Боєслава Войтовича* (1899–1980) – польського композитора, піаніста і педагога, лауреата Державної премії Польщі. Народився у м. Дунаївці.
- 6 **105** років з дня народження *Миколи Леонідовича Никольчука* (1919-1976) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Оринин Кам'янець-Подільського р-ну;
- 70** років з дня народження *Анатолія Євдокимовича Антонюка* – інженера-будівельника, заслуженого будівельника України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у м. Славута.
- 7 **410** років з часу першої писемної згадки про с. *Ленківці* Шепетівського р-ну (1604).
- 12 **150** років з дня народження *Карла Федоровича Вегнера* (1864-1940) – лікаря, ортопедо-травматолога, доктора медицини, творця радянської школи ортопедів-травматологів. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

14 * **100** років з дня народження *Степана Костянтиновича Гуменюка* (1914-1991) – історика-краєзнавця, кандидата історичних наук, бібліографа Поділля, громадського діяча, голови Хмельницького обласного історико-краєзнавчого товариства (1964-1991), лауреата обласної премії ім. Ю. Сіциньського (посмертно). Народився у с. Михайлівка Ярмолинського р-ну.

15 **115** років з дня народження *Миколи Панасовича Савчука* (1899-1976) – зоолога, члена-кореспондента АН України. Народився в с. Зубівщина Славутського р-ну;

75 років з дня народження *Миколи Федоровича Тимчука* – доктора економічних наук, президента Асоціації науковців і фахівців України «Наука регіону». Народився у с. Михайлівці Красилівського р-ну.

18 **90** років з дня народження *Івана Пилиповича Байдюка* – спеціаліста в галузі інформатизації, доктора економічних наук, академіка Міжнародної академії інформатизації, професора. Народився у с. Лідихівка Теофіпольського р-ну.

19 **100** років з дня народження *Миколи Гнатовича Ортинського* (1914-1982) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Женишківці Віньковецького р-ну.

22 **85** років з дня народження *Володимира Васильовича Лупійчука* (1929-2006) – майстра народної творчості, різьбяр по дереву. Народився у м. Волочискь;

55 років з дня народження *Тетяни Василівни Слободянюк* – журналіста, заслуженого працівника культури України, завідувачки відділом національного відродження, культури та освіти обласної газети «Подільські вісті». Народилася у с. Русанівці Летичівського р-ну.

23 **105** років з дня народження *Василя Васильовича Шарова* (1909-1941) – Героя Радянського Союзу. Загинув, визволяючи Хмельниччину;

- 90** років з дня народження *Володимира Петровича Атамана* (1924-1998) – подільського диригента і композитора. Народився у с. Правдівка Ярмолинецького р-ну. (*Довідку див. «Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2009 рік»*).
- 25** **110** років з дня народження *Зінаїди Власівни Вікторжєвської* (1904-1985) – живописця, члена Національної спілки художників України. Народилася у м. Кам'янець-Подільський;
- 95** років з дня народження *Якова Савовича Алексєєва* (1919-1998) – Героя Радянського Союзу. Народився у с. Кузьмин Городоцького р-ну;
- 70** років з дня народження *Вольдемара Володимировича Вітлінського* – економіста, доктора економічних наук, професора. Народився у с. Солобківці Ярмолинецького р-ну.
- 26 *** **60** років з дня народження *Володимира Петровича Гронського* – композитора, лауреата Національної премії ім. Т.Г. Шевченка. Закінчив Хмельницьке музичне училище.
- 27** **80** років з дня народження *Дмитра Юліановича Онковича* – поета, члена Спілки письменників України. Народився у с. Турчинці Городоцького р-ну.
- 28** **115** років з дня народження *Франца Карловича Главацького* (1899-1963) – заслуженого артиста України. Працював у Хмельницькому обласному музично-драматичному театрі ім. Г.І. Петровського (1938-1957);
- 95** років з дня народження *Гната Максимовича Мороза* (1919-2001) – хірурга, доктора медичних наук, професора. Народився у с. Глушківці Ярмолинецького р-ну.
- 30** **70** років з дня трагічної смерті в концтаборі Усольський Пермської обл. *Вадима Олександровича Дорошенка* (1905–1944) – мовознавця, педагога, кандидата філологічних наук. Народився у м. Кам'янець-Подільський.

Імена, події, факти

*І календар життєвий свій
Гортаючи на вітрі стрічним,
Завжди – хвилинному й стовічнім
Подивуватися умій.*

М. Федунець

2014

**ВИЗВОЛЕННЯ ОБЛАСТІ:
94 ДНІ ЗАПЕКЛИХ БОЇВ
До 70-річчя визволення
Кам'янець-Подільської області**

Хмельницька область (тоді – Кам'янець-Подільська) була звільнена від фашистських загарбників за перші три місяці 1944 року в результаті трьох послідовних операцій військ 1-го Українського фронту під командуванням генерала армії М.Ватутіна.

В перші дні нового 1944 року в ході Житомирсько-Бердичівської операції (24.12.1943 – 14.01.1944) війська 60-ї армії генерал-полковника І.Черняховського розпочали наступальні дії на півночі нашого краю. 1 січня було визволено перший пункт області – **с.Ганнопіль** Славутського району. Підрозділи 322-ї стрілецької дивізії полковника П.Лашенка, з ходу форсували річку Случ і 9 січня оволоділи районним центром **Полонне**. 16 січня партизанський загін І.Музальова із з'єднання ім. Михайлова у взаємодії з передовими частинами 226-ї Глухівсько-Київської дивізії полковника В.Петренка атакували гарнізон противника в **Славуті**, остаточно звільнивши місто 18 січня 1944 року.

Закріпившись на півночі області, Червона Армія майже одразу розпочала іншу наступну операцію – Рівненсько-Луцьку (27.01–11.02.1944), основним досягненням якої стало визволення значного залізничного вузла та міста **Шепетівка**. В боях брали участь війська 60-ї армії та 2-ї повітряної армії генерал-лейтенанта С.Красовського. Зокрема, частини 18-го стрілецького корпусу генерал-майора І.Афоніна та 4-го танкового корпусу генерал-майора П.Полубоярова оточили

місто з південного заходу, відрізавши противнику шляхи відступу і 11 лютого остаточно очистили Шепетівку від ворога.

Таким чином, Червона Армія в січні-лютому 1944 р. звільнила північні райони області та досягла головної мети – зайняла зручний рубіж для нанесення удару у фланг і тил німецької групи армії «Південь». Враховуючи це, Ставка Верховного Головнокомандуючого поставила завдання військам 1-го Українського фронту 18 лютого розпочати підготовку нової масштабної наступальної операції в напрямку Тернопіль – Проскурів, з подальшим форсуванням річки Дністер, оволодінням містом Чернівці та виходом на кордон СРСР.

Розроблена нова операція отримала назву Проскурівсько-Чернівецька. Для її проведення були визначені 1-а гвардійська генерал-полковника А.Гречка, 60-а генерал-лейтенанта І.Черняховського, 38-а генерал-полковника К.Москаленка, 18-а генерал-лейтенанта М.Пухова загальновійськові армії, 1-а генерал-лейтенанта М.Катукова, 3-я гвардійська генерал-полковника П.Рибалка та 4-а генерал-лейтенанта Д.Лелюшенка танкові армії, 2-а повітряна армія генерал-полковника С.Красовського. Чисельність військ сягала 800 тис. живої сили, 11900 гармат і мінометів, 1400 танків і САУ, 477 літаків. Перед фронтом наших військ противник зосередив передові частини групи армії «Південь» під командуванням знаного німецького фельдмаршала Манштейна. Чисельність ворожої армії була близько 500 тис. живої сили, 5530 гармат і мінометів, 1100 танків і САУ, 480 літаків.

Перед самим початком операції, 29 лютого, під час виїзду у війська в районі Славути потрапив під обстріл і був смертельно поранений командуючий 1-м Українським фронтом генерал армії М.Ватутін. 1 березня командуючим фронтом призначили Маршала Радянського Союзу Г.Жукова.

4 березня 1944 р. розпочалася Проскурівсько-Чернівецька операція (04.03–17.04.1944). Наші війська після масованої артпідготовки та за підтримки авіації повели масштабний наступ по всьому фронту. Вже до кінця другого дня прорив розширився до 180 км по фронту та 50 км у глибину. В період 3-6 березня було звільнено до 500 населених пунктів області, в тому числі **Ізяслав, Теофіполь, Ямпіль, Остропіль.**

Війська ударної групи, маючи попереду танкові з'єднання, не знижували темпів наступу і 7-11 березня вийшли на рубіж Тернопіль – Проскурів та перерізали важливу для лівого крила німецьких військ залізницю Львів – Одеса, «вбивши», таким чином, між 4-ю та 1-ю танковими арміями противника глибокий клин. 8 березня була звільнена **Стара Синява**, 9 – **Красилів** і **Старокостянтинів**, 11 – **Волочиськ**. В боях за ці райцентри відзначилися воїни 1-й гвардійської, 1-й та 3-й гвардійської танкових, 2-ї повітряної армії.

Опинившись перед фактом можливого провалу фронту, противник зосередив свої основні сили (6 піхотних та 9 танкових дивізій) на рубежі Хмільник – Проскурів – Тернопіль та провів ряд контрударів. Особливо запеклі бої розгорнулися **на підступах до Проскурова**, який відігравав на той час ключову роль в стратегічних планах противника. 11 березня наші війська були всього за 10-15 км від міста, але німецька армія зуміла зупинити подальше просування Червоної Армії майже на два тижні. Про важкі бої поблизу Проскурова свідчить, зокрема, повідомлення командуючого 1-ї армії генерал-полковника А.Гречка, адресоване командуючому 1-м Українським фронтом Маршалу Г.Жукову: «16.03.1944 р. Перед фронтом 1-ї армії на ділянці Лісові Гринівці – Меджибіж знаходиться танкове угруповання противника в складі 1, 6, 11, 16, 17 танкових дивізій та залишки танкової дивізії СС «Райх».

Усього 515 танків та 115 САУ. Аналізуючи запеклі бої армії в районі Аркадійовець, Терешовець, Шпичинець, роблю висновок, що противник на жодному з діючих зараз фронтів не б'ється з такою жорстокістю, як на Проскурівському напрямку». Цей документ підтверджує відомі слова із спогадів Маршала Г.Жукова про те, що на подільській землі з 7 березня «...зав'язалася така запекла битва, якої ми не бачили з часів Курської дуги».

Враховуючи складність становища, командування 1-м Українським фронтом тимчасово призупинило наступ на головному напрямку для того, аби підтягнути артилерію, перегрупувати сили, поповнити війська боєприпасами.

21 березня наші війська відновили наступ, завдавши потужного удару із району Волочиська на Чортків та прорвавши фронт в напрямку міста Чернівці. Таким чином, проскурівське угруповання германських військ було охоплене з заходу і для нього залишився єдиний вихід – відступати на південь. Одночасно з'єднання 107-го стрілецького корпусу генерал-майора Д.Гордєєва атакували противника із півночі та північного сходу. 24 березня 304-а стрілецька дивізія підполковника М.Музикіна оволоділа Лезневим, 127-а дивізія полковника І.Говорова атакувала Гречани, а бійці 2-ї повітряно-десантної дивізії полковника С.Чорного обхідним маневром увірвались в Ружичну. Проскурів був оточений. В ніч на 25 березня проведено атаку безпосередньо на місто, по успішному завершенні якої **Проскурів** було звільнено. Але, перемога далася нелегко – 3252 воїни заплатили життям за визволення нашого обласного центру, всі вони поховані у братських могилах на території сучасного Хмельницького.

Розвиваючи успіх, війська 1-ї гвардійської армії та 3-ї танкової армії, за підтримки з східного флангу 18-ї та 38-ї армій

продовжували стрімкий наступ на південь області. Одночасно з'єднання 4-ї танкової армії, здійснивши обхідний маневр із району Волочиська, вже 24 березня вийшли на околиці Кам'янця-Подільського та оволоділи с.Довжок. Ввечері 25 березня танкові та механізовані бригади 10-го гвардійського Уральського добровольчого танкового корпусу генерал-майора Є.Белова розпочали штурм міста й на 10 годину ранку 26 березня 1944 р. звільнили **Кам'янець-Подільський**.

Особливо запеклими виявилися бої в період з 27 березня по 2 квітня, коли між Проскуровим та Кам'янцем-Подільським (район Дунаївці – Смотрич) були затиснуті в котел 1-а танкова армія противника з супутніми дивізіями (всього 21 дивізія). Але ціною тяжких втрат німецька армія вирвалася з оточення на захід через р.Збруч у напрямку на Бучач, де 7 квітня з'єдналась із своїми військами, які нанесли зустрічний контрудар з району південно-східніше Львова.

Тим часом, війська Червоної Армії вийшли на беріг річки Дністер, звільнивши 4 квітня 1944 р. **с.Жванець** – останній населений пункт Кам'янець-Подільської області.

Батьківщина дала високу оцінку подвигам радянських військ, що відзначилися під час визволення нашого краю. 22 воїни удостоєні звання Героя Радянського Союзу, більше 15 тисяч солдатів та офіцерів отримали високі державні нагороди, 51 військово з'єднання було нагороджено орденами, 80 частин та з'єднань удостоєні почесних найменувань «Проскурівських» – 31, «Кам'янець-Подільських» – 12, «Шепетівських» – 12, «Старокостянтинівських» – 12, «Ізяславських» – 5, «Ямпільських» – 5, «Остропольських» – 3.

С. Єсюнін

Література

1. *Внесок учасників війни – трудівників тилу Хмельниччини в перемогу у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років. Актуальні проблеми життєдіяльності учасників війни і шляхи їх вирішення: зб. матеріалів обл. наук.-практ. конф.* – Хмельницький: ХУУП, 2012. – 190 с.

2. *Дембицький Н.П.* Бои за Каменец весной 1944 г. – Каменец-Подол.: Абетка, 1999. – 116 с.

3. *Завальнюк О.М.* Хмельниччина у 1941-1944 рр.: хроніка війни / О.М. Завальнюк, О.Б. Комарніцький, Ю.В. Олійник. – Кам'янець-Поділ.: Абетка – НОВА, 2005. – 140 с.

4. *Макухин М.Е.* Мартовские громы. – Хмельницький: Поділля, 1995. – 188 с.

5. *Проскурівсько-Чернівецька операція* – видатна подія Другої світової війни: зб. док. і матеріалів / упоряд.: М.П. Вавринчук, О.М. Завальнюк, П.Я. Слободянюк. – Хмельницький, 2009. – 385 с.

6. *Скрипко В.П.* Визволення Хмельниччини від німецько-фашистських загарбників // Матеріали ІХ-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 1995. – С. 13-15.

7. *Хмельниччина в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) або Поділля очима солдатів Вермахту* / упоряд.: Ю.В. Олійник, В.В. Галатир [та ін.]. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – 116 с.: іл.

8. *Щур О.Т.* Етапи визволення Хмельниччини від німецько-фашистських загарбників (січень-квітень 1944 року) // Матеріали ХІ Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 2004. – С. 96-108.

2014

**ОЛЕКСАНДЕР ПШЕЗДЕЦЬКИЙ –
ПИСЬМЕННИК, АРХЕОГРАФ, ІСТОРИК**
*До 200-річчя з дня народження
Олександра Нарциса Кароля Пшездецького*

Визначну роль у дослідженні та популяризації минувшини нашого краю відіграв в першій половині XIX століття відомий діяч місцевої польської общини, кам'янецький ксьондз, доктор теології та історик Вавжинець Лаврентій Марчинський (1779-1845).

Продовжувачем справи В. Марчинського з регіонального дослідження виступив уродженець Поділля, письменник, археограф та історик Олександр Пшездецький (1814-1870).

Пшездецький був власником Чорного Острова, знаним меценатом мистецтва. Дитячі роки його пройшли в родинному маєтку у м. Чорний Острів Проскурівського повіту Подільської губернії (нині поблизу м. Хмельницького). Тут він закінчив повітове дворянське училище, згодом Кременецький ліцей на Волині і завершив здобуття освіти в Берлінському університеті. В 30-40 роках багато подорожував по країнах Західної Європи, України, Росії, публікуючи цікаві репортажі й повісті про бачене і пережите, які принесли йому славу мандрівника і літератора. Водночас він відкрив себе як історик і археограф Польщі й України і, зокрема, Подільської землі. 1814 року світ побачила книга його спостережень від мандрів по Правобережній Україні під назвою «Поділля, Волинь і Україна. Образи міст і часу», які й досі є важливими історичними джерелами для вивчення історії краю.

У своєму описі автор подав докладні відомості про умови життя, побут, традиції і місцеві звичаї населення, маловідомі

факти історії міст і сіл Подільської, Волинської і Київської губерній, вмiстив цікаві характеристики магнатських родин. Проте він виступав поборником цивiлізаторської місії Речі Посполитої в Україні і вважав, що Подiлля, Волинь і Київщина перебувають незаконно у володінні Російської держави.

Як історик О. Пшездецький захопився діяльністю варшавсько-віленських археографів Міхала Балінського та Тимотеуша Ліпінського, які протягом 18 років збирали, систематизували й видали велику колекцію середньовічних документів, подали географічний опис Польщі XVI-XVIII ст. у тритомнику «Старожитня Польща». Другий том цього видання присвячено опису та документам Волинського, Подільського, Брацлавського воєводств. У свою чергу О. Пшездецький створив під своїм головуванням ще одну археографічну комісію та авторський колектив для розгляду публікацій історичних документів і матеріалів з минулого Речі Посполитої та її східних країв. В середині 1840-х років з друку вийшов двотомник «Джерела з польської історії», авторами якої виступили О.Пшездецький, М. Грабовський, І.М. Малиновський. Крім того, О. Пшездецький видав книгу, яка містила бібліографію стародруків і рукописів з історії Польщі, в тому числі Подiлля, Волині, що зберігалися в головних бібліотеках країн Європи (у Лондоні, Парижі, Берліні та ін.).

Олександр Пшездецький був одним із засновників Бібліотеки варшавської. З приводу цього питання його консультував Юзеф Ігнацій Крашевський. Пшездецький та Крашевський були знайомі і перебували в дружніх стосунках.

Сьогодні в колишньому палаці Пшездецьких міститься музична школа і музей Леоніда Глібова.

Т. Міцінська

Література

Климчук А.-А.М. Олександр Пшездецький – видатний дослідник Волині і Поділля // Місто Хмельницький в контексті історії України: матеріали III наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 2011. – С. 115-119.

2014

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
ДЕНДРОПАРК «ПОДІЛЛЯ»
До 50-річчя з часу закладення
у м. Хмельницький дендрологічного парку**

Серед парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення вагоме місце займає Хмельницький дендропарк «Поділля» – скарбниця цінних місцевих та інтродукованих деревних і кущових порід.

Дендропарк був створений завдяки обласній сільсько-господарській виставці, що працювала в м. Хмельницькому на розі проспекту Миру та Старокостянтинівського шосе у 1964 році. В павільйонах експонувались досягнення землеробства і тваринництва, а лісники вирішили показати багатство дендрофлори Поділля. Неподалік виставки на 30-гектарній ділянці було закладено дендрологічну колекцію. Ентузіастами її створення стали лісники О.М. Гуляк, Г.М. Целукін та П.Й.Барташук. Сюди звозили саджанці з ботанічних садів та розсадників України, Молдови; вирощували екзоти з насіння, зібраного у старовинних парках. Його колекція нараховує понад 427 видів і форм дерев та кущів, з яких заслуговують на увагу платан східний, сосна європейська, кримська, софора і катальпа японські, тис ягідний, дугласія зелена, аралія маньчжурська,

екзохорда Альберта, маклюра оранжева, клоничка периста, береза біла, великоквітова, маньчжурська, Литвинова, паперова, Шмідта, японська, дугласія зелена та багато інших цікавих порід і видів, більшість з яких рідкісні та цінні.

В 1969 році дендропарк загальною площею 35 га було включено до заповідного фонду області, надавши йому статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення.

Згодом виставка перестала функціонувати. Приміщення були передані різним організаціям. Для дендропарку настав період занепаду. Посадки позаростали бур'янами, почали гинути рідкісні дерева. Видовий склад більше не поповнювався. У 1978 році було вирішено передати дендропарк ремонтно-будівельному управлінню по зеленому будівництву та благоустрою м. Хмельницького. За замовленням комунальників у цьому ж році Київський інститут «Укрдіпроінжпроект» склав проект реконструкції дендропарку, який, на жаль, був реалізований лише частково. На сьогодні у дендропарку зростає 174 види та 12 декоративних форм деревних рослин.

Багато видів дендропарку становлять особливий інтерес для декоративного садівництва, оскільки мають високі декоративні якості та показник перспективності інтродукції. Деревя, що зростають в парку, добре зарекомендували себе, пройшовши випробування десятками років, і мають високий рейтинг щодо темпів росту, морозо та посухостійкості, генеративних, декоративних та інших властивостей. Вони мають велике значення для формування дендрологічних ресурсів краю і вирішення практичних проблем зеленого будівництва.

О. Грицишина

Література

1. *Дендропарк «Поділля»* // Казімірова Л.П. Парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва Хмельницької області. – Кам'янець-Поділ., 2006. – С. 208-210.

2. *Ковальчук С.І.* Державні парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення / Ковальчук С.І., Задорожний М.А. Пам'ятки природи Хмельниччини. – Л., 1985. – С. 27-31.

Дендропарк – С. 27.

3. *Раковський Г.Ф.* Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, природно-історичні об'єкти – осередки цінного хвойного – широколистяного деревостану Хмельниччини // Молодіжний екологічний форум. Вип. 1. – Хмельницький, 2007. – С. 64-67.

4. *Смолій Т.В.* Заповідні місця м. Хмельницького // Літопис Хмельниччини – 2004: краєзн. зб. – Хмельницький, 2004. – С. 201-206.

2 січня

МАЕСТРО ОРКЕСТРУ

До 70-річчя з дня народження Віктора Омеляновича Гуцала

Народився Віктор Омелянович Гуцал 2 січня 1944 року в с.Требухівці Летичівського району Хмельницької області. У 1966 році закінчив Київську консерваторію (клас кобзи – у М.Меліса, диригування – у Ю.Тарнапольського).

По закінченню консерваторії працював артистом оркестру в Українському народному хорі імені Г.Верьовки (1966-1969). З 1969 – диригент оркестру народних інструментів Республіканського радіо і телебачення. З 1984 – художній керівник і головний

диригент – директор Національного академічного оркестру народних інструментів України. Паралельно займався педагогічною діяльністю, спочатку в рідній консерваторії (1979-1996). Нині очолює кафедру бандури та кобзарського мистецтва в Національному університеті культури та мистецтва. Секретар Всеукраїнської музичної спілки, голова Асоціації народних інструментальних жанрів України, співголова конкурсу «Нові імена України».

Теоретик, основоположник сучасної теорії інструментознавства та інструментування для оркестрів народних інструментів.

Створений ним разом з Яковом Орловим Національний академічний оркестр народних інструментів нині відомий у всіх куточках світу. А шанувальники таланту Віктора Гуцала – народного артиста України, лауреата Національної премії імені Т.Шевченка, професора – величають «Маестро оркестру».

З рідним Поділлям постійно підтримує зв'язок. Віддав весь грошовий еквівалент Шевченківської премії на навчання талановитого скрипаля Андрія Белова, який нині гастролює по всьому світу. Брав участь у створенні Хмельницької музичної спілки (1995). Майже щорічно приїжджає з оркестром на гастролі до обласного центру, дбає про розвиток і пропаганду українського народного інструментарію на Поділлі.

М. Кульбовський

Література

Про В.О.Гуцала

1. Белова С. Подолянин □ маестро оркестру України // Духовні витoki Поділля: творці історії краю. – Хмельницький, 1994. – С.152-156.

2. *Гуцал Віктор Омелянович* // Шевченківські лауреати, 1962-2012: енцикл. довід. □ 3-тє вид., змін і доп. – К., 2012. – С.162-167.

3. *Жолдак Б.* Музичні війни, або Талант Віктора Гуцала. – К., 2004. □ 416 с.

4. *Маєстро оркестру* // Кульбовський М. З подільського кореня. – Хмельницький, 2011. – Кн.1. – С.173-175.

12 січня

ЗНАВЕЦЬ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА До 100-річчя з дня народження Петра Пантелеймоновича Вербицького

Український літературознавець, член Спілки письменників України, кандидат філологічних наук Петро Пантелеймонович Вербицький народився у м. Старокостянтинові 12(25) січня 1914 року. У простій селянській родині минуло його дитинство. Закінчив семирічну трудову школу № 1 (тепер МНВК, м.Старокостянтинів) і поступив до сільськогосподарського технікуму, де здобув середню освіту, що стало перепусткою до вишу. Відтак наміряв стати вчителем – навчався на філологічному факультеті Харківського університету ім. М. Горького. Як відмінника, після закінчення вузу 1936 р. Вербицького запрошують на кафедру зарубіжної літератури викладачем. Саме тут і розпочав трудову діяльність, як педагог і як молодий вчений, що працював над дисертацією, яку захистив 1940 року. З початком Другої світової війни П.П.Вербицький на фронті. Бойовими дорогами дійшов аж до Берліна, за що був нагороджений державними відзнаками.

Після війни знову повернувся до Харкова, працював доцентом, багато літ був деканом філологічного факультету державного університету, викладав на кафедрі зарубіжної літератури і постійно займався дослідницькою працею, що була пов'язана з творчістю зарубіжних літераторів. Вербицький також захоплювався вивченням проблем сучасної української літератури та перспектив її творчих зв'язків із світовою, а по науковому – компаративістикою, себто порівняльним літературознавством.

Його перше монографічне дослідження надруковано 1950 року «Полум'яний пропагандист Великого Жовтня (Анрі Барбюс і Радянський Союз)». Але заради справедливості треба сказати, що він як комуніст, писав твори у домінуючому стилі соцреалізму. Молодий на той час критик Вадим Ілліч Пашенко в журналі «Радянська Україна» за 1956 р., завважив, що «Вихід праці про творчість письменників капіталістичних країн – явище настільки рідкісне – у нас в Україні, що воно не може не привернути уваги літературознавців... За всі післявоєнні роки (За один-два незначних винятки) не вийшло жодної монографії, жодного великого дослідження, тому сам факт появи книги Вербицького позитивне явище». Його перу належать книжки «Горький і Барбюс» (1952), «Прапорonosці миру» (1955), написав низку досліджень про творчість М.Стельмаха, І.Муратова, А.Міцкевича, Луї Арагона, Анре Стіля, інших письменників.

Отримані рани не давали спокою ветеранові, хоч як тримався за життя, однаке Господь покликав до себе Петра Вербицького 14 грудня 1960 року. Уже посмертно надруковано в Харкові книжку П.Вербицького «Болеслав Прус. Творчість» (1967). З того часу твори письменника-земляка не перевидавались. Літературознавець ходив по лезу ножа, адже усе

буржуазне засуджувалося, однак письменникові вдалося знайти такі шляхи, підводні течії в літературознавстві, які можна було провести як «прогресивні» сучасному методу соцреалізму. Чому працював між Сціллою та Харибдою, та тому, що в Радянській державі така діяльність, яку вів Вербицький, була неофіційно забороненою. Наукові філологічні дослідження П.Вербицького стали підґрунтям, джерелом інформації для українських філологів, молодих дослідників, які торували шлях до правдивого моделювання розвитку української літератури у річищі кращих зразків європейської культури.

В. Мацько

Література

Про П.П. Вербицького

1. *Вербицький Петро Пантелеймонович* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 15.

2. *Гетьманець М.Ф.* Вербицький Петро Пантелеймонович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К., 2005. – Т.4. – С. 249.

3. *Пажимський Б.* Постаті краю // *Старокостянтинів і край в просторі часу: матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф.* – Старокостянтинів, 1997. – С. 101-109.

Вербицький П.П. – С. 106.

16 січня

СЛОВО ПРО ПОЕТА

До 70-річчя з часу смерті

Леоніда Сильвестровича Лупана

Серед поетів молодого покоління, яке входило наприкінці тридцятих років у літературу і пізніше мали стати окрасою

культури України, було й ім'я Леоніда Лупана. Час показав, що в його особі Україна втратила талановитого лірика.

Зовсім небагато поезій молодого автора збереглося до нашого часу. Вони були втрачені під час обшуку, в тюрмах, а потім канули в небуття в таборах. Але навіть та частка, що залишилася, свідчить про неабиякий талант автора. Він поступово входив у літературу, досконало працював над своїми творами, готував збірку...

Народився Леонід Сильвестрович Лупан 25 жовтня 1915 року в селі Нестерівці Дунаєвського району. Леонід виростав серед чарівної подільської природи, у колі друзів. Восени 1927 року він став учнем Дунаєвської семирічки. Вчився добре. 1930 року став студентом Кам'янець-Подільського педагогічного технікуму.

Після закінчення Кам'янець-Подільського педагогічного технікуму його як відмінника навчання рекомендують до вступу на філологічний факультет Київського державного університету.

Умови побуту студентів голодного 1933 року були скрутні. Але хоч як було важко, він повністю поринув у студентське життя, активно писав.

1937 року почалася нова хвиля репресій. Під час допиту хтось із заарештованих вказав на Леоніда як на активного учасника літературного процесу, члена «контрреволюційної націоналістичної організації». 17 жовтня 1937 року була підписана постанова про вибір запобіжного заходу... 19 жовтня військовий прокурор Київського військового округу Бурцев дав санкцію на арешт. У ніч на 20 жовтня, за п'ять днів до двадцятидворіччя, Леоніда заарештували. У гуртожитку по вулиці Тарасівській № 5, де проживав, був зроблений обшук, вилучені документи, альбом фотокарток, щоденник за 1937 рік, листи, книги і журнали, підготовлена до друку збірка, скромні

побутові речі, одяг, вишита сорочка... Вишита сорочка була віднесена до особливих «речдоків».

Через місяць слідство було завершено. 27 грудня 1937 року Особлива нарада в протоколі N 398 зафіксувала присуд: «Лупана Леоніда Сильвестровича за контрреволюційну діяльність ув'язнити у виправтудтабір строком на п'ять років, рахуючи строк з 20.10. 1937 р.»

З того часу почалося нове життя, поневіряння по таборах, важка фізична праця. Леонід продовжував вірити в те, що це помилка, що влада розбереться. Незважаючи на фізичну, моральну втому продовжував писати, творити. Не полишав надії на дострокове звільнення.

Вогкий клімат, важка робота, люті морози, абияке харчування руйнували навіть міцний молодий організм. У серпні 1940 року Леонід уперше поскаржився, що болять і хитаються зуби.

Доведений до цілковитого фізичного та нервово виснаження, Лупан тяжко захворів. Почастішали серцеві напади, а ще страшніше – відкрився туберкульоз. Ще десь мерехтіла надія на звільнення. Але тільки мерехтіла... Її остаточно згасило рішення суду. 31 липня 1942 року замість звільнення Лупану додали новий строк – 5 років таборів. Змучений поет не витримав. 16 січня 1944 року його не стало. Складений табірною службою акт повідомляє, що «цього дня о 20-й годині в стаціонарі помер інвалід I групи Л. С. Лупан, 29 років від роду». Причина смерті – порок серця і туберкульоз в активній формі.

Так трагічно завершився життєвий і творчий шлях молодого поета, не встигнувши розквітнути в повну силу.

Свого часу Леонід Лупан товаришував з Олесем Гончарем, коли вони ще були письменниками-початківцями.

Все життя Олесь Гончар пам'ятав про свого друга, цінував спогади про щирі і змістовні стосунки. Уже на завершенні свого життєвого шляху він писатиме подільському письменнику, члену обласної організації НСПУ А. М. Коляновському: «В часи юності був у мене товариш з Дунаєвського району Леонід Лупан, талановитий поет, та, на жаль, і його – як і багатьох – поглинула невситенна тоталітарна північ... Студентом Київського університету забрали його (тільки за те, що любив Україну!) і погубили десь, не дали розкритись талантові».

Л. Данилюк

Література

Твори Л.С. Лупана

1. *Дорога у вічність*. – Хмельницький: Поділля, 1995. – 116 с.

2. *Кармалюк у фортеці; Колгоспна осінь; Ніч над Збручем; Дорога у вічність // Зорі крізь ґрати: вибр. вірші репресованих і замовчуваних поетів*. – Хмельницький, 1994. – С. 41-50.

3. *Лист до сестри; Горе людини; Ой не плач, моя люба // Поділ. вісті*. – 1995. – 26 жовт.

Про Л.С. Лупана

1. *Леонід Лупан // Літератори Хмельниччини: довід. обл. орг. НСП України*. – Хмельницький, 1997. – С. 8.

2. *Прокопчук В.* Слово про поета // Лупан Л. *Дорога у вічність*. – Хмельницький, 1995. – С. 4-30.

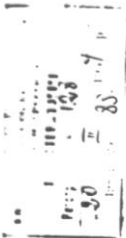
3. *Прокопчук Т.* Співець кучерявих Нестеровець // Дунаєвц. вісн. – 1995. – 7 жовт.

4. *Мацько В.* Повернувся із забуття // Майбуття. – 1995. – № 20-21. – С. 5.

5. *Кордон А.* Повернення із небуття // Дунаєвц. вісн. – 2000. – 2 листоп.

16 січня

**ПЛОСКИРІВ-ПРОСКУРІВ-
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ**
*До 60-річчя з дня перейменування
міста Проскурова у місто Хмельницький*

В и т я г

У К А З

Президії Верховної Ради Української РСР

ПРО ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ МІСТА ПРОСКУРОВА В МІСТО
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ-
В ХМЕЛЬНИЦЬКУ ОБЛАСТЬ

На ознаменування історичної події – 300-річчя
возз'єднання України з Росією і відзначаючи заслуги
перед українським і російським народами видатного дер-
жавного діяча і полководця Богдана Хмельницького, Пре-
зидія Верховної Ради Української РСР п о с т а н о в-
л я е:

Перейменувати місто Проскурів у місто Хмельниць-
кий, а Кам'янець-Подільську область – в Хмельницьку
область.

ГОЛОВА ПРЕЗИДІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Д.КОРОТЧЕНКО

СЕКРЕТАР ПРЕЗИДІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

В.НИЛАНІК

М.

16 січня 1954 року

16 січня 1954 року, вийшов Указ Верховної Ради Української РСР: *«На ознаменування історичної події – 300-річчя возз'єднання України з Росією і відзначаючи заслуги перед українським і російським народами видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького, Президія Верховної Ради Української РСР постановляє: перейменувати місто Проскурів у місто Хмельницький, а Кам'янець-Подільську область – в Хмельницьку. Підпис: Голова Президії Верховної Ради УРСР Д.Коротченко, дата: 16.01.1954 року»*. Все нібито зрозуміло, але й досі постає питання – чому перейменували не якусь іншу, а саме нашу область та наш обласний центр?

Звичайно, є чимало аргументів про те, що під час Національно-визвольної війни 1648-1657 років, саме на території подільського краю відбувалися важливі події та великі битви під проводом Богдана Хмельницького (згадайте лише бойовища під Пилявцями та Жванцем). Але існує ще один маловідомий фактор, який став суттєвим та визначним на користь перейменування нашої області.

Наприкінці 1953 року, коли вже завершувалися приготування до святкувань 300-річчя возз'єднання України з Росією, було вирішено на ознаменування цієї дати та на честь славного гетьмана перейменувати місто Переяслав, де якраз й відбувалася історична подія «братання» двох народів, на Переяслав-Хмельницький. Але, коли затверджували таку пропозицію, у «вищих колах» вирішили, що цього замало, — необхідно до ювілею дати нову назву ще одній з областей та її обласному центру. З історичної точки зору події козацької війни під проводом Б.Хмельницького відбувалися переважно у Дніпропетровській, Черкаській, Київській, Вінницькій, Кам'янець-Подільській та Тернопільській областях. Київ і Дніпропетровськ, із зрозумілих причин, відразу відпали. Так

само вінничани, які переконливо довели, що їхня область одна з перших п'яти, створених в Україні, й тому не слід змінювати її історичну назву. Залишилися три «кандидатури»: Черкаси, Тернопіль та наш Проскурів – всі вони мали однакові шанси бути перейменованими на Хмельницький.

Під час жвавого обговорення хтось із вищого керівництва республіки звернув увагу на те, що он, мовляв, дивіться – існує Кам'янець-Подільська область, а обласний центр має назву Проскурів. Таку «нестиковку» все одно в майбутньому доведеться виправляти та перейменовувати область. Так чому б це не зробити зараз? Цей аргумент став одним з вирішальних, і в січні 1954 року на карті України замість Проскурова з'явився Хмельницький. Відповідно змінила назву й область.

С. Єсюнін

Література

1. *Єсюнін С.* Місто Хмельницький: історія, події, факти. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2008. – 126 с.
2. *Місто Хмельницький* // Альманах Хмельниччини. – [б.м.], 2009. – С. 25-48.
3. *Проскурів – Хмельницький: історія далека й близька* // Хмельницькому – 500: [фотоальбом] / текст С. Кабачинської, фото О. Соленцова. – Хмельницький, 1993. – С. 13-16.
4. *Сомова Л.В.* Плоскирів, Проскурів, Хмельницький // Місто Хмельницький в контексті історії України: матеріали III наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 2011. – С. 362-369.

21 січня

П'ЯТА СТРУНА
*До 55-річчя з дня заснування
Хмельницького музичного
училища імені В. Заремби*

Саме так і назвав відомий письменник і драматург *Анатолій Крим* одну зі своїх повістей в книзі «Чакона» про Хмельницьке музичне училище, де він навчався по класу скрипки в середині 60-х років минулого століття..

І сьогодні, на 55-му році діяльності колективу музичного училища, «п'ята струна» бринить у серцях понад 100 педагогів і 200 студентів училища, зливаючись у потужну симфонію навчально-виховного процесу. Наймення цій симфонії – МУЗИКА!

Маленький екскурс у минуле:

Спочатку в училищі функціонувало чотири відділи – фортепіанний, струнно-смичкових інструментів, духових та народних інструментів. Згодом було відкрито диригентсько-хоровий, музично-теоретичний, відділи академічного, естрадного та народного співу. Нині ж повнокровно діє шість відділів.

За роки свого існування музичне училище стало справжнім Центром музичної культури Поділля, де готуються професійні музиканти середньої кваліфікації – «молодший спеціаліст.

Сьогодні понад 3000 випускників працюють у мистецько-культурних закладах області, по всій Україні, в близькому й далекому зарубіжжі. Сотні випускників училища стали гордістю нашого краю. Це: чотириразовий володар Гран-прі найпрестижніших міжнародних конкурсів і фестивалів хорового співу, *народний артист України, професор Вінницького педагогічного університету Віталій Газінський, ректор Воронежської музичної академії Анатолій Бобров, професор Вінницького педагогічного університету, головний диригент і художній керівник*

Вінницького камерного оркестру Георгій Курков, кандидат педагогічних наук, професор Луцького педагогічного університету Людмила Скачко.

Найвищою нагородою України Національною премією ім Т.Шевченка відзначені колишні випускники училища – народний артист України Володимир Дідух, композитор Володимир Гронський, народний артист України, колишній соліст Національної опери Михайло Дідик, а нині – СПІВАК СВІТУ, (співає в Королівському оперному театрі в Стокгольмі, в Нью-Йоркській Метрополітен-опера і у Великому театрі Москви почергово).

Стали багаторазовими лауреатами Всеукраїнських і міжнародних конкурсів знаменитий фортепіанний дует Ірини Алексійчук та заслуженого артиста України Юрія Кота – доцентів КНМА, заслужений артист України Юрій Федоров, який має свій спеціальний клас баяна у КНМА (доцент).

Серед випускників училища головний диригент і художній керівник ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля», народний артист України Микола Балема, відомий композитор України, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка, проректор, професор Львівської музичної академії. Віктор Камінський.

Гордістю училища є династія музикантів найвищого класу – сімейство Пірогів. Чотирикратний лауреат міжнародних конкурсів, заслужений артист України Віталій Пірог та його племінники Богдан та Руслан, які ще в студентські та аспірантські роки навчання в КНМА стали чотириразовими лауреатами міжнародних конкурсів баяністів та володарями Гран-прі.

У вінок слави училища вплелись запашинами квітками народна артистка України, солістка Національної опери Валентина Степова, народна артистка України, солістка Національної опери Ірина Даць та народний артист України Олександр Пономарьов.

Примножили славу Поділля на міжнародних конкурсах піаністів *Сергій Вітязь* та Денис Маслюк, *Оксана Журко*, *Анна Тарадай*, *Артем Канке*.

Стали дипломантами міжнародних конкурсів *Борис Колесник* (Харків – 1996) та *Катерина Антонова* (Мюнхен – 1996).

Гордістю училища є багаторазовий лауреат міжнародних конкурсів трубачів, соліст Національного Будинку органної і камерної музики *Андрій Льків*.

Тільки за останні п'ять років лауреатами стали понад 50 студентів та випускників училища.

Важко перерахувати всіх заслужених артистів та заслужених працівників культури України, які робили перші кроки до музичного Олімпу в стінах Хмельницького музичного училища ім. В. Заремби. Але де б вони не були, в їх серцях завжди бриніла дзвінкими нотами ота «п'ята струна», яку вдало настроювали на високий творчий лад викладачі училища.

Та його очільники – *Б.С.Царьов*, *І.А.Осауленко*, *В.О. Цибульник*, *Б.Ф. Роцин*, *А.Й. Клименко*, *В.Л. Бичак*, *В.І. Супрунов*, *І.Б. Мосійчук*, *Л.Г. Радченко*, заступники директорів з навчальної роботи *Г.І. Чеський*, *І.Л. Коробов*, *А.В. Антонов*, *В.А. Кісілевський*, *М.О. Кульбовська*, *В.К. Колосовський*, *Є.Є. Белова-Богдан*, *М.М. Кульбовський*, *О.В.Левчук*, *Т.В. Мархай*, *Л.Г. Радченко*, *І.О. Стрельнікова*.

Нині настроюють «п'яту струну» директор *В.Ю. Бернацький* та його заступник *Т.П. Крулліковська*.

Тож, бриніти тобі, рідне училище, «Чарівною п'ятою Струною» на всю Україну ще многая-многая літа.

М. Кульбовський

Література

1. *П'ята струна* // Кульбовський М. З подільського кореня. – Хмельницький, 2004. – Кн. 3. – С. 47-51.
2. *Хмельницьке державне музичне училище ім. В.І. Заремби.* – [б.м.]. – 2004. – [б.с.].
3. *Подольська Р.* Півстоліття музичної «Кузні кадрів» // Уряд. кур'єр. – 2009. – 7 трав. – С. 16.
4. *Горденко Н.* Музичне училище – оазис тепла і духовності // Твій погляд. – 2009. – 30 квіт.
5. *Совва Н.* Рідні за духом: першому випуску Хмельниц. держ. муз. училища виповнюється 50 років // Поділ. вісті. – 2013. – 2 трав.
6. *Кроки нашої історії* // Мистец. джерело. – 2013. – № 1. – С. 3.

21 січня

СПОДВИЖНИК СУВОРОВА До 275-річчя з дня народження Андрія Григоровича Розенберга

В селі Чорна Чемеровецького району Хмельницької області на старому кладовищі у 80-х роках ХХ ст. краєзнавцями було знайдено могилу, а на надмогильному пам'ятнику, що має форму чотирикутної зрізаної піраміди висотою більше півметра, викарбовано такий напис: «Его превосходство Генерал от инфантерии Андрей Григор'евич Розенберг, 1739-1813 гг.». Як же генерал Розенберг, виходець з Курляндії, досить видатна і колоритна постать в історії, попав в це далеке подільське село? Як свідчать дослідники його життя, генерал від інфантерії, кавалер орденів Іоанна Єрусалимського та Андрія Первозданного, учасник італійського і швейцарського походів

Олександра Суворова, з яким вони багато років йшли пліч-о-пліч, Андрій Григорович Розенберг народився в 1739 році в родині дрібного поміщика з Курляндської губернії, поступив на військову службу солдатом в 1753 р., брав участь у війні з Прусією, був важко поранений і змушений перейти в 1760 р. в Ризький гарнізон секунд-майором. В 1766 р. він був призначений за вимогою графа фельдмаршала Мініха, головним суддею в Конторі будівництва Балтійського флоту. В 1768 р. Катерина II посилає його з таємним дорученням в Італію до графа Орлова, де Розенберг бере участь у війні з турками 1769 р. Він виявив здібності та проявив хоробрість при знищенні турецького флоту на Чесмі, відзначився при облозі фортеці Модена, а в 1778-1779 рр. □ у військових діях проти польських конфедератів. У званні генерал-лейтенанта він стає смоленським губернатором, шефом Московського полку та Таврійського егерського корпусу.

Наступник Катерини II Павло I готуючись до італійської кампанії, відкликає із заслання Суворова і доручає йому очолити цей похід. Водночас імператор, знаючи про військові здібності Розенберга, також направляє його в похід, доручивши йому дивізію, що була сформована на база Московського полку та підпорядкувавши її Суворову. Так доля звела Розенберга із Суворовим і вони діяли спільно під час італійського та швейцарського походів, хоча інколи їх думки розходились в розумінні стратегії і тактики бойових операцій. Так, наприклад, 17 квітня 1799 р., без відома командуючого армією Суворова, Розенберг зав'язав бої з переважаючими силами французів за містом Мілан, завдав їм кілька поразок, взяв в полон французький загін разом з командиром Серюр'єр, а через три дні захопив всю провінцію П'ємонт, прийшов на допомогу князю Багратіону, майбутньому герою Вітчизняної війни 1812 р.,

згодом розбив французів на річці Юре. За порушення наміченого плану Суворов виніс Розенбергу догану, а за блискуче проведену операцію □ подяку, для військ □ «гренадерський марш» і підняв клопотання перед імператором про присвоєння йому генерала від інфантерії з одночасним врученням ордена Іоанна Єрусалимського. Це й було виконано. Союзники Росії Австрія і Англія, налякані перемогами Суворова і Розенберга, зажадали від імператора негайного припинення війни, що й було зроблено.

Імператорський двір відкликає Суворова в Росію. Олександр Васильович добивається передачі командування військами Розенбергу.

8 червня 1800 р. Павло I призначає Андрія Розенберга воєнним губернатором міста Кам'янця-Подільського, інспектором військ Дніпровської інспекції і шефом Володимирського мушкетерського полку, а через три роки новий імператор Олександр I призначає його воєнним губернатором Херсона і інспектором Кримської інфантерії. В 1805 р. Розенберг, за станом здоров'я, йде у відставку, повертається у Кам'янець-Подільський.

За заслуги перед Росією ще імператор Павло I подарував йому староство Чорна. Тут пройшли його останні роки. Помер Розенберг 23 вересня 1814 р. Перед смертю він написав заповіт, у якому просив поховати його на сільському цвинтарі, щоб він лежав серед людей, яких знав, любив і багатом, за життя, допомагав.

Ю. Блажевич

Література

1. *Кундис М.В.* Андрій Григорович Розенберг // Духовні витоки Поділля: творці історії краю: матеріали міжнар. наук. практ. конф., 9-11 верес. 1994 р., м. Кам'янець-Поділ. □ Хмельницький, 1994. □ С.262-264.

2. *Сподвижник Суворова* // Єсюнін С. Незнане Поділля. □ Городок, 2012. □ С.74-75.

24 лютого

ГОЛОВНА СПРАВА ЇЇ ЖИТТЯ До 65-річчя з дня народження Зої Олександрівни Діденко

Якщо ви відкриєте Книгу Почесних гостей Народного Дому Хмельницької міської «Просвіти», то у кожному відгуку прочитаєте вдячність голові Товариства Зої Діденко. Яскравий лідер із вродженим талантом громадського діяча, Зоя Діденко очолила у 1991 році Хмельницьке міське Товариство української мови імені Тараса Шевченка «Просвіта», і з цього часу в житті організації розпочався новий, потужний та активний відлік.

Народжена на Житомирщині в родині вчителів, випускниця факультету романо-германської філології Київського державного університету імені Тараса Шевченка, науковий співробітник Державного музею Тараса Шевченка в Києві, педагог, Зоя Діденко саме на Поділлі почала головну справу свого життя – утверджувати «Просвіту». Її просвітницькі авторські програми з'явилися на ХОДТРК «Поділля-Центр»: «Українська душа», «Свою Україну любіть», «Подільський передзвін» та інші.

Зоя Діденко – відома громадська діячка, Голова громадської ради при Хмельницькому міськвиконкомі, заступник голови Хмельницького обласного відділення Товариства «Україна – Світ», почесний професор Національної академії державної прикордонної служби України ім. Б.Хмельницького, двадцять років очолювала Комітет поріднених міст і міжнародних зв'язків Хмельницької міської ради. Багатогранна діяльність очолюваного нею Комітету з тринадцятьма містами - партнерами міста Хмельницького утворює авторитет обласного центру, України в світі і є зразком ефективності народної дипломатії.

Вона неодноразово нагороджувалася Почесними грамотами міської та обласної влади, визнана Людиною року у номінації «громадський діяч», лауреат премії імені Якова Гальчевського,

Дипломант премії «Смарагдова ліра» Державної прикордонної служби України.

Зоя Діденко – пані-кавалер ордена Княгині Ольги III ступеня, орденів Святого Князя Володимира та Святої Варвари Української Православної Церкви Київського Патріархату. І, звичайно, має велику повагу, авторитет і любов від усіх, хто її знає, працює з нею.

Саме на її безмежній відданості справі непорушно стоїть «Просвіта» у місті Хмельницькому, храм і оберіг української душі, займаючи достойне місце в культурно-освітньому розвитку Поділля. Про це знає вся Україна.

Т. Мосійчук

Література

Публікації З.О. Діденко

1. *Благословенний край – Поділля* / упоряд.: З. Діденко, Т. Зеленко. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2006. – 118 с.
2. *Десь тут була подоляночка*: (посіб. для вихователів дошкіль. закладів та вчителів почат. шк.). – Хмельницький: Поділля, 1996. – 139 с.
3. *Легенди подільського краю*: матеріали обл. турист.-краєзн. експедиції / упоряд.: З. Діденко, С.В. Шевчук. – Хмельницький, 2001. – 125 с.
4. *Подільський передзвін «Просвіти»*/ упоряд.: З.Діденко, Т. Мосійчук. – Хмельницький: ПП Юзвак М.М., 2010. – 206 с.
5. *Скарби духовності* / упоряд.: З. Діденко, О. Олександр, Т. Зеленко. – Хмельницький, 2005. – 148 с.

Про З.О. Діденко

1. *Господиня Народного дому* // Кульбовський М. З подільського кореня. – Хмельницький, 2003. – Кн. 2. – С. 14 – 16.
2. *Микитишин В.О.* «Просвіта» – жіночого роду // Духовні витоки Поділля: жінки в історії краю: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Хмельницький, 2012. – С. 213 – 217.
3. *Слободянюк Т.* Життя як присяга на вірність // Поділ. вісті. – 2004. – 24 лют.
4. *Діденко З.* Насправді криза починається там, де втрачається почуття національної свідомості / розмову вела Т. Слободянюк // Поділ. вісті. – 2009. – 13 лют.
5. *Кульбовський М.* Берегиня української духовності // Проскурів. – 2009. – 19 лют.

4 березня

**ПЕРШИЙ АКАДЕМІК
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ
До 70-річчя з дня народження
Володимира Михайловича Рогова**

Український науковець-гідротехнік, академік Академії інженерних наук України (його вважають першим академіком незалежної України) Рогов Володимир Михайлович народився 4 березня 1944 року у воєнну пору під гул гармат (саме тоді визволяли територію Поділля від німецько-фашистських загарбників) в селі Самчики Старокостянтинівського району.

Після закінчення 1961 року середньої школи Володимир виявив бажання здобути вищу технічну освіту. Отож, витримавши успішно вступні екзамени, стає студентом Українського інституту інженерів водного господарства. Роки навчання пролетіли швидко, і ось омріяний диплом про вищу освіту за спеціальністю «Водопостачання та каналізація» 1966 року одержано, здобуто й кваліфікацію інженера-будівельника. А попереду наполеглива праця. На досягнутому не зупинявся. Постійно удосконалював професію, набуті знання, розробляв техніку й приладдя, що згодом запатентував. І працював над дисертацією, що її захистив на звання доктора технічних наук за спеціальністю 05.07.01. – технологія неорганічних речовин (хімія і технологія води) на тему: «Электрохимическая технология фазоводисперсного превращения примесей воды в замкнутых локальных системах водооборота (на примере предприятий машино-строительного комплекса)». З 1994 до 2003 рр. наш земляк обіймав посаду генерального директора Рівненського науково-виробничого об'єднання «Потенціал ЕКО». З 2004 р. працює у Рівненській філії приватного Європейського університету на посаді професора кафедри

менеджменту та є науковим керівником науково-виробничої групи «ПОТЕНЦІАЛ», напрям діяльності якої менеджмент екологічних проєктів, екологічна експертиза. Професор В.Рогов є автором понад 200 наукових праць, серед них 5 монографій. Має 60 винаходів та патентів. Інноваційна фірма «ЕЛ-ПО» на чолі з В.Роговим у Рівному займається виробництвом машин та устаткування загального призначення.

За вагомий внесок у розвиток вітчизняної технічної науки В.М.Рогов удостоївся високого звання заслуженого діяча науки і техніки України, був науковим консультантом Верховної Ради України з питань екологічної політики, у 1997 році балотувався кандидатом в депутати Верховної Ради України від Партії зелених.

Екологічні ідеї нашого земляка-академіка реалізуються у багатьох галузях національної економіки – харчовій і нафтопереробній промисловості, транспорті, скловиробництві (наприклад, ВАТ «Рокитнівський склозавод»), комунальному господарстві. Знають Рогова і за кордоном, зокрема, в Чехії та Ізраїлі, де його вважають провідним спеціалістом в галузі очищення стічних вод. Він не раз бував за кордоном: готував укладання контрактів із Болівією, Бразилією, Швейцарією та іншими державами щодо поліпшення екології, позбавлення забруднення навколишнього середовища в Україні.

В. Мацько

Література

Пажимський Б. Постагі краю // Старокостянтинів і край в просторі часу: матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Старокостянтинів, 1997. – С. 101-109.

Рогов В.М. – С. 108.

8 березня

ПРО АКТУАЛЬНЕ МОВОЮ ПЛАКАТУ

*До 65-річчя з дня народження
Володимира Івановича Карвасарного*

Відомий подільський графік Володимир Іванович Карвасарний народився 8 березня 1949 року у с.Петрашівка Віньковецького р-ну Хмельницької обл. 1976 року закінчив Вишньцьке училище прикладного мистецтва. Творчі уподобання митця – декоративна графіка (мистецтво плакату), живопис, проектування, дизайн.

За майже сорокалітню працю Карвасарний досяг значних творчих успіхів. Він одним з перших на Хмельниччині був прийнятий до лав НСХУ (1985), 1998-го став лауреатом Хмельницької міської премії ім. Б. Хмельницького, 2004-го – обласної ім. В.Розвадовського та переможцем вітчизняних й міжнародних конкурсів. Володимир Іванович – людина широкої ерудиції, критичного мислення, наполеглива та енергійна за характером.

Свій творчий шлях митець розпочав як художник-плакатист, здобувши в цій царині широке визнання, адже його роботи зберігаються в багатьох музеях та приватних колекціях України, Росії, Польщі, Чехії, Болгарії, Югославії, Франції, США. Особливої уваги серед його доробку заслуговує серія творів про руйнацію архітектурних пам'яток Поділля та України. Мові плакатів автора притаманні креатив, метафоричність та лаконізм.

Останні два десятиліття він надає перевагу живописній техніці. Успіх виставки полотен на релігійну тематику у Польщі (1998 р.), де 10 робіт було придбано мером м.Надон (Франція), спонукав митця до вдосконалення стилю, пошуку нових

виражальних засобів, серед яких особливе місце належить колористиці. Його приваблюють блакитні та жовті відтінки – символи неба і життя. Інколи художник протиставляє їм колір смутку і журби – чорну барву. Попри сакральні теми, митця не полишає зацікавлення архітектурними перлинами краю. Але ці полотна, на відміну від плакатних, позначені романтичною настроєвістю, медитативністю образу.

Не оминати увагою і дизайнерські проекти Володимира Івановича – оновленого музею Проскурівського підпілля та музею фотомистецтва в обласному центрі.

У свої 65 активний, сповнений оптимізму митець плідно експериментує у власній творчій лабораторії.

Л. Новікова

Література

Про В.І. Карвасарного

1. *Висоцький В.* Художник і його життя // Дивокрай: наук.-красн. альм. Вип. 1: Південно-Східна Волинь. – Хмельницький, 1995. – С. 74-77.
2. *Мельник В.В.* Карвасарний Володимир Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2012. – Т. 12. – С. 316.
3. *Карвасарний В.* «Намагаюся пізнати світ» / бесіду з художником вела Т. Чернега // Проскурів. – 1999. – 28 лип. – С. 8.
4. *Слово про художника* // Проскурів. – 2002. – 6 верес. – С. 14.
5. *Шафінський М.* Графіка Володимира Карвасарного в Острозькій академії // Проскурів. – 2012. – 1 листоп. – С. 15.

9 березня

**КУЛЬТУРНИЙ АТАШЕ УКРАЇНИ
У ФРАНЦІЇ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

*До 140-річчя з дня народження
Софії Пилипівни Левицької*

Софія Пилипівна Левицька народилася 9 березня 1874 року на Поділлі у багатій українській поміщицькій родині. Її батько Пилип Левицький був дідичем у селі Вільхівці (Чемеровецький район) та інспектором народних шкіл Подільської губернії. Він був приятелем В. Антоновича, Т. Рильського, П. Житецького, активно цікавився громадською і культурною роботою. Брат Софії – Модест Левицький, лікар і письменник, в 1919 році був головою української дипломатичної місії в Греції, згодом – лектором української Господарської Академії в Подебрадах.

Дитинство та молодість художниці минули між рідним селом Вільхівці і Києвом, де Левицькі також мали власне помешкання. Після довгих вагань батьки у 1905 році виряджають її до Парижа, де Софія Левицька записується до школи Еколь де Базар. Її успіхи в навчанні були настільки значними, що вже через рік їй дозволяють робити копії з картин у Луврі. У цей період Софію захоплюють твори Делакруа, Фрагонара і Пуї де Шаваня. Під час навчання познайомила з художником-початківцем Жаном Маршаном, приятні стосунки з яким переросли в кохання і спільне життя впродовж подальших двадцяти років.

Після закінчення школи разом із Маршаном художниця оселилася у Парижі. Вона багато малювала, переважно великі за обсягом картини і виставляла їх у паризьких салонах. У 1913 році Софія Левицька організовує свою першу персональну виставку в галереї Б. Вайль.

Софія Левицька цікавилася не лише малярством, а й літературою, музикою; вона не могла жити в ізоляції і гуртувала довкола себе дружні кола французьких митців і літераторів. У 20-х роках весела й товариська Софія українською щирістю і багатством ідей зуміла, на товариських вечірках у своєму помешканні, поєднати ряд французьких малярів, літераторів і критиків. Як згадував український художник Олекса Грищенко, який жив у той час у Франції і приятелював з Софією: «Усі любили її за милу вдачу, добрість і гостинність. Маючи до краю обмежені матеріальні засоби, вона, проте, вишукувала можливості, щоб придбати печива і почастувати гостей чаєм, або й, із щиро слов'янською сердечністю, обідом. Соня забувала про свої турботи і для кожного знаходила відповідне слово, щоб розважити і підбадьорити». У розмовах присутні не залишали осторонь і країну походження господині дому, а сама Левицька закликала французьких митців їхати в Україну та змальовувати її неповторні краєвиди.

До середини 20-х років кожного літа Левицька виїздила на південь Франції, де малувала провансальські краєвиди і портрети. Поруч із малярством чимало уваги присвячує графіці. Самобутній графічний модерн Софії Левицької у Франції був тісно пов'язаний з традиціями українського народного мистецтва. У своїх роботах Софія часто зверталася до казкових образів («В зачарованому місті», «Вершники», «Однороги»), до яких тікала від сумної реальності...

Її ім'я назавжди увійшло в історію французької графіки ХХ століття. В українських музеях та приватних колекціях творів художниці майже немає, у Франції збереглися лише поодинокі графічні та олійні твори Софії Левицької.

Як особистість, художниця має перед Україною незаперечну заслугу – вона зуміла зацікавити українством

багатьох французьких митців, вона була немов культурним аташе України у столиці Франції впродовж 30-и років початку ХХ століття.

О.Шейн

Література

Про С.П. Левицьку

1. *Левицька Софія Пилипівна* // Мацько В. Білий цвіт на калині. – Хмельницький, 2001. – С. 53.

2. *Будім Л.В.* Подільські митці у формуванні мистецького феномену Ecole de Paris // Подільська еміграція в контексті європейської та світової культури: матеріали наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 17-18 верес. 2011 р. – Хмельницький, 2011. – С.105-109.

3. *Трембіцький А.М.* Уродженка села Вихилівка Софія Левицька – відома французька художниця // Матеріали ХІІ Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 2007. – Т.1. – С. 458-463.

4. *Старовина О.* Француженка з Поділля // Моя газ. – 2007. – 15 берез.

7 квітня

«ЗАЛІЗНА ЛЕДЬ» – УРОДЖЕНКА ШЕПЕТІВКИ До 65-річчя з дня народження Валентини Іванівни Матвієнко

Валентина Матвієнко (дівоче прізвище Тютіна) народилася 7 квітня 1949 року в м. Шепетівка Кам'янець-Подільської (нині Хмельницька) області. Дитинство провела в Черкасах. Із золотою медаллю закінчила школу, з червоним

дипломом – Черкаське медичне училище. В 1972 році закінчила Ленін-градський хіміко-фармацевтичний інститут. На 5 курсі вийшла заміж за Володимира Матвієнка. В 1985 році закінчила Академію суспільних наук при ЦК КПРС, у 1991 році – курси удосконалення керівних і дипломатичних працівників при Дипломатичній академії Міністерства іноземних справ СРСР. Володіє українською, німецькою, англійською і грецькою мовами.

Кар'єра: 1972-1984 рр. – комсомольська робота в м.Ленінграді; 1984-1989 рр. – партійна і державна робота на постах першого секретаря Червоногвардійського райкому КПРС, заступника голови виконкому Ленінградської міської Ради народних депутатів (займалася питаннями культури і освіти); 1989-1991 рр. – народний депутат СРСР від Союзу радянських жінок, голова Комітету Верховної Ради СРСР у справах жінок, охорони сім'ї, материнства і дитинства, член Президії Верховної Ради СРСР. В 1991-1998 рр. на дипломатичній роботі в Міністерстві іноземних справ, надзвичайним і повноважним послом Росії в Республіці Мальта (1991-1994рр.), надзвичайним і повноважним послом Росії в Грецькій Республіці (1997–1998 рр.), в 1998–2003 рр. – заступник Голови Уряду Російської Федерації, повноважний представник Президента Російської Федерації в Північно-Західному Федеральному окрузі. В червні 2003 р. Матвієнко введена до складу Ради Безпеки Російської Федерації. В 2003-2011 рр. – перебувала на посту губернатора Санкт-Петербурга, а 21 вересня 2011 р. обрана 140 голосами сенаторів (1 утримався) Головою Ради Федерації Федеральних зборів Російської Федерації і стала першою в історії Росії жінкою, яка очолила пост голови верхньої палати парламенту. Водночас вона стала постійним членом Ради Безпеки РФ, а з 11 липня 2012 р. –

членом Державної ради Російської Федерації. В 2011 р. і 2012 р. визнана найбільш впливовою жінкою в Росії (за рейтингом «Эхо Москвы», «Огонек» і РІА Новини).

Нагороджена багатьма орденами та медалями СРСР, Російської Федерації і Російської Православної Церкви, а також низки іноземних держав.

В.І. Матвієнко – почесний член Російської академії мистецтв, лауреат Премії уряду РФ в області науки і техніки.

Валентина Іванівна – різнобічна особистість. Вона займається спортом, захоплюється кулінарією, пише картини. У засобах масової інформації була інформація, що її картини виставлялися і продавалися на благодійних аукціонах.

Народжена на подільській землі, відомий політик і державний діяч, Валентина Матвієнко вносить вагомий вклад у розвиток суспільства.

Ю. Блажевич

Література

Про В.І. Матвієнко

1. *Машикіна Л.А.* Валентина Матвієнко – дипломат, політик, державний діяч, народжена на Поділлі // Духовні витоки Поділля: жінки в історії краю: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Хмельницький, 2012. – С. 107-111.

2. *Шалаєв Г.* Железная леди // Собеседник. – 1999. – № 30. – С. 8-9.

3. *Мороз С.* «Залізна леді» з Санкт-Петербурга народилася у Шепетівці // Шепетів. вісн. – 2003. – 16 жовт.

7 КВІТНЯ

**СПИВЕЦЬ ПОДІЛЬСЬКОЇ ЗЕМЛІ
До 70-річчя з дня народження
Бориса Михайловича Негоди**

Один з відомих українських художників-графіків Борис Михайлович Негода народився на Благовіст 7 квітня (офіційно 8 квітня) 1944 року в с. Калиня Кам'янець-Подільського району.

Трудову діяльність у якості художника-оформлювача розпочав 1961 року після закінчення Чернівецького професійно-технічного училища. Вищу освіту здобув у Київському державному художньому інституті (1974), навчаючись майстерності у таких знаних педагогів як В. Чебаник, Т. Яблонська, В. Касіян.

Творча доля Бориса Михайловича тісно пов'язана з Кам'янець-Подільським. Історія, культура, краєвиди рідного краю – невичерпне джерело образів, втілених ним на полотнах та графічних аркушах. Роботи митця вирізняються поетичним сприйняттям минувшини і сьогодення, а також віртуозністю технічних прийомів.

Він бездоганно володіє усіма видами графіки: офорт, суха голка, мецо-тинто, пастель... Найкращою з його творчого доробку є серія офортів «Лірницькі пісні Поділля», яку Борис Негода започаткував ще студентом, обравши її за тему дипломної роботи. Пізніше художник створив чисельні ілюстрації до творів Лесі Українки, Ольги Кобилянської, роману Михайла Стельмаха «Кров людська – не водиця».

Талановита людина – талановита в усьому. Ця народна мудрість повною мірою стосується і Б. Негоди, бо він не лише графік і живописець, йому підвладні дерево і гіпс, метал і камінь. Саме в цих матеріалах створено об'ємну композицію «Загиблим воїнам-афганцям» (у співавторстві з О. Янішевським

та В. Лашко); пам'ятні знаки історичу Поділля Юхиму Сіцінському та поету-перекладачу Володимиру Свідзінському; барельєф історичу, культурологу, політичному і релігійному діячу Івану Огієнку, що при вході до головного корпусу університету в Кам'янці-Подільському.

Останнім часом митець працює в техніці олійної пастелі, у якій написано пейзажі рідного міста та його околиць, створено серію робіт про життя і творчість Тараса Шевченка, на історичну та сакральну тематику.

Ще одним захопленням Бориса Михайловича є козацький скоропис – цікаве явище української культури часів бароко. У гармонійному поєднанні традицій та іновацій автор створив оригінальні змістовні картини, де кожна з літер, закомпонованих у цілісну композицію, оповідає про минуле нашого народу.

Борис Михайлович Негода – заслужений художник України (1999); член Національної спілки художників України (1977); лауреат премії ім. Івана Огієнка (2010). Від 1997 року – доцент кафедри образотворчого мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Виставки творів Б. Негоди відбуваються не тільки в області й Україні, але й за кордоном (Росія, Румунія, Болгарія, США, Австрія, Німеччина).

Діти Андрій та Ольга пішли батьківськими стопами і теж стали художниками.

В Хмельницькому обласному художньому музеї зберігаються 34 графічні твори Б. Негоди, з них 9 офортів серії «Лірницькі пісні Поділля»; 13 гравюр – ілюстрацій до роману М. Стельмаха «Кров людська – не водиця»; ілюстрації до поезій П. Тичини, прози О. Кобилянської.

В. Яковлева

Література

Про Б.М. Негоду

1. *Борис Негода* // Хто є хто на Хмельниччині: довід.-біограф. вид. Вип. перший. – К., 2003. – С. 108-109.
2. *Слободянюк Т.* Борис Негода: без Вітчизни немає Всесвіту // Поділ. вісті. – 2002. – 2 лип.
3. *Гришук Б.* Єрусалим і Вавілон Бориса Негоди // Колесо. – 2004. – 8 січ. – С. 15.
4. *Шпильова В.* Погода для Негоди // Голос України. – 2005. – 23 квіт. – С. 11.
5. *Шпильова В.* Мистецтво віддавати // Є Поділля. – 2008. – 4 груд.

травень

СХОДЖЕННЯ НА ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ОЛІМП До 50-річчя з часу заснування Хмельницького ансамблю танцю «ПОДОЛЯНЧИК»

Хочете бачити, як ясніють «Травневі зорі»? Завітайте на ювілейний концерт легендарного «Подольчаника» і погляньте в очі юних артистів-танцюристів. Ті полум'яні зорі палахкотять не лише в душах випускників хореографічної школи, що діє при «Подольчанику» понад чверть століття у Хмельницькому палаці творчості дітей та юнацтва, а і в серцях усіх учасників концерту, що темпераментними танцями «запалюють зорі» в очах шанувальників уславленого колективу. Від усіх юних артистів віє невідомим, щирим патріотизмом – творчим служінням рідній Україні.

І кожний такий концерт, кожний новий самобутній танець, кожна гастрольна поїздка по Україні, Білорусі, Болгарії, Польщі,

Сербії, Словенії, Хорватії, Молдові, Прибалтиці протягом 50-ти років – це тріумфальне *сходження на хореографічний Олімп* своєї слави.

А кувались ті «сходинки» до Олімпу «На кузні» (*назва сюжетної хореографічної картинки в ансамблі, що увійшла в «Енциклопедію українського танцю», виданої АН УРСР під редакцією Павла Вірського, як взірць сучасної інтерпретації фольклорного матеріалу на театральній сцені*) 44 роки великим подільським КОВАЛЕМ-ХОРЕОГРАФОМ Юрієм Гуреївим (26.08.1935-16.01.2008). Адже за ініціативою самого Павла Вірського Юрій Іванович здійснив постановку цього танцю в його ансамблі, що нині носить ім'я фундатора. (*«Подільські ковалі» й донині є коронним номером Національного ансамблю танцю імені П. Вірського*).

І починалось усе в далекому 1964 році з невеличкого танцювального гуртка з 16-ти школярів на вул. Проскурівській, 46 (*нині там обласний театр ляльок*). І назва зродилась згодом з уст самих гуртківців. Не було тоді 10-ти педагогів, 4-х концертмейстерів, 2-х звукорежисерів, освітлювачів, костюмерів-модельєрів (*як в нинішнього колективі з 300 дітей віком від п'яти до вісімнадцяти років*). Не було величезного балетного залу, а лише невеличка бічна кімната в колишньому Палаці піонерів. І був лише Юрій Іванович зі своєю сподвижницею і дружиною Жанною Севастьянівною та баяністом Григорієм Крумиком. Доводилось самому моделювати стилізовані костюми з українськими орнаментами (*від козацьких шароварів відмовився відразу!*). Сьогодні стилізація під національне – це модно. А в ті 60-ті... при суцільній уніфікації одягу на державному рівні оцінювалось як прояв «буржуазного націоналізму». І потрібно було бути «Гуреєвим» з Єнакієво, щоб не злякатися КДБ!

Такою ж «сходинкою» до Олімпу був і вироблений Юрієм Гуреївим неординарний стиль хореографії – сюжетно-тематичний танець на основі подільського фольклору, названий зарубіжною пресою «театром танцю».

Вже сьогодні можна з певністю стверджувати: поставлені Юрієм Івановичем (згодом – його сином Іваном Юрієвичем – продовжувачем справи батька) та відшліфовані *Берегинєю гуреївської хореографії* Жанною Севаст'янівною і донькою Ларисою сюжетно-тематичні танці «Спогад», «На кузні», «У старому Проскурові», «Весна на Поділлі» тощо, легко «прочитуються» навіть недосвідченим глядачем. Бо гуреївський танець – це цілісне дійство, хореографічна новела (романс), що повниться поетикою почуттів, яскравістю образів, неймовірною динамікою рухів. Це справжні хореографічні вистави, як от: «Любіть Україну!», «Хмельницька моя золота сторона», «Вінок Кобзареві», «З іменем Островського», «На Вашу честь, Маестро!» (до 100-річчя з дня народження П. Вірського) та ін. Сценарій, режисура, хореографія та постановка цих вистав, навіть артистичне ведення концертів з цитуванням віршів українських класиків, – все в одній особі – *заслуженого вчителя України* Юрія Гуреїва, художнього керівника та головного балетмейстера «Подільчанина».

Починаючи з 1987 року, «Подільчанин» щорічно долав «сходинки» до Олімпу фестивалем «Зимові візерунки», який з роками розрісся від регіонального до всеукраїнського і міжнародного (*нині беруть участь у фестивалі дитячі колективи Росії, Казахстану, прибалтійських держав*).

У *Вінок Слави* багаторазового лауреата міжнародних конкурсів і фестивалів, лауреата республіканської премії імені М. Островського (1974), лауреата премії імені Всесоюзної піонерської організації (1990), лауреата Першого Всеукраїнсь-

кого фестивалю-конкурсу народної хореографії (2003), багаторазового дипломанта міжнародного конкурсу «Яскрава країна» (Трускавець-2010, Ялта-2011, Хортиця-2012), взірцевого *Народного колективу України* ансамблю танцю «Подільчак» можна занести відгуки видатних хореографів України під час фестивалю Дружби (Полтава-2007) про самобутній фольклорно-етнографічний стиль:

В.С. Хондожевська: «Ваші діти несуть безмежну радість, випромінюючи її зі сцени. Бачити подільчаків – це велика насолода!»

Г.Г. Ніколаєнко: «Ваша програма – це вистава екстракласу з майстерно побудованим сценарієм, відмінною хореографією, режисурою та надзвичайною енергетикою танцю.»

Г.К. Булага: «Ваші діти дуже виховані, привітні і привабливі навіть у побуті. Велика дяка за це батькам і педагогам вашого ансамблю!»

Слава тобі «Подільчаку» – велике Диво нашого краю!

М. Кульбовський

Література

1. Гуреїв Ю. Танцює «Подільчак». – К.: Мистецтво, 1971. – 196 с.
2. Гостинна Д. «Подільчаку» – 40 весен // Поділ. вісті. – 2004. – 7 трав.
3. Красноштан І. Об'єднало мистецтво // Проскурів. – 2005. – 3 лют. – С. 14.
4. Коберник Н. «Подільчаку» – 45 // Поділ. вісті. – 2009. – 29 трав.
5. Горбовцова І. «Подільчак» знову малював «Зимові візерунки» // Проскурів. – 2013. – 24 січ. – С. 1,8.

18 травня

**ВІДОМИЙ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ
І ПЕДАГОГ**

***До 55-річчя з дня народження
Ніни Іванівни Бернадської***

Із сімнадцятирічного віку і до сьогодні життя доктора філологічних наук, професора Ніни Бернадської тісно пов'язано з Інститутом філології КНУ імені Тараса Шевченка. Хто із вчителів-філологів закінчив Київський національний університет і проходив студії в Ніни Іванівни, той ніколи не забуде свого професора кафедри теорії літератури та компаративісти. Адже вона – справжній Педагог з великої літери, толерантна у спілкуванні, добре володіє матеріалом, її лекції легко сприймаються, запам'ятовуються, а відтак студентам іспити за кредитно-модульною системою здавати хоч і непросто, але подолати рубіж завжди приємно.

Народилася Ніна Іванівна Бернадська 18 травня 1959 року в м. Теофіполі у сім'ї кваліфікованих ветеринарних лікарів. Невдовзі батьки переїхали до Красилова, де Ніна 1976 року закінчила 10 класів. Навчаючись у школі на відмінно, твердо вирішила стати вчителькою української мови і літератури. Отримавши атестат зрілості, дівчина добре підготувалась до вступних іспитів на філологічний факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка, а отже стала студенткою. Її здібності до навчання і науки (брала участь у студентських наукових конференціях, симпозиумах) позитивно оцінили викладачі філологічного факультету й рекомендували до вступу в аспірантуру. Та спершу, отримавши 1981 року диплом про вищу освіту, Н.І. Бернадську було скеровано в Красилівську середню школу №1 вчителькою української мови і

літератури. Працювала недовго, бо таки через чотири місяці її було запрошено в очну аспірантуру, котру закінчила із захистом кандидатської дисертації на тему «Ідейно-художня функція часових зміщень в композиції сучасного роману» (1984). З того часу Н.І. Бернадська працює на постійній основі в Інституті філології КНУ імені Т.Г. Шевченка і, можна сказати, пройшла в ньому всі ієрархічні шаблі: студентка, аспірант, старший викладач, доцент, професор. Тридцять років на викладацькій роботі, а за плечима чималий набутий досвід, життєвий багаж.

Наукові інтереси Ніни Іванівни – теорія роману, українська література ХХ століття. У столичному вузі читає курси і спецкурси такі як «Вступ до літературознавства», «Теорія літератури», «Жанри літературної критики», «Велика епічна форма», «Літературна критика ХХ-ХХІ ст.». Працюючи на викладацькій роботі, постійно вдосконалювала свій фаховий рівень, брала і досі бере активну участь в науково-практичних конференціях різних рівнів, працювала над дослідженням теорії роману, що увінчалась написанням і захистом докторської дисертації на тему «Теорія роману як жанру в українському літературознавстві» (2006).

Сьогодні доктор філологічних наук, професор Н.І.Бернадська крім викладацької активно займається й науковою роботою, є членом спецради із захисту докторських дисертацій при КНУ імені Тараса Шевченка, керує дипломними, курсовими проектами, є керівником кандидатських та науковим консультантом докторських дисертацій, пише відгуки на автореферати, бере участь в наукових конференціях та семінарах. Ніна Бернадська надрукувала монографію «Український роман: Теоретичні проблеми і жанрова еволюція» (К.: Академвидав, 2004), в якій дослідила теоретичні питання роману в контексті

проблем його становлення і розвитку у вітчизняному письменстві. В дослідженні окреслено основні генологічні підходи до вивчення цього жанру в минулому і сучасному, здійснено спробу створення його теоретичної моделі з урахуванням досягнень світової літературознавчої думки; простежено етапи становлення українського роману від джерел до постмодерністського дискурсу, а також його рецепцію в літературно-критичних і наукових розвідках середини 19-20 ст. Вона також є автором навчальних посібників, підручників, довідників, зокрема «Вступ до літературознавства: «Хрестоматія» (К., 1995), «Українська література ХХ ст.: Навчальний посібник» (К., 2002), «Роман: проблеми великої епічної форми. Навчальний посібник» (К., 2007), «Українська література ХХ століття: навчальний посібник для студентів та вступників до вищих навчальних закладів» (К.: Знання Прес, 2004) та ін.

У Ніни Іванівни Бернадської на календарі засяяло лише дві п'ятірки, а попереду – ще життєві гони й гони, як і недосліджені літературознавчі перелоги, які, сподіваємося, вона старанно опрацьовуватиме і прийде до читачів з новими книжками, науковими ідеями, що слугуватимуть для подальшої розбудови української філологічної науки.

В. Мацько

Література

Праці Н.І. Бернадської

1. *Українська література* / Н.І. Бернадська, С.В. Задорожна. – К.: Феміда, 1995. – 152 с.
2. *Українська література ХХ століття: довідник*. – К.: Знання-Прес, 2007. – 274 с.
3. *Українська література ХХ століття: навч. посіб. для старшокл. та вступників до вищих навч. закл.* – 3-є вид. – К.: Знання-Прес, 2006. – 271 с.

8 червня

ПІД ТЕПЛИМ КРИЛОМ ЛЕЛЕКИ

До 85-річчя з дня народження

Василя Івановича Кравчука

«Немає на світі кількох Україн, Де засіяно слово і думи Тараса», – так писав у вірші «Українці, братове мої» письменник Василь Кравчук. Ця поезія, як і вся творчість Василя Івановича, сповнена любові до рідної землі, до рідного краю.

Василь Кравчук – це і поет, це і прозаїк, це і гуморист, і публіцист, і композитор. І в кожному жанрі він проявляє свою неабияку майстерність, свій талант. В кожному творі письменник виступає як справжній майстер пера.

Кравчук Василь Іванович народився 8 червня 1929 року в с. Кіндратка Ізяславського району. В автобіографії він зазначає: «Нас в сім'ї виросло п'ятеро – три сестри та два брати. Тому дитинство наше було голодне і холодне. Коли в 1945 році батько наш загинув на війні, то стало ще важче...» Проте, незважаючи на «неймовірно важке життя і постійну боротьбу зі злиднями», Василь Іванович в 1947 році вступає до Острозького педагогічного училища. Після його закінчення вчителює у сільській школі на Рівненщині, а потім переводиться на рідну Ізяславщину. Працює у початковій школі села Ріпки. Незважаючи на величезну завантаженість, одразу в трьох сусідніх селах створив три хори, з якими брав участь у різних заходах, оглядах художньої самодіяльності. Для створених колективів писав пісні, які вони успішно виконували.

Одночасно навчався на заочному відділенні Рівненського педагогічного інституту, який закінчив 1957 року.

Саме після того, як Василь Кравчук зі своїм хором показав

високу майстерність – зайняв перше місце на огляді художньої самодіяльності – йому запропонували очолити Ізяславську музичну школу. Там він трудився тридцять років. Проте завжди прагнув вищого, прагнув до самовдосконалення. В 1965 році закінчив Житомирське музичне училище ім. В. Косенка.

Член Національної Спілки письменників України з 1988 року. Член всеукраїнської музичної спілки.

Автор книг «Павук і муха» (1979), «За власним бажанням» (1983), «Золотиста нитка в'ється» (1985), «Номенклатурна лічилка» (1987), «Не такі вже ми й старі» (1988), «Квочке квочка в холодочку» (1989), «Ціна любові» (1990), «Останній візит душогуба» (1993), «Фарбування і кохання», «Жайворонкова школа» (1994), «Йшов грибочок на горбочок», «Вибране» (1995), «Веселі Василі» (1996), «Втеча від погібелі», «Любов і біль землі моєї», «Любов наша Горинь – трикнижжя» (1997), «Третя місячна ніч», «Дні непокори» (1999), «Обоє рябое» (2001), «Берег вічності», «Чия хатка краща» (2002), «Синьоцвіт Горині» (2003), «На теплих крилах лелек» (2006), «Пам'ять коренів роду» (2009), «Віра, Надія, Любов» (2009), «Біла троянда» (2010), «Веселі ізяславці» (2011) та інших.

Заслужений працівник культури України, лауреат літературних премій імені Степана Олійника, Степана Руданського, Микити Годованця, Наталі Забіли, премії Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні» та Міжнародної премії фонду «Святої Марії».

Почесний громадянин м. Ізяслава.

Твори В.І. Кравчука перекладено на російську, болгарську та білоруську мови.

В. Горбатюк

Література

Твори В.І. Кравчука

1. *А Понора тече у вічність ..*: повісті та оповідання / Василь Кравчук, Володимир Кравчук. – Шепетівка: Миськрайон. друкарня, 2008. – 200 с.
2. *Веселі Василі*: гумор / худож. О.В. Лещук. – Хмельницький: Поділля, 1996. – 40 с.
3. *Дні непокори*: (худож.-докум. роман). – Хмельницький: Поділля, 1999. – 238 с.
4. *На теплих крилах лелек*: (повість-спогад). – Хмельницький: Поділля, 2006. – 160 с.
5. *Синьоцвіт Горині*: вибране. – Хмельницький: Поділля, 2003. – 223 с.
6. *Третя місячна ніч*: повісті. – Хмельницький: Поділля, 1999. – 264 с.
7. *Ціна любові*: гумор. вірші. – К.: Рад. письменник, 1990. – 127 с.

Про В.І. Кравчука

1. *Кульбовський М.* Нев'янучий темперамент Василя Кравчука // Кульбовський М. З подільського кореня: публіц. нариси з історії культури на Поділлі. – Хмельницький, 1999. – С. 26-27.
2. *З ювілеєм, Василю* // Поділ. вісті. – 1994. – 11 черв.
3. *Співець подільської краси* // Зоря Надгориння. – 1999. – 3 черв.
4. *Ним гордиться Ізяславицина* // Хмельниччина. – 2003. – 7 берез.
5. *Прихода І. Ювілей улюбленого письменника* // День за днем. – 2004. – 3 черв.
6. *Мацько В.* У серці найдорожче не старіє... // Поділ. вісті. – 2009. – 11 черв.

11 червня

**«...З ТОБОЮ МИ В ЦЬОМУ КРАЮ»
До 125-річчя з дня народження
Анни Андріївни Ахматової**

Анна Андріївна Ахматова (справжнє прізвище Горенко) (1889-1966) – поетеса, лауреат міжнародної літературної премії Етна Таорміна (Італія, 1964), почесний доктор Оксфордського університету. Дебютувавши у межах акмеїстичної течії, Ахматова упродовж своєї літературної еволюції сягнула вершин модерністської лірики.

Незважаючи на те, що більша частина її життя пов'язана з російським містом над Невою (Санкт-Петербургом – Петроградом – Ленінградом), все ж з Україною у неї, також були тісні життєві зв'язки.

Народилася Аня Горенко в передмісті Одеси, в дитинстві кожне літо проводила у родичів батька на березі Чорного моря під Севастополем. Гостювала вона і на Поділлі у родичів по лінії матері.

У подільському селі Слобідка-Шелехівська Деражнянського району знаходиться музей Анни Ахматової. Музей було відкрито в 1989 році до 100-річчя з дня народження всесвітньо відомої поетеси. Розташовано музей в колишньому маєтку її тітки Анни Еразмівни Вакар, де неодноразово бувала Ахматова. Цей маєток придбав для старшої дочки у 1874 році відставний полковник Київської жандармерії Еразм Іванович Стогов – дід Анни Ахматової, який після виходу на пенсію назавжди оселився на Поділлі в селі Снітівка Летичівського повіту. Йому також належало і село Іваньки Липовецького повіту Київської губернії (зараз Липовецький район Вінницької області), де 15 травня 1857 року народилася Інна Еразмівна – мати Ахматової.

Дожила вона свій вік у сестри в селі Слобідка-Шелехівська, де і була похована в 1930 році на старому сільському цвинтарі

Багато доленосних подій пов'язано у Ахматової з Києвом. Вперше вона потрапила в Київ разом зі своєю родиною, коли їй було п'ять років. Цей період відкарбувався в пам'яті Ані тим, що саме тоді народилася молодша сестра Ія. Пізніше в Києві Ахматовій довелося завершати гімназійну освіту, в 1907 році вона закінчила Фундуклеївську гімназію, потім ще два роки навчалась на юридичному факультеті Київських вищих жіночих курсів. Тут, у Києві, Анна вийшла заміж за Миколу Гумільова. Вінчалися вони 25 квітня 1910 року в церкві Нікольської Слобідки за Дніпром.

Становлення поетичного дарування Анни Ахматової припадає саме на київський період життя: багато віршів того часу ввійшли в її першу поетичну збірку.

Анна Андріївна – автор семи прижиттєвих поетичних збірок: «Вечер» (1912), «Четки» (1914), «Белая стая» (1917), «Подорожник» (1921), «Anno Domini» (1922), «Тростник» (1924-1940), «Седьмая книга» (1936-1964). Вона переклала на російську мову твори 130 авторів з 50-ти мов, в тому числі твори Івана Франка і Переца Маркіша (єврейський поет з м.Полонне Хмельницької обл.).

Ахматова завершила цілу епоху російської культури, стала хранителькою її найкращих традицій і передала трагічний досвід свого покоління поетам 1960-80-х років. Пройшовши через усі катаклізми історії перших двох третин ХХ ст. – дві світові війни, революцію, страшні ексцеси радянської влади від часів її встановлення до хрущовської «відлиги», – переживши загибель блискучого покоління творчої інтелігенції «Срібної доби», пронесла із гордістю такий важкий хрест і таку велику винагороду – звання поета.

В. Боневич

Література

Твори А.А. Ахматової

1. *Собрание сичинений*: в 2 т. М.: Панорама, 1990.
Т. 1: Стихотворения и поэмы. – 525 с.
Т. 2: Проза и переводы. – 494 с.
2. ... *З тобою ми в цьому краю*: поезія Анни Ахматової / перекл. Н. Качеровської. – Хмельницький: Вид. А. Цюпак, 2006. – 54 с.

Про А.А. Ахматову

1. *Драговоз Г.* Дом-музей Анны Ахматовой в Слободке Шелеховской: [стихотворение] // Драговоз Г. *Моя Отчизна – битая дорога*. – Хмельницький, 1998. – С. 3.
2. *Лагунець А.* Ахматова і Поділля: про що розповідають музейні реліквії // Є! – 2004. – 29 січ. – С. 14.
3. *Гостинна Д.* Щоб знову, як фенікс із попелу, постати в блакитнім серпанку // Поділ. вісті. – 2009. – 25 черв.
4. *Горбатюк В.* Ахматівські читання // Слово і час. – 2012. – С. 76.

17 червня

НА ШЛЯХ, ЩО УГОРУ ВЕДЕ До 70-річчя з дня народження Володимира Івановича Ладижця

Відзначаючи 90-річчя з дня народження сина Поділля та Гуцульщини Володимира Івановича Ладижця, не можна не пройтися його літературними стежками, які наскрізь пронизують його творчу долю. Починаючи з 1950 року, він видав

понад 30 книг, у тому числі, й переклади на російську, угорську мови.

Першою ластівкою його поезії була збірка під назвою «Слаблю труд». Переважна більшість віршів першої збірки Володимира Ладижця присвячена сільській тематиці, Поділля та Закарпаттю. Подумки він лине на Поділля, в село Харківці Старосинявського району, де народився 17 червня 1924 року і де минули його дитинство та юність.

Перші спроби на літературній ниві Володимир Ладижець зробив ще у шкільні роки, коли навчався в Левківській середній школі (тоді – Остропільський, зараз – Старокостянтинівський район) і яку закінчив у 1941 році. Вже навчаючись у дев'ятому й десятому класах, Володимир часто відвідував редакцію райгазети, а в квітні 1941 року він – головний організатор сторінки десятикласника в ній. Тут 6 квітня було вміщено два його вірші: «Уже незабаром» та «Клич».

Вірилося, що щасливе майбутнє поряд, і вже рукою до нього торкнутися можна, бо й атестат зрілості в руках. Та випускний вечір, що тривав до світанку, був обірваний короткою звісткою: війна! І цивільний одяг, мрії довелося змінити на солдатську гімнастерку та військову науку.

Повернувшись із фронтів доріг в 1944 році, В.І.Ладижець деякий час працює в Острополі, пізніше – в редакції обласної газети «Радянське Поділля», а з 1949 року – на журналістській роботі в Закарпатті.

З 1950 року одна за одною з'являються ліричні збірки Володимира Ладижця. Слідом за книгою «Слаблю труд» виходять «Єдність», «Винобрання», «За синіми перевалами»...

З лірикою письменник не розлучався усе своє життя. Однак пише і прозові твори, зокрема, повість «Рапсодія степу»,

де головним героєм є молодь. Тут, описуючи важкий 1941 рік, він згадує рідний край – Шепетівку, Гриців, Остропіль.

Однак найбільше виявив себе Володимир Ладижець у літературі для дітей. Вірші Володимира Ладижця для наймолодших увійшли до шкільних читанок та хрестоматій, з ними виросло багато нинішніх творців життя, виростають і виростатимуть завтрашні, бо в цих творах – те, що потрібно людині завжди: чутливість до світу і всього нового, проникливість у красу життя, довіра до природи і віра в дитину, відвертість у почуттях і доброта.

Автор гарно читав свої вірші – рідко хто з поетів міг його перевершити. Часто виступав перед своїми шанувальниками. Ніколи не відмовлявся від зустрічей з дітьми, вони були кращою аудиторією для нього. За збірки для дітей «Ластівки з Карпат» та «Орлиний дом» автор був удостоєний республіканської премії ім. Лесі Українки. Але не офіційне визнання головне, а те, що ці твори діти не просто читають, а й люблять.

Володимир Ладижець відійшов у вічність 22 листопада 1991 із вірою в незалежну свою Україну.

А. Міхєєва

Література

Твори В.І. Ладижця

1. *Вибране: поезії* / вступ. ст. В.С. Попа. – Ужгород: Карпати, 1984. – 255 с.
2. *За бруствером – світанок: роман-хроніка*. – Ужгород: Карпати, 1976. – 255 с.
3. *За синіми перевалами: поезії*. – К.: Рад. письменник, 1955. – 104 с.
4. *Перехрестя: роман-хроніка*. – К.: Дніпро, 1980. – 683 с.

5. *Сонечко в колиці*: вибрані вірші, казки та скоромовки для дітей дошк. та молод. шк. віку. – Ужгород: Карпати, 2012. – 143 с.

Про В.І. Ладичця

1. *Від газетної сторінки* // Сваричевський А. Проскурів літературний: від давнини до сучасності. – Хмельницький, 1998. – С. 105-112.

2. *Ладичець Володимир Іванович* // Мацько В. Літературне Поділля. – Хмельницький, 1991. – С. 41.

3. *Лисовий П. Щедрий ужинок* // Рад Поділля. – 1974. – 17 черв.

4. *Ладичець О. Харківці – також моя батьківщина / розмову з сином письменника вів І. Козельський* // Колос. – 2000. – 25 берез.

24 червня

КРІЗЬ МЛУ ЗНЕВІРИ Й БЕЗНАДІЇ До 120-річчя з дня народження Володимира Юхимовича Січинського

Цей поетичний рядок визначного представника української діаспори, поета і художника Святослава Гординського (1896-1972) найяскравіше відображає емігрантську долю й почуття Володимира Січинського – людини багатогранного обдарування: архітектор, мистецтвознавець, педагог, філософ, художник-графік, історик.

Народився Володимир Юхимович у Кам'янці-Подільському в сім'ї священика, етнографа, археолога, історика і гро-

мадського діяча Юхима Йосиповича Січинського (Січинського) (1859-1937).

Навчався у Петроградському інституті цивільних інженерів. Але у зв'язку з більшовицьким жовтневим переворотом 1917 року був вимушений емігрувати до Чехії, де вступив до Празького університету. Ще в студентські роки Володимир Січинський захопився дослідженням української древньої церковної архітектури. Згодом з-під його пера виходять монографії: «Дерев'яні церкви і дзвіниці Галицької України XIV-XIX ст.», «Архітектура в стародруках» та ін.

За ці роботи був удостоєний однієї з п'яти стипендій Міжнародного інституту інтелектуальної співпраці (Женева-1927).

Апогеєм громадської активності В.Січинського були 20-30-ті роки ХХ ст. З утворенням у Чехії Українського вільного університету та Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова Володимир Січинський викладав у цих навчальних закладах філософію і мистецтвознавство. Виступив фундатором Української гімназії, заснованої в Празі.

Оскільки учні гімназії користувалися підручниками чеською мовою, щоб виправити становище, Січинський у 1937 році за власні кошти видав невеличким накладом (200 примірників) книгу «Вступ до українського краєзнавства», куди окремими розділами вмістив фрагменти з майбутньої книги «Чужинці про Україну». У цій своєрідній читанці для юних українців автор дав пояснення, звідки походить назва «Україна», обґрунтував значимість українського Герба (тризуба) і Прапора:

«Національний герб і прапор витворюються протягом віків і входять у свідомість народу як певна традиція, що має зв'язок з державним і національним життям, формує почуття єдності цілого народу.»

У цій же книзі він дав тлумачення поняття «народ, нація»:

«Назва народу, його національне ім'я має для кожного народу надзвичайно велике значення. Одна спільна назва сприяє об'єднанню народу, витворює в ньому спільність устремлінь, світогляду, почувань, провадить його до кращого розуміння колективної праці у всіх ділянках життя – культурного, господарського і політичного. Деякі народи боролися за своє ім'я цілими віками, з великими зусиллями і жертвами, здобуваючи в світі признання і пошану для свого національного імені.»

У «Вступі до українського краєзнавства» Січинський розмістив карту світу древнього математика, астронома і географа Клавдія Птолемея, на якій була позначена територія України під назвою «Сарматія». (Згодом цю карту разом з іншими він вмістив у книзі «Чужинці про Україну» (перше видання в Празі у 1938 р., друге – там же у 1942 р., третє – у Києві 1992 р.).

Не менше значення для нас мають мистецтвознавчі монографії В. Січинського: «Олександр Антоній Тарасевич», «Григорій Левицький», «Шевченко-графер», «Юрій (Георгій) Нарбут»; дослідження з архітектури, графіки, декоративно-ужиткового мистецтва: «Пам'ятки української архітектури», «Історія українського мистецтва. Архітектура», «Історія українського граверства XVI-XVIII ст.», «Друкарські українські видавничі знаки XVI-XVIII ст.», «Нариси з історії української промисловості», «Українські історичні орнаменти», «Українські народні орнаменти» та інші.

Ось як він визначив історичну роль мистецтва і національних традицій у культурному поступі будь-якого народу:

«Мистецтво всіх народів і всіх часів – це один неподільний ланцюг людської культури – постійне змагання до творення нових форм мистецького вислову – постійний поступ. Мистецтво кожної країни, в яких умовах воно б не розвивалося, є лише продовженням попередніх досягнень, один короткий етап для наступної доби... Успішний розвій культури залежить, по-перше, від міцної з'єднаності народу-громади і спільної могутньої праці, спільного співжиття.

...Можуть цілковито загинути пам'ятки мистецтва, може щезнути народ, що створив його, але вплив того мистецтва, тої культури (матеріальної, духовної) людство відчуває на собі довгі тисячоліття!»

Плідно працював В. Січинський і в галузі книжкової графіки, оформивши понад 70 книг. За його проектами будувались нові храми у Чехії, Бразилії, США, Канаді. В основу цих проектів він клав традиції вітчизняного зодчества, зокрема архітектури давньокняжої доби X-XII ст., так зване українське архітектурне бароко.

Серед осередків української діаспори в Чехії, Словаччині, Канаді, США, Бразилії, Австралії інтенсивно буяло духовне життя. Плідно діяли різноманітні наукові організації, де В. Січинський часто виступав з доповідями на зібраннях, чимало писав статей для різноманітних енциклопедичних видань, зокрема «Української загальної енциклопедії». В Празі очолював Товариство прихильників книги (книголюбів), яке об'єднувало бібліографів, бібліотекарів, видавців, вчених та простих читачів. Якраз йому і було доручено сформувати колекцію українських видавничих знаків та екслібрисів для міжнародної виставки книжкової культури в Празі. Він же підготував науковий каталог для репрезентації української графіки в Римі.

А загалом, Володимир Січинський протягом свого творчого і педагогічного життя прагнув дати підростаючому поколінню українців *«строго перевірений науковий матеріал, почерпнутий з перших джерел для правдивого розуміння історичного життя українського народу»*. Щоб нове покоління *«крізь млу зневіри й безнадії йшло на ті стрімкі узгір'я, де стяг одвічний вогневіс»*, формувалось у душі патріотизму, як свідомі громадяни незалежної держави.

Тож всі наукові праці Володимира Січинського (особливо «Чужинці про Україну», де зібрано документальний матеріал без фальсифікацій та підробок 154 мандрівників та науковців різних країн світу) конче потрібні нам сьогодні, коли спала з очей імперсько-російська полуда і ми починаємо студіювати справжню історію України.

М. Кульбовський

Література

Праці В.Ю. Січинського

1. Бардіїв. – [б.м.]: Вид-во Ю. Тищенко, [б.р.]. – 26 с.
2. Історія українського мистецтва. – Нью-Йорк: НТШ в Америці, 1996. – Т. 1, 2.
3. Назва України. – Авгсбург, 1948. – 43 с.
4. Український тризуб і прапор. – Вінніпег: Вид. спілка Тризуб, 1953. – 71 с.

Про В.Ю. Січинського

1. *Баженов Л.В.* Володимир Січинський (1894-1962 рр.). Життя, діяльність, творчість в ім'я України: монографія / Л.В. Баженов, В.Л. Логвіна. – Кам'янець-Поділ.: Кам'янець-Поділ. держ. ун-т, 2009. – 236 с.: фото.

2. *Володимир Січинський* – історик, мистецтвознавець, архітектор, педагог України і української діаспори: зб. наук. праць. – Кам’янець-Поділ. держ. ун-т, 2005. – 140 с.: фото, іл.

3. *Володимир Січинський та Україна*: матеріали міжнар. конф. – К.: Абрис, 1996. – 174 с.

4. *Володимир Січинський (1894-1962)*: зб. статей з нагоди 100-річчя з дня народження В.Січинського. – [б.м.], 1994. – 170 с.: іл.

5. *Володимир Січинський*: бібліогр. покажч. / НАН України, Львів. наук. б-ка; уклад.: С.П. Костюк. – Львів, 1996. – 122 с.

24 ЛИПНЯ

ЗАСНОВНИК ПЕРШОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ГІГІЄНІСТІВ *До 125-річчя з дня народження Володимира Яковича Підгаєцького*

Володимир Якович Підгаєцький народився 24 липня 1889 року в Кам’янці-Подільському в родині педагогів. Батько, Яків Павлович Підгаєцький, за даними 1895 року, був титулярним радником, учителем двокласного міського училища. Мати, Ганна Адамівна Підгаєцька, тоді була власницею приватного початкового училища, призначеного для дітей обох статей.

У 1908 році Володимир закінчив гімназію. За вищу освіту потрібно було платити і тоді знайшли варіант безкоштовного навчання у вищій школі – в Петербурзькій військово-медичній академії дітей учителів від оплати було звільнено. З 1813 по 1917 рік працював лікарем на Далекому Сході. Повернувся в Україну у буремному 1917 році.

Молодий лікар почав працювати на українську медицину ще за часів УНР і за якихось 10 років до арешту встиг зробити немало. Заснував першу в СРСР кафедру гігієни праці в Київському медичному інституті, яку очолював з 1923 по 1929 рік, першу в Союзі і другу в Європі дослідну станцію, що мала розвивати наукову організацію праці в сільському господарстві. Встиг створити власну школу гігієністів праці. Підготував понад 70 наукових праць, у тім числі 13 монографій. Підгаєцький В.Я. є автором першого в Україні підручника «Гігієна праці» (1929), перших навчальних планів і робочих програм з гігієни праці. У Києві в нього виявився талант не лише організатора й дослідника, а й педагога-новатора. У нас в Україні нині модною є Болонська система навчання у вищій школі, запозичена в Європі. І мало хто знає, що цю систему ще понад 80 років тому розробив професор Підгаєцький у Києві. Йому вдалося удосконалити навчальний процес шляхом підвищення ролі самостійної роботи над навчальним матеріалом, тестову систему перевірки здобутих студентами знань. Ця його новація дала позитивні результати. Праці науковця і педагога охоче друкували за кордоном.

Проте політичні події, інсценовані сталінським тоталітарним режимом перервали стрімкий науковий злет В.Я. Підгаєцького. Його заарештували в числі багатьох інших 19 жовтня 1929 року. Вирок «особистої трійки» НКВС – 9 років ув'язнення. Відбувати довелося на страшних Соловках, острові мук і відчаю, як охреслили той концтабір засуджені. Професора В.Я. Підгаєцького, який повністю відбув цей термін ув'язнення, було повторно звинувачено в «українській націоналістичній діяльності» й у складі 1111 в'язнів 3 листопада 1937 року розстріляно в урочищі Сандармах в Карелії.

Так драматично закінчилося земне життя талановитого українського лікаря, педагога, вченого, дослідника проблем наукової організації праці та засновника першої вітчизняної школи гігієністів праці.

Протягом довгих 60 років ім'я українського вченого-гігієніста замовчувалось і лише після реабілітації, 11 серпня 1989 року, зроблені перші кроки на шляху повернення його із забуття.

Л. Саксонік

Література

Про В.Я. Підгаєцького

1. *Прокопчук В.С.* Подоляни-працівники ВУАН, репресовані у справі «Спілки визволення України» (В.Я. Підгаєцький) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: зб. статей. – К., 2000. – Вип. 10. – С. 501-505.

2. *Голяченко О.М.* Повернення із забуття Володимира Підгаєцького // Довкілля та здоров'я. – 2010. – № 2. – С. 78-80.

3. *Маринжа Л.* В.Я.Подгаецкий – основатель современной профессиональной гигиены // Здоров'я України. – 2010. – № 11-12. – С. 74.

4. *Калита В.* Сторінки життя видатного українського вченого-гігієніста і педагога Володимира Підгаєцького // Ваше здоров'я. – 2012. – 9 берез.

14 вересня

НЕСПОКІЙНА БОРОЗНА

До 100-річчя з дня народження Давида Васильовича Бойка

Давид Васильович Бойко, двічі Герой Соціалістичної Праці, голова колгоспу імені Леніна Чемеровецького району

Хмельницької області, народився 14 вересня 1904 року в селі Летава Чемеровецького району в бідній селянській сім'ї. В ранньому дитинстві залишився без матері, виховувався у діда, з шести років був підпаском, пастухом, потім батраком. Закінчив два класи місцевої початкової школи.

В 1923 році став одним з організаторів сільськогосподарської артіль «Відродження», а в 1930 році, коли було створено колгосп імені В.І. Леніна, Давид Бойко став заступником голови колгоспу. У передвоєнні роки колгосп став високо розвинутим господарством: на полях працювали трактори, в село була проведена електрика, побудований Будинок культури, черепичний завод, стала виходити багатотиражка. Колгосп став мільйонером, був учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки 1939 року. В щоденній клопіткій селянській праці гартувався організаторський і управлінський талант майбутнього господарника. В перші дні Великої Вітчизняної війни він пішов у воєнкомат, однак, через каліцтво правої руки, мобілізований не був. З групою колгоспників погнав у тил худобу – майже півтори тисячі тварин. Залишившись в тилу, працював заступником голови колгоспу «Україна» Новомосковського району Саратовської області, забезпечував фронт м'ясом, молоком, хлібом, крупами, шкірою на чоботи тощо.

В квітні 1944 року, зразу ж після звільнення Летави від фашистських загарбників, повернувся в рідне село, очолив колгосп і розпочав відбудову зруйнованого ворогом господарства. Вже в цьому ж році колгосп успішно справився із зобов'язаннями щодо поставок сільськогосподарської продукції державі, а також відправив у фонд Радянської Армії 3,3 тисячі центнерів зерна. Колгоспники зібрали 85 тисяч карбованців і передали їх на будівництво танкової колони «Радянське Поділля» та створення ескадрильї «Колгоспник Поділля».

В 1947 році колгосп досяг довоєнного рівня по виробництву сільськогосподарської продукції і став переможцем в Кам'янець-Подільській області. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 16 лютого 1948 року Бойку Давиду Васильовичу було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот». Цим Указом звання Героя Соціалістичної Праці було присвоєно ще 10 лєтавцям, 19 колгоспників були нагороджені орденом Леніна, 64 – орденом Трудового Червоного Прапора, 143 – медалями. Відтоді Лєтаву стали називати селом Героїв.

Бойко постійно працював над удосконаленням структури посівних площ, культури землеробства, покращення племінної справи, розвитком кормової бази. Дбав він і про соціальну інфраструктуру сіл, адже в середині 50-х років у колгосп імені Леніна влились два сусідніх відсталих господарства. В колгоспі було збудовано електростанцію, лікарню, пологовий будинок, дитячі ясла, бібліотеку, радіовузол, поліпшився стан доріг, будувались і нові оселі, зміцніли зв'язки із сільськогосподарськими господарствами Росії, Єстонії, відділеннями і науково-дослідниками інститутами Академії наук. В 1957 році у колгоспі було зібрано зернових по 28, 1 цнт. в 3 гектара, цукрового буряка по 416, 3 цнт., картоплі – по 328 цнт. з гектара. Надій молока від корови перевищив 4,0 тис. кг.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 26 лютого 1958 року Бойко Давид Васильович був нагороджений другою золотою медаллю «Серп і Молот», став двічі Героєм Соціалістичної Праці.

З часом колгосп імені Леніна під керівництвом талановитого господарника став багатогалузевим, високо розвинутим сільськогосподарським підприємством, був постійним учасни-

ком Всесоюзних сільськогосподарських виставок і Виставки досягнень народного господарства СРСР.

Давид Бойко брав активну участь в громадсько-політичному житті, був делегатом партійних з'їздів, обирався депутатом Верховної Ради України, обласної та районної рад, членом обкому та райкому Компартії України.

В 1970 році він пішов на заслужений відпочинок, залишившись почесним головою колгоспу, наставником молодих керівників господарства, спеціалістів і школярів.

Помер в 1984 році. Бронзовий бюст Героя був відкритий 5 лютого 1961 року. В Третьяковській галереї експонується картина народної художниці України Тетяни Яблонської «Хліб», написаної в 1949 році в Летаві.

Ю. Блажевич

Література

Публікації Д.В. Бойка

1. *Путь нашего колхоза.* – М.: Сельхозиздат, 1954. – 180 с.
2. *Слово наших тваринників.* – К.: Держсільгоспвидав, 1951. – 22 с.
3. *Дорогою великих звершень* // Рад. Поділля. – 1967. – 19 квіт.
4. *На бистрині* // Сіл. вісті. – 1967. – 28 лип.
5. *Ми були першими* // Нове життя. – 1978. – 4 лип.

Про Д.В. Бойка

1. *Антоша В.С.* Давид Бойко. – К.: Держсільгоспвидав УРСР, 1959. – 54 с.
2. *Бережний В.* Половіють хліба // Двічі Герої: нариси. – К., 1959. – С. 75-98.

3. *Григоренко О.* Давид Бойко // Хмельниччина: роки становлення та поступу (1937-1997): матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Хмельницький, 1997. – С. 44-49.

4. *Мацевич А.Ф.* Над річкою Летавкою. – К.: Веселка, 1985. – 102 с.

5. *Володимиров З.* Вшанували ювіляра // Рад. Поділля. – 1984. – 16 верес.

28 вересня

«Я ГОВОРЮ ВУСТАМИ МІЛЛОНІВ...»

***До 125-річчя з дня народження
Михайла Опанасовича Драй-Хмари***

Михайло Опанасович Драй-Хмара народився 10 жовтня 1889 р. в с. Малі Канівці Чернобаївського району на Черкащині, у козацькій родині. Він рано залишився без матері. Батько зміг дати синові добру освіту. Спершу Михайло закінчив Золотоніську школу, а згодом – Черкаську гімназію. 1906 року за конкурсом вступив до знаменитої Колегії Павла Галагана в Києві, де вчився разом із П. Филиповичем. Під час навчання (1908-1910 рр.) виявив схильність до філологічних наук, опанував французьку, німецьку, латинську й грецьку мови. 1910 року став студентом історично-філологічного факультету Київського університету, після закінчення якого (1915) був залишений на кафедрі слов'янознавства для підготовки до професорського звання. 1913 року відряджений за кордон, де студіював фонди бібліотек та архівів Львова, Будапешта, Загреба, Белграда і Бухареста. З початком першої світової війни, як професорський стипендіат, працював у Петроградському університеті, а 1917 року повернувся в Україну. Після заснування урядом УНР університету в Кам'янці-Подільському молодий

учений, прагнучи активно включитися в процес відродження й становлення молодшої держави, стає професором славистики нового університету. Одночасно керує лінгвістичною секцією кафедри історії та економіки Поділля (1918-1923 рр.), редагує «Записки Кам'янець-Подільського університету». 1923 року Драй-Хмара повертається до Києва, де працює професором мови і літератури в Медичному інституті. У цей час активно співпрацює з рядом науково-дослідних та культурно-освітніх організацій.

Близьке знання західноєвропейської літератури мало вплив на формування Драй-Хмари як поета. Він належав до групи «неокласиків», хоча до кінця не позбувся символістичних впливів. Перші поетичні твори Михайла Драй-Хмари з'явилися друком в Кам'янці-Подільському на самому початку 20-х років у журналах «Нова думка» та «Буяння». 1923 року вірші були надруковані в київських журналах «Нова громада», «Шляхи мистецтва». Цього ж року М. Драй-Хмара починає активно співробітничати в журналі «Червоний шлях».

Одночасно М. Драй-Хмара друкувався в журналах «Життя і революція», кілька віршів було опубліковано в дніпропетровському журналі «Зоря». Він – автор монографії «Леся Українка» (1926) та багатьох перекладів.

За життя Драй-Хмари вийшла друком лише одна книга поезій «Проростень» (1926). Дві інші – «Сонячні марші» та «Залізний обрій» – побачили світ аж 1969 року.

У час тотального винищення інтелектуального генофонду українського народу М. Драй-Хмара також не зміг оминати гільйотини більшовицького безумства. Плідна праця на терені науки й літературної творчості раптово обривається.

Вперше Київським відділом ДПУ (за звинуваченням в приналежності до контрреволюційної організації в Кам'янець-

Подільському університеті) Михайла Драй-Хмару заарештовано 21 березня 1933 року. Однак тодішньому слідству забракло доказів, і невдовзі його випустили із-за ґрат.

Одначе повторного арешту лишилося чекати недовго. 5 вересня 1935 року було виписано ордер на арешт колишнього професора, а тоді рядового викладача української мови. Наступного дня Драй-Хмару арештували в його помешканні. Звинувачення стандартне: націоналістична контрреволюційна діяльність. 28 березня 1936 року в Москві на засіданні Особливої наради при НКВС СРСР було винесено вирок: «Драй-Хмару Михайла Афанасьевича – за к.-р. деятельность заключить в исправтрудлагерь сроком на пять лет, считая с 5.09.1935 г.». Так Драй-Хмара опинився на Колимі.

Тут постановою трійки УНКВС по Дальбуду від 27 травня 1938 року йому додають ще десять років за нібито участь в антирадянській організації і антирадянську пропаганду вже в таборі.

Як засвідчено в документах про реабілітацію, М. Драй-Хмара помер 19 січня 1939 року «від ослаблення серцевої діяльності». Реабілітовано письменника після перевірки табірної справи в Магаданській області 28 листопада 1989 року.

Існує ще одна версія смерті Михайла Драй-Хмари. За спогадами П. Василевського, письменник у квітні 1939 року став на місце смертника під час одного з чергових розстрілів кожного п'ятого в шерензі, врятувавши цим невідому молоду людину...

Т. Міцінська

Література

Твори М.О. Драй-Хмари

1. *Вибране* / упоряд.: Д. Паламарчук, Г. Кочур. – К.: Дніпро, 1989. – 541 с.

2. *Кам'янець*: [вірш] // Сто поезій ста поетів / упоряд. М. Федунець. – Хмельницький, 1992. – С. 91.

3. *Прощання з Поділлям*: [вірш] // Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: антол. 1917-1933. – Мюнхен, 1959. – С. 264.

Про М.О. Драй-Хмару

1. *Копилов С.А.* М. Драй-Хмара в Кам'янець-Подільському університеті (1918-1921 рр.) // Матеріали ІХ-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Поділ., 1995. – С. 264-268.

2. *Михайло Опанасович Драй-Хмара: (1889-1939 рр.)* // Завальнюк О.М. Минуле і сучасне Кам'янця-Подільського: політики, військові, підприємці, діячі освіти, науки, культури й медицини / О.М. Завальнюк, О.Б. Комарніцький, В.Б. Стецюк. Вип. 2. – Кам'янець-Поділ., 2007. – С. 64-72.

3. *Браеску А.* Посвята Михайлові Драй-Хмарі // Кам'янець-Поділ. вісн. – 2001. – 8 берез. – С. 6.

4. *Сохацька Є.* Михайло Драй-Хмара та українська національна ідея: до 120-річчя від дня народження // День. – 2009. – 2 жовт. – С. 8.

29 вересня

ЖИТТЯ В ІМ'Я ЩАСТЯ ЛЮДСТВА

До 110-річчя з дня народження

Миколи Олексійовича Островського

Микола Островський народився 29 вересня 1904 року в селі Вілія на Волині. Сім'я Островських користувалася повагою серед односельчан. У сім'ї цінували освіту: батьки були грамотними і привили дітям любов до книги та навчання. Ще з

раннього дитинства Микола виділявся серед ровесників обдарованістю, пристрастю до читання і навчання. У Шепетівці, куди сім'я переїхала в 1915 році, він закінчив двокласне училище, потім поступив у Вище початкове училище. М.Островський був одним з кращих учнів, улюбленцем всього колективу школи, визнаним лідером, який добровільно брав на себе відповідальність в усьому: організовував підготовку уроків, збирав шкільну бібліотеку, брав участь у художній самодіяльності, писав замітки у шкільну газету.

У Шепетівці сім'ї жилося важко, і 12-річний Микола, не залишаючи навчання, пішов працювати. Робота була непосильною для підлітка, але він гордився тим, що допомагав сім'ї. Роки його дитинства та юності співпали з роками світових потрясінь: Перша світова війна, Громадянська війна, Жовтнева революція. Шепетівка була важливою залізничною станцією, що знаходилась недалеко від польського кордону. У місті часто змінювалась влада: його по черзі займали то німці, то білополяки, на зміну «червоним» приходили «білі», петлюрівці. М. Островський був правдолюбом, тому повірив у високі ідеали революції, у можливість створення суспільства соціальної справедливості. Він часто зникав з дому, приєднувався до частин Червоної Армії, виконував завдання підпільного революційного комітету, розклеював листівки.

Спостереження цих років стали для Миколи живим підручником історії, послужили багатим матеріалом при написанні його книг.

Закінчивши школу в Шепетівці, він продовжив навчання у Київському електротехнічному технікумі, знову поєднуючи навчання і роботу. Один з перших комсомольців, він брав активну участь у відбудові народного господарства, зруйнованого війною. Не дивлячись на важку хворобу, перші ознаки якої

проявились ще в 16 років, М. Островський вирушив на будівництво залізничної колії. Зимою жили в приміщенні, яке не опалювалось. Тут він простудився. Навчання довелося припинити, і, як виявилось, назавжди.

Микола Островський довідався, що хвороба невиліковна, вона буде тільки прогресувати і призведе в майбутньому до цілковитої нерухомості. 18-річному юнакові запропонували перейти на інвалідність. Вражений страшним діагнозом, він замкнувся в собі. Питання «Як і для чого жити?» не раз ставало перед ним. Навіть закрадалася думка звести рахунки з життям, сенсу в подальшому існуванні він не бачив. Але як людина великої сили волі, після довгих роздумів, прийшов до висновку, що таке рішення – це «боязливий і легкий вихід із становища». Треба продовжувати жити, діяти, робити щось корисне, відповідно до своїх сил.

Поки ще міг рухатися, він самовіддано присвятив себе роботі з молоддю: організував перші комсомольські осередки в Берездові, Ізяславі, брав участь у боротьбі з озброєними бандитами.

Але хвороба прогресувала. Нескінченні перебування в лікарнях, санаторіях, болючі процедури, операції не покращили його здоров'я. Проте Микола мужньо тримався, не даючи відчаю зламати себе.

У 1930 році Микола Олексійович з дружиною переїхали в Москву на лікування, згодом залишилися там жити. Спочатку було надзвичайно важко. Намагаючись побороти відчай, М.Островський почав шукати вихід. Він приступив до написання книги «Як гартувалась сталь». Писав спочатку сам за допомогою «транспарантів», а потім, коли відказали руки, став диктувати рідним, друзям, сусідці по квартирі, всім, хто погоджувався записувати. Перша частина роману була опублікована в журналі

«Молодая гвардія» і мала шалений успіх. Вона стала справжнім бестселером для молоді тих років. Це підбадьорило і окрило письменника. Скоро вийшла з друку і друга частина.

Роман приніс автору популярність. Про нього дізналась вся країна. Нескінченний потік читацьких листів хлинув до М.Островського. Про нього почали писати зарубіжні журналісти, ним захоплювались видатні французькі письменники, нобелівські лауреати – Ромен Роллан і Андре Жід. Ще за життя М. Островського роман був перекладений англійською, японською, чеською мовами. У Нью-Йорку він публікувався в пресі.

Натхнений успіхом, М. Островський почав роботу над новою книгою – «Народжені бурею». Матеріальні умови на той час поліпились, але жити залишалось недовго.

22 грудня 1936 року серце письменника перестало битись.

За півроку до смерті Р. Роллан писав йому: «Ваше життя, хоч і мало похмурі дні, проте стало джерелом світла для багатьох тисяч людей... Ви залишитесь для світу... величним прикладом перемоги духу над зрадою індивідуальної долі.» Ці слова стали пророчими. Життя Миколи Островського і його книга «Як гартувалася сталь» залишилися в пам'яті людей, ставши підручником мужності для мільйонів.

«Зумій жити і тоді, коли життя стає нестерпним. Зроби його корисним», – такий заповіт залишив людям Микола Островський, довівши можливість його існування на прикладі власної долі.

В. Борейко

Література

Твори М.О. Островського

1. *Твори в 3 т.* – К.: Молодь, 1979.

Т.1: *Як гартувалася сталь*: роман. – 392 с., іл.

Т.2: Народжені бурєю: роман, статті, промови, бесіди. – 350 с.

Т.3: Листи. – К.: Молодь, 1979. – 488 с.

2. *Естафета мужності*: статті, промови, бесіди, листи. – К.: Рад. письм., 1977. – 312 с.

Про М.О. Островського

1. *Аннинский Л.А.* «Как закалялась сталь» Николая Островского. – 3-е изд., испр. – М.: Худ. л-ра., 1988. – 159 с.: ил.

2. *Людина-легенда: до 100-річчя з дня народження Миколи Островського: довід-біогр. вид.* – Хмельницький, 2004. – 32 с.

3. *Микола Островський на сторінках історії і в нашому житті: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* – Хмельницький; Шепетівка, 2004. – 144 с.

4. *Николай Островский – человек и писатель – в воспоминаниях современников: к 100-летию со дня рождения.* – М.: Изд-во «Русская история», 2002. – 254 с.

5. *Белковський С.* Героїчне і трагічне: нові штрихи до біографії М. Островського // Корчагінець. – 1990. – 9 груд.

6. *Аннінський Л.* Микола Островський – учора, сьогодні, завтра // Шепетів. вісн. – 1994. – 28 верес.

7. *Кабачинська С.* В житті завжди є місце подвигу // Проскурів. – 1997. – 14 трав.; Молодь України. – 1997. – 19 черв.; Поділ. вісті. – 1997. – 22 лип.

8. *Сваричевський А.* Тріумф і трагедія письменника та його сучасників // Поділ. вісті. – 2004. – 29 черв.

12 ЖОВТНЯ

**ПЕРШИЙ РЕКТОР
ОСТРОЗЬКОЇ АКАДЕМІЇ**

420 років з дня смерті

Герасима Даниловича Смотрицького

Письменник – полеміст, поет, освітній діяч, Герасим Смотрицький, походив з містечка Смотрич Дунаєвецького району. Батько, дяк Данило, був досить освіченою людиною, тому й син одержав ґрунтовну початкову освіту дома. Після навчання в Кам'янецькій школі, з 1576 року обіймав посаду міського писаря м. Кам'янця «за трьох старост».

Згодом на запрошення Василя-Костянтина Острозького переїхав до Острога, де взяв діяльну участь у підготовці «Острозької біблії», що вийшла з друку в 1581 році з його передмовою та віршами на герб князів Острозьких.

Після заснування Острозької академії Г.Смотрицький призначається її ректором. Швидко опанував справою, завдяки душевній щирості й привабливості, згуртував навколо себе викладачів і став центральною фігурою гуртка вчених.

Під керівництвом Герасима Даниловича академія встановила зв'язки з містами Заходу.

Літературна спадщина Г.Смотрицького: дві передмови та два вірші, вміщені в Острозькій Біблії, вірші «Плютархус», «Ключ царства небесного», «Календар римський новий». Деякі твори Г.Смотрицького вважаються загубленими.

Засоби, якими користувався Г.Смотрицький при написанні своїх поетичних творів, дають підстави говорити про формування в українській поезії барокових рис. Це – римований нерівноскладовий вірш. Витоки цього вірша – у молитвословній поезії.

Досі не встановлено, як завершилася науково-педагогічна діяльність Герасима Смотрицького, невідома навіть дата його кончини. Дослідники зійшлися на тому, що датою його смерті вважати жовтень 1594 року. На той момент ректором Острозької академії став Кирило Лукарис.

Нині у місті Острозі, напроти Замкової гори, стоїть пам'ятний знак з поштовим написом у вигляді розкритої книги.

Л. Пірог

Література

Твори Г.Д. Смотрицького

1. *Із Біблії. Острів, 1581* / пер. із старослов. В.Шевчука // Майбуття. – 1955. – № 19.

2. *Плутархус* // Сто поезій ста поетів / упоряд. М.Федунець. – Хмельницький, 1992. – С.6.

Про Г.Д. Смотрицького

1. *Возняк М.С.* Герасим Смотрицький // Возняк М.С. Історія української літератури: у 2-х кн. – Л., 1992. – Кн.1. – С. 393-399.

2. *Конфітовський В.* Подолянин Герасим Смотрицький – родоначальник нового етапу української полемічної літератури (к. XVI ст.) // Культура Поділля: історія і сучасність: матеріали II наук.-практ. конф., присвяченої 500-річчю м. Хмельницького. – Хмельницький, 1993. – С. 226-227.

3. *Назаренко Є.Д.* Герасим Смотрицький і початок геральдичної поезії в Україні // Дунасвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: зб. наук.-краєзн. праць. – Кам'янець-Поділ., 2000. – Вип.2. – С.193-194.

4. *Прокопчук В.С.* Ректор академії // Подільської землі сини: худ. публіц. зб. – Хмельницький, 1993. – С.111-113.

5. *Бабишин С.* Нове про рід учених Смотрицьких: вікно в історію // Рад. Поділля. – 1989. – 26 квіт.

6. *Крохмалюк В.* Просвітителі Смотрицькі. Це їм належать «Острозька Біблія» та «Граматика Слов'янська» // Дем. Україна. – 1992. – 24 листоп.

7. *Воробей П.* Два ректори з одного села // Робіт. газ. – 1993. – 23 січ.

15 ЖОВТНЯ

БАТЬКО ПОДДІЛІЗНАВСТВА

*До 155-річчя з дня народження
Євфимія Йосиповича Сіцінського*

У драматичній історії нашого народу є величні постаті, яких ніколи не огорне темінь забуття, які завжди будуть з Україною попри лихоліття і незгоди, байдужість і духовне зубожіння. До них, насамперед, слід віднести подолянина Євфимія Йосиповича Сіцінського, який народився 15 жовтня 1859 року в селі Мазники Летичівського повіту на Поділлі (*нині Деражнянський район Хмельницької області*), де в дерев'яній трьохкупольній Іоанно-Предтеченській церкві більше століття священствували шість поколінь його роду. Навчався в церковно-парафіяльній школі, Кам'янецькому духовному училищі при Іоанно-Предтеченській церкві, Подільській духовній семінарії, на церковно-історичному відділенні Київської духовної академії, по закінченні якої отримав ступень кандидата богослов'я.

Викладав Закон Божий і російську мову, а також був членом і діловодом правління духовного училища м. Бахмут (*нині м. Артемівськ, Донецької обл.*). Повернувшись до Кам'янця-Подільського читав Закон Божий у середньому технічному училищі, Маріїнській жіночій гімназії, Подільській

духовній семінарії, був Єпархіальним спостерігачем церковно-парафіяльних шкіл. 17 вересня 1889 р. прийняв духовний сан і був рукоположений священиком Олександро-Невського Собору, став радником єпископа (складав графік архієрейських богослужінь, призначав учасників цих служб, проводив ревізії по єпархії) і одночасно ключником кафедрального собору, де в 1889-1917 проводив богослужіння, в 1901 отримав сан протоієрея, завідував касами духовенства Подільської єпархії, в 1905 залишив службу в єпархіальному управлінні, 1904 став настоятелем Петро-Павлівської церкви, 1907 – священиком домової церкви середнього технічного училища і Свято-Миколаївського храму, в 1918-1920 – священиком університетської церкви. Управляв свічковим заводом, брав участь у різних культурно-просвітницьких та церковних товариствах, у т.ч. в Подільському Свято Іоанно-Предтеченському Братстві. Був членом Ради міністра ісповідань, членом Ради Собору Української Православної Церкви, очолював тимчасову Подільську єпархіальну Раду тощо. Є.Сіцінський був керуючим друкарнею Свято-Троїцького братства, редактором єпархіального часопису «Подольские епархиальные ведомости», журналу «Православная Подолия» і «Українська Церква», газети «Подолия».

Доклав немало зусиль для створення Кам'янець-Подільського державного українського університету, де був приват-доцентом кафедри археології та історії мистецтва богословського факультету, читав лекції з історії мистецтва доісторичної доби, мідної і бронзової епохи народів світу, церковної археології та історії церкви, а також викладав на п'ятиденних курсах священнослужителів при міністрові ісповідань.

Характерним показником творчої діяльності і визнанням Євфимія Йосиповича в колі української національної еліти того часу є його членство в багатьох наукових установах, зокрема,

він був членом Церковно-археологічного та історичного товариства при Київській духовній академії (1888-1918), Історичного товариства Нестора-літописця при Київському університеті (1896-1918), комітету для правки та видання Четвероевангелія українською мовою перекладу П. Морачевського під головуванням єпископа Парфенія (1905-1907), Українського наукового товариства в Києві (1906-1918), Подільського українського товариства «Просвіта» (1906-1922), Товариства подільських природодослідників і любителів природи (1911-1916), дійсним членом Київського товариства старожитностей і мистецтва (1896-1918), Наукового товариства імені Т.Шевченка у Львові (1899-1937), дійсним членом-кореспондентом Московського археологічного товариства (1902-1918), почесним членом Кам'янець-Подільського наукового при Українській Академії наук товариства (1925-1929), Тульчинського краєзнавчого товариства (1926-1929) тощо.

Небагато знайдеться діячів, які могли б зрівнятися з ним широтою світогляду, багатогранністю інтересів, незгасною жадобою до творчості. Його ім'я тісно пов'язане з діяльністю вітчизняних діячів, які визначали феномен українського національного відродження наприкінці XIX – початку XX століття. Документальна наукова спадщина вченого це – 305 праць і 150 статей-рецензій на праці з різних видань усієї європейської частини Російської імперії, присвячених археології, історії, релігії, мистецтву, архітектурі, етнографії та фольклору України.

Завдяки саме Є. Сіцинському збережено відомості про більше п'ятисот історичних та етнографічних праць, які так і залишилися б невідомими для сучасних дослідників історії України, хоча вони мають дуже велику вартість, адже в них стисло подано історію, відомості про особистості та історико-

хронологічні дати. Вони були і залишаються невичерпним джерелом з питань української історії.

Оцінюючи наукові здобутки Є.Сіцінського з історії України, відомий вчений, професор М. С. Грушевський (1895) писав: «Євфимій Сіцінський, священник у м. Кам'янці, представляє собою типичного провінціального дослідника в ліпшій значінню того слова, і для тих, що, сидючи в провінціальних містах плачуться на неможливість щось робити, може бути прикладом, як може чоловік робити, сидючи і в такому мало інтелігентнім куті, як славний Кам'янець. Почавши ще на академічній лавці перекладами історичними, він і пізніше все робив над історією рідного Поділля, безпретензійно збираючи той матеріал, який мав під рукою, звичайно по церковній історії й археології переважно».

Помер Євфимій Йосипович Сіцінський 7 грудня 1937 року в Кам'янці-Подільському.

Йому присвячено вісім наукових форумів різного рівня (Прага і Львів, 1932; Нью-Йорк, 1953; Пряшів і Львів 1994; Кам'янець-Подільський, 1994, 2004, 2009), про нього написано біля 320 праць, статей, розвідок, спогадів, захищена дисертація, видано монографію. Перевидано 7 його праць і видано 10 маловідомих рукописів. Проте, ще майже 30 його праць й досі зберігаються в рукописах і чекають свого дослідника і видавця.

А. Трембіцький

Література

Праці Є.Й. Сіцінського

1. *Археологічна карта Подільської губернії /* упоряд. О. Баженов. – Кам'янець-Поділ.: Оіюм, 2004. – 136 с.

2. *Гектор Кам'янецької фортеці: (іст. нарис)/* передм. та упоряд. А.М. Трембіцького. – Хмельницький, 2003. – 30 с.

3. *Исторические местности Подолии и их достопримечательности.* – Каменец-Подол.: Типогр. Св.-Троиц. Братства, 1911. – 19 с.

4. *Оборонні замки Західного Поділля XIV-XVII ст./* упоряд. С.В. Трубочанінов. – Кам'янець-Поділ.: Центр поділлязнавства, 1994. – 96 с.

5. *Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета.* Вип. дев'ятий: Приходы и церкви Подольской епархии/ под. ред. Е. Сецинского. – Каменец-Подол.: Типогр. С.П. Киржацкого, 1901. – 1064 с.

Про Є.Й. Сіцінського

1. *Трембіцький А. М. Євфимій Сіцінський (1859-1937): наукова та громадська діяльність: монографія.* – Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2009. – 300 с.

2. *Трембіцький А. М. Євфимій Сіцінський: проблеми трактування імені, прізвища і дати народження // Деражнянщина: минуле і сучасне: матеріали Всеукр. наук-краєзн. конф. / редкол.: Л. В. Баженов (голова), С. М. Єсюнін (співголова) О. Б. Кохановський (співголова) [та ін.].* – Хмельницький, ПП Мельник А. А., 2013. – С. 580-588.

3. *Старенький І. О. Євфимій Йосипович Сіцінський – археолог, дослідник трипільської культури / І. О. Старенький, В. С. Прокопчук, А. М. Трембіцький // Археологічні студії «Межибіж»: наук. щорічник 1'2012 / за ред.: А.М. Трембіцького, О. Г. Погорільця.* – Хмельницький, 2013. – С. 138-175.

4 листопада

**«НА ПЕРЕХРЕСТЯХ ДОЛІ»
До 80-річчя з дня народження
Романа Йосиповича Юзви**

Юзва Роман Йосипович народився 4 листопада 1934 року в селі Гречана Старосинявського району в хліборобській родині. Коли мав лише три роки, районний відділ НКВС заарештував його батька Йосипа Дем'яновича, і за сфабрикованою справою він був розстріляний 15 жовтня 1938 року в Проскуріві (тепер м. Хмельницький). В той же час матір його Марію Яківну насильно переселили за межі області в м. Хмільник, що на Вінничині. Роман та його старший брат Геннадій залишилися в рідному селі під опікою бабусі. Всупереч усім злигодням і бідуванням, Роман із золотою медаллю закінчив середню школу в сусідньому селі Пасічна. Мріяв оволодіти фахом філолога чи журналіста, однак, аби мати вищу освіту, стипендію для прожиття, довелося вступати на гірничий факультет Київського політехнічного інституту, який закінчив 1958 року. За направленням працював на Солотвинському солеруднику, що на Закарпатті, а з 1961 року – в різних установах Івано-Франківська: інженером Станіславського раднаргоспу, технічним інспектором обласної профспілкової ради, інженером на шахтах м. Калуша, інженером-проектантом.

1967 року перейшов на журналістську роботу (обласні газети «Комсомольський прапор», «Прикарпатська правда», заводська багатотиражка «Промінь», обласне радіомовлення).

Роман Юзва активно боровся за незалежність України наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття, його пристрасний голос оратора і поета звучав і проти корумпованої влади, що осідлала молоду державу на межі тисячоліть. Сімейні

обставини спричинилися до того, що виїхав у Сибір, деякий час жив та працював у Нижньсвартовську Тюменської області. До Івано-Франківська повернувся у 1990 році.

Роман Юзва був членом Національної Спілки письменників України. Автор поетичних книг: «Береза під вікном» (1972), «З глибин землі» (1977), «Вишийте веселку» (1981), «Надія» (1985), «Світло любові» (2000), «Віче правди» (2002), посмертного видання вибраних творів «На перехрестях долі» (2004). На тексти Романа Юзви написано понад два десятки пісень.

Помер 14 листопада 2004 року. Похований в м. Івано-Франківську.

Вдова, Ольга Петрівна, передала обласному літературному музею фотодокументальні матеріали поета.

З-під пера Романа Юзви вийшли чудові переспіви Давидових псалмів та Пісні Пісень, які увійшли в збірку «На перехрестях долі» окремим розділом під назвою «Бог – це любов». Вони – ніжна пісня душі поета, який, благословляючи перед величчю Божого Маєстату, найкращими поетичними засобами розкриває перед нами свою візію розуміння і пізнання Книги Мудрості.

РІДНА МОВА

У мене є і корінь, і основа,
і я своїм переконанням пан.
Із мов усіх найкраща рідна мова,
вона звучить для мене, як орган.
Хай мови хтось цурається своєї,
нехай не до смаку вона комусь,
а я, мов син до матері, до неї
душею й серцем радісно горнусь.
Без мови, браття, ми не українці,

без мови ми – населення, юрба,
перевертні, манкурти і чужинці, -
таких спіткають сором і ганьба.
Тож бережим, шануймо рідну мову,
панами будьмо на своїй землі.
Із душ відсіймо кукіль і полову,
і як народ не пропадім у імлі.

Т. Міцінська

Література

Твори Р.Й. Юзви

1. *Вишійте веселку: поезії.* – Ужгород: Карпати, 1981. – 70 с.
2. *На перехрестях долі: вірші та поеми.* – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 480 с.
3. *Світло Христа; Добра вість; До мене ангел прилетів...; Я перед Богом голову схиляю [та ін. вірші]* // Колос. – 2001. – 14 квіт.

Про Р.Й. Юзву

1. *Роман Юзва // Літературна Хмельниччина ХХ ст.: хрестоматія / упоряд. М. Федунець.* – Хмельницький, 2005. – С. 298-303.
2. *Семенюк В.* Запросив у гості... поет-земляк // Колос. – 1997. – 19 листоп.
3. *Руса Т.* «Живи на світі не заради чину» // Колос. – 2003. – 29 листоп.

27 листопада

**ПІД НОМЕРОМ ПЕРШИМ
До 130-річчя з дня народження
Миколи Івановича Радзівєвського**

Йдучи по вулиці Грушевського у м. Хмельницькому, ви, мабуть, не раз звертали увагу на меморіальну дошку на будинку № 85, що сповіщає: «В цьому будинку жив видатний композитор, диригент, громадський діяч Микола Іванович Радзівєвський. Але мало хто знає, що він був першим, хто отримав звання *заслуженого артиста України з квитком під № 1* (1930). Це була винагорода за успішне проведення звітнього концерту в Москві під час Декади української культури, де він диригував київським симфонічним оркестром.

Народився М. Радзівєвський 27 листопада 1884 року в с. Єрки Катеринопільського району Черкаської області. Навчався спочатку на математичному факультеті Київського університету, згодом вступив до Московської консерваторії по класу композиції та диригування в Ф. Кенемана і О. Ільїнського. У 20-х роках в Києві організував експериментальний оркестр народних інструментів «МІК».

Працював диригентом в оперних театрах Києва (1928-1934, 1941-1942), Вінниці (1934-1941). З 1945 року працював завідувачем музичною частиною та диригентом оркестру у Вінницькому та Хмельницькому музично-драматичних театрах.

Миколі Радзівєвському випала честь першому диригувати оперою Б. Яновського «Дума чорноморська» (1929). Він репрезентував киянам нові твори Б. Лятошинського, Л.Ревуцького, написані ними в 30-х роках.

В останні роки свого життя працював методистом у Хмельницькому обласному Будинку народної творчості, керував хоровими колективами у м. Хмельницькому.

Помер 27 травня 1965 року в м. Хмельницькому.

М. Кульбовський

Література

Про М.І. Радзівеського

1. *Панчук В.* Микола Радзівеський: спогади про учителя. – Кам'янець-Поділ., 1994. – 56 с.
2. *Радзівеський Микола Іванович* // Муха А. Композитори України та української діаспори: довідник. – К., 2004. – С. 245-246.
3. *Назаренко Є.* Микола Радзівеський: до 110-ліття з дня народження композитора // Проскурів. – 1994. – 30 листоп.
4. *Назаренко Є.* Його слава прийшла після смерті // Поділ. вісті. – 1997. – 5 черв.

2 грудня

ПРИБОРКУВАЧ ВОГНЮ

*До 70-річчя з дня народження
Івана Михайловича Юркова*

Юрков Іван Михайлович народився 2 грудня 1944 року в с. Блищадь Хотинського району Чернівецької області, але вже більше 40 років живе і працює на Поділлі, яке стало для нього рідним. Спочатку було навчання в Московському заочному народному університеті мистецтв ім. Н.К. Крупської, де він поєднував працю з навчанням, опановував життєві сходинки до мрії. Та призов до армійських лав завадив його завершенню.

Після служби 1968 року художник стає студентом Вижницького училища прикладного мистецтва, яке закінчує 1972-го за спеціальністю «конструювання та художня обробка металу». Саме Вижниця подарувала йому перші зустрічі з емаллю, саме там запало в душу це дивовижне мистецтво роботи зі склом і металом.

Разом з дипломом про закінчення училища Юрков отримав направлення на Хмельницький трансформаторний завод, де мав опанувати посаду художника-конструктора металевих виробів. Так доля закинула його на Поділля. Надалі була робота на заводі «Термопластавтомат», у Палаці піонерів, де навчав дітей художньої обробки металу та дерева.

1980 року доля привела майстра до Хмельницького художньо-виробничого фонду УРСР. Ось тут і розпочалася для нього справжня творчість. Спочатку працював у царині металопластики, оформлював інтер'єри громадських приміщень: відділення зв'язку, дитячі дошкільні заклади, кафе, будинки культури, в яких і донині вражає складний дизайн і самобутні художні образи. Згодом став виконувати творчі роботи, в яких намагався розкрити власне уявлення про світ, передати мовою металопластики свої естетичні уподобання.

З 1975 року він активний учасник обласних, республіканських, міжнародних виставок. 1980-го художник-монументаліст та скульптор малих форм Іван Юрков став членом Спілки художників України.

В 1990-х роках митець став більше часу присвячувати емалі, яка назавжди стала головним джерелом натхнення. Перша персональна виставка 1994 року, що відбулася в Хмельницькому обласному художньому музеї, засвідчила – в Україні з'явився новий цікавий художник-емальєр.

Емалі Івана Юркова здебільшого сюжетні, часом орнаментальні, фігуративні, іноді абстрактні. Образ в них твориться за допомогою вдало знайденої композиції. Головними виражальними засобами стає або тонка, звивиста, ледь помітна лінія, що відокремлює кольорові плями, або сам колір, широка гама відтінків, поєднання яких будується на нюансах.

Діапазон тем і сюжетів у художника Івана Юркова широкий і різноманітний: одвічні проблеми людського буття, історична і духовна тематика, любов до рідного краю («Голгофа», «Надія вічності», «Блага вість», «Пасхальне світло», «Нестор-літописець», «Весна-45», «Ніч на Поділлі», «Стара фортеця» та інші).

Іван Юрков блискуче проявляє себе в ювелірних виробках, створюючи з напівкоштовних каменів і благородних металів оригінальні жіночі прикраси.

2010 року Івану Юркову присуджено Хмельницьку міську премію імені Богдана Хмельницького у галузі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Іван Михайлович має талановитих нащадків, які продовжують батьківську справу: старший син Сергій – емальєр, живописець, молодший Ігор – працівник київського ювелірного дому «Лобортас і Карпова», неодноразовий лауреат премії всесвітньовідомої фірми «Фаберже». Пробує свої сили в мистецтві і наймолодший член родини Юркових, онук Михайлик, за малюнками якого дідусь виконав серію чудових робіт. Твори Івана Юркова відомі не тільки на батьківщині, а й далеко за її межами. Вони зберігаються у галереях і музеях України (в колекції Хмельницького обласного художнього музею їх чотири), приватних колекціях багатьох країн світу, а саме: Польщі, Чехії, Франції, Канади, Португалії, Нідерландів, США.

Я. Олексів

Література

Праці І.М. Юркова

Юрков І. Приборкувач вогню: фотоальбом. – Хмельницький, 2011. – 80 с.: іл..

Про І.М. Юркова

1. *Папонова В.В.* Хмельницький відроджувач прадавнього емальєрства // Місто Хмельницький в контексті України: матеріали III наук.-краєзн. конф. – Хмельницький, 2011. – С.612-617.

2. *Бубен І.* Незримо витає ангел, відкриваючи таїну призабутого мистецтва // Хмельницький вечірній. – 1999. – 26 лют.

3. *Слободянюк Т.* Вогонь народжує красу // Поділ. вісті. – 2007. – 15 трав.

4. *Тимофєєва Л.* У родинному колі // Проскурів. – 2009. – 17 верес. – С. 9.

5. *Кульбовський М.* Мистецтво Юркових – народжене вогнем // Проскурів – 2009. – 1 жовт. – С. 15.

4 грудня

МАЙСТЕР ПЛАСТИЧНИХ ФОРМ

До 60-річчя з дня народження

Раміза Фірюз огли Гасанова

4 грудня 2014 року виповнюється 60 літ члену Національної спілки художників України, скульптору, який тривалий час живе і творить на Хмельниччині – Рамізу Фірюз-огли Гасанову.

Народився майбутній митець 1954 року в м. Баку, де навчався азам скульптури у народного художника Азербайджану Тофіка Гусейнова. Спочатку закінчив Бакинське художнє

училище (1977), потім – факультет монументально-декоративної пластики Харківського художньо-промислового інституту (1988).

Ще студентом Гасанов виявив себе сформованим майстром. Його дипломна робота на тему Куликовської битви була високо оцінена. На Всесоюзному конкурсі (1989) вона здобула бронзову медаль і нині знаходиться у Санкт-Петербурзькому музеї Російської академії мистецтв.

З 1990 року Раміз Гасанов працював у Хмельницьких художньо-виробничих майстернях на запрошення директора художнього фонду, який шукав молодих талановитих скульпторів.

Він є автором багатьох пам'ятників, розташованих на території Хмельницької області: жертвам репресій (м. Старокостянтинів), жертвам голодомору (м. Волочиськ), воїнам-односельцям (с. Ружичанка Хмельницького р-ну, 1991 р., с. Коржівка Старокостянтинівського р-ну та с. Мотрунки Красилівського р-ну, обидва 1992 р.), погруддя поета В.Булаєнка (с. Чернелівка Красилівського р-ну, 1993 р.). Об'єкти автора вирізняються експресією, лаконічною виразністю узагальнених форм.

В його доробку станкові барельєфи, а саме: «Орфей та Еврідіка» (1999), «Вікторія», «Елегія» (2000), «Венера і Грифон» (1998) тощо, у яких «важливу роль відіграють лінія й контур, що організують пластичний простір» (В.М.Голунський).

Митець брав участь у багатьох престижних виставках монументального мистецтва, серед яких: Всесоюзна – у Санкт-Петербурзі (1988), республіканська – «Художники Азербайджану» (1989), виставка, присвячена 45-річчю Перемоги (Київ, 1990), Всеукраїнська виставка професійних скульпторів «Триєнале» від Співки художників України (Київ, 1999), «Мальовнича Україна» (2003).

Чимало робіт художника придбано у державні (Азербайджанський державний та Харківський художній музеї) й у приватні колекції Югославії, Німеччини, Болгарії.

У фондах Хмельницького обласного художнього музею зберігаються три живописні твори митця «Земляни», «Мислитель», «Настрій» (усі 1990 р.). Творчість Раміза Гасанова народжена вірою у всепереможність краси людини, природи. Вона виплекана любов'ю до прекрасного і дарується кожному з бажанням змінити світ на краще.

За останні роки шанувальники побачили не одну персональну виставку художника, який активно співпрацює з приватними галереями «Ренесанс» (Хмельницький), «Пектораль» (Київ).

Нині у планах митця – підготовка до великої виставки в Європі: Вільносі та Бремені.

О. Соляр

Література

Про Р.Ф. Гасанова

1. *Гасанов Раміз Фірузович Оглу* // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 5. – С. 415.
2. *Раміз Гасанов* // Хмельницький в іменах: довідник / укл.: В. Дмитрик, М. Кульбовський, Є. Семенюк. – Хмельницький, 2010. – С. 40.
3. *Кулініч В.* Відкрийте для себе дивовижний світ пластики і тиші // Проскурів – 1999. – 24 листоп. – С. 7.
4. *Салій І.* «Душа і руки творять диво» // Поділ. вісті. – 2007. – 23 лют.

14 грудня

ВИДАТНИЙ ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ ПОДІЛЛЯ
До 100-річчя з дня народження
Степана Костянтиновича Гуменюка

Відомий історик-краєзнавець, бібліограф Поділля, кандидат історичних наук, громадський діяч, голова Хмельницького обласного історико-краєзнавчого товариства Степан Костянтинович Гуменюк народився 14 грудня 1914 року у с. Михайлівка Ярмолинецького району.

Його перу належить понад 500 публікацій, брошур, методичних посібників з історії Поділля, міста Хмельницького та культурної спадщини краю. Всі праці вченого свідчать про невтомний пошук краєзнавця-дослідника, його щирю любов до Поділля і України в цілому.

За визначний внесок у розвиток краєзнавства на Поділлі С.К.Гуменюк був нагороджений Почесною Грамотою Верховної Ради УРСР, є лауреатом обласної премії імені Юхима Січінського (за значний вклад у розвиток історичного краєзнавства Поділля).

Починаючи з 1964 року й до останніх днів, Степан Костянтинович був незмінним головою обласного історико-краєзнавчого товариства, організатором і учасником восьми історико-краєзнавчих конференцій, які згуртували науковців і краєзнавців, стали прикладом для інших регіонів України. За час роботи у Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені М.Островського він вніс безцінний вклад у розвиток краєзнавчої бібліографії. Його бібліографічні праці стали важливими довідковими матеріалами для вчених і краєзнавців.

Він багато планував, задумував, а згодом все організовував і реалізовував. С. К. Гуменюку належить ініціатива проведення першої науково-практичної конференції «Хмельницькому 500». Кількома роками раніше, у 1988 р. він підготував до друку бібліографічний покажчик «Хмельницькому – 500», куди увійшло понад 1500 публікацій, «Пам'ятки історії та культури м. Хмельницького», де описано 62 пам'ятники і пам'ятних місця обласного центру. Він знав історію кожного будинку і вулички. Поряд з цим С.К.Гуменюк досліджував і інші аспекти історії Поділля – давню історію краю, історію періоду феодалізму. Разом із вченим – істориком Іоном Винокуром він підготував працю «Археологічні пам'ятки Хмельниччини», «Поділля в епоху феодалізму» та ін.

А ще він любив рідну українську мову і шанував її настільки, що розмовляв і писав нею навіть тоді, коли всі навколо були російськомовними.

Якщо характеризувати Степана Костянтиновича як людину, особистість, то він був толерантним, тонким ліриком, життєлюбом, багатогранною особистістю, наділений феноменальною пам'яттю й енциклопедичними знаннями. Його називали науковцем і людиною від Бога.

Професор Л. В. Баженов назвав Гуменюка своїм мудрим учителем, працями якого користується донині сам, як і багато інших краєзнавців і науковців. Іон Винокур характеризував його як добру, чуйну людину, готову прийти на допомогу людям, що потрапили в біду. Доля дала можливість і мені працювати разом. Завжди з ручкою в руках, за столом, заваленим паперами і з посмішкою на вустах – таким мені запам'ятався Степан Костянтинович

Н. Синиця

Література

Публікації С.К. Гуменюка

1. *Боротьба селян Поділля проти феодально-кріпосницького гніту в першій третині XIX ст. під проводом Устима Кармалюка: (метод. розробка).* – Хмельницький, 1980. – 40 с. – (Хмельниц. обл. орг. т-ва «Знання»: на допомогу лектору).

2. *Історичні та пам'ятні місця м. Хмельницького: (метод. розробка).* – Хмельницький, 1980. – 26 с. – (Хмельниц. обл. орг. т-ва «Знання»: на допомогу лектору).

3. *Прокурівське підпілля.* – Хмельницький, 1982. – 29 с.

4. *Нариси історії Поділля: на допомогу вчителю.* – Хмельницький, 1990. – 328 с. – (у співавт.).

5. *Туристські маршрути Хмельниччини: путівник.* – Л.: Каменяр, 1983. – 120 с. – (у співавт.).

Про С.К. Гуменюка

1. *Гуменюк С.К. // Вчені Хмельниччини: бібліогр. покажч.* – Хмельницький, 1988. – С. 122-124.

2. *Гуменюк С.К. // Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців: XIX-XX ст.* – Кам'янець-Поділ., 1993. – С. 185-186.

3. *Гуменюк Степан Костянтинович // Покликання – бібліотекар: (біобібліогр. покажч.).* – Хмельницький, 2001. – С. 24-26.

4. *Синиця Н.М. Визначні бібліографи-краєзнавці Хмельниччини XX ст. // Духовні витоки Поділля: творці історії краю: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* – Хмельницький, 1995. – Ч. 1. – С. 30-33.

Гуменюк С.К. – С. 33.

5. *Синиця Н.М.* Хмельницька ОУНБ: історія заснування, роки становлення, поступу // *Бібліотека і час: ювілейн. зб., присвяч. 100-річчю з часу заснування Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського.* – Хмельницький, 2001. – С. 10-19.

Гуменюк С.К. – С. 16.

26 грудня

**ПЕРЕХРЕСНИМИ СТЕЖКАМИ
КОМПОЗИТОРА
До 60-річчя з дня народження
Володимира Петровича Гронського**

По українському телебаченню не раз демонструвався п'ятисерійний фільм «Пастка» (екранізація Олега Бійми за мотивами повісті Івана Франка «Перехресні стежки»). Музику до цього фільму написав наш земляк Володимир Гронський.

Кінолюбителі старшого віку пам'ятають, мабуть, широкоформатний кінофільм «Циганка Аза» за однойменною драмою Михайла Старицького або двосерійну стрічку «Гріх», фільми «Останній бункер», «Відьма», де музика Володимира Гронського є невід'ємним елементом розвитку драматургічної лінії. Глядачі пам'ятають глибокий психологізм музичної палітри В. Гронського, що емоційно підсилює драматизм дії, глибше розкриває переживання персонажів...

Якими ж стежками йшов композитор Володимир Гронський до кіностудії імені О. Довженка?

Володимир Петрович Гронський народився 26 грудня 1954 року в м. Чирчик, Узбекистан. Батьки згодом переїхали до м. Волочиська, де і навчався Володимир в загальноосвітній і дитячій музичній школах.

В 1970 році вступив до Хмельницького музичного училища імені В. Заремби на відділ теорії музики (клас педагога М.О. Кульбовської). Паралельно вивчав фортепіано в класі Е.К. Левіатової. А в Київську державну консерваторію (нині Національна академія) поступив на факультет композиції (класи Георгія Майбороди і Геннадія Ляшенка). По закінченні вузу (1982) два роки працював у Київському відділенні Всеукраїнської музичної спілки. Уже в той час почав виконувати невеличкі замовлення кіностудії по музичному озвученню фільмів. Згодом повністю віддався творчій роботі на кіностудії.

За згадані на початку фільми був удостоєний Державної премії імені Т. Шевченка (1996).

Член Національної спілки композиторів України, Національної спілки кінематографістів України.

Володимир Петрович брав участь у спільних постановках з кіномитцями Франції, Італії, США, Росії. Написав три балетні сюїти на замовлення хореографічних ансамблів з Канади. Там же вони знайшли сценічне втілення у 1992, 1995 та 1998 роках. Записи його музики виходили на компакт-дисках, аудіо- та відеокасетах у Франції, Італії, США, Канаді, Росії і, звичайно, на рідній Україні.

Як член журі багаторазово приймав участь у Всеукраїнському фестивалі-конкурсі українського солоспіву імені Владислава Заремби, що з 2002 року проходить в м. Хмельницькому через кожні два роки.

М. Кульбовський

Література

Про В.П. Гронського

1. *Гронський Володимир Петрович* // Шевченківські лауреати, 1962-2012: енцикл. довід. – 3-тє вид., змін. і доп. – К., 2012. – С. 161-162.
2. *Кульбовський М.* Перехресні стежки композитора Гронського // 3 подільського кореня. – Хмельницький, 2011. – Кн. 1. – С. 97-98.
3. *Муха А.* Гронський В.П. // Композитори України та української діаспори. – К., 2004. – С. 79.

Показчик персоналій

А

Абрамов В.М. 42
Авагян О.Б. 47
Алексеев Я.С. 52
Аляб'єв А.Я. 47
Антонович В.Б. 14
Антонюк А.Є. 50
Атаман В.П. 52
Атаманчук П.С. 31
Ахматова А.А. 29, 105

Б

Бабак П.К. 40
Бабій Я.С. 36
Бабійчук І.А. 32
Бажан М.П. 42
Байдюк І.П. 51
Балуховський М.П. 25
Банних В.І. 31
Бараболька М.П. 36
Баранов В.П. 43
Бацевич Ф.С. 26
Бацуца Я.Й. 7
Беляев В.П. 22
Береза Н.М. 21
Березанська С.С. 26
Бернадська Н.І. 27, 99
Біднов В.О. 11
Білецька К.Л. 9
Білоус А.М. 16
Бойко В.В. 24
Бойко Д.В. 40, 117
Болбочан П.Ф. 31
Болобан Н.П. 12
Бондарева М.С. 37
Борима Т.В. 40
Борисевич В.Б. 17

Бортняк Є.В. 31
Бортняк П.Ф. 40
Брик О.Ф. 20
Брикулець В.М. 48
Брила І.О. 38
Брусилів О. 36
Букатевич Ю.В. 19
Буласнко В.Д. 37

В

Вайсман Г.А. 43
Василяшко В.Ф. 30
Василіук В.Ф. 18
Васьков І.А. 6
Вегнер К.Ф. 50
Венгрженовський С.О. 44
Вербицький П.П. 13, 66
Вершигора А.Ю. 33
Весна М.С. 9
Вишня О. 47
Вікторжевська З.В. 52
Вітлінський В.В. 52
Вітте де Ян 31
Войтович Б. 50
Волівач В.С. 32

Г

Гавришкевич І.Ю. 11
Гальчевський Я.В. 44
Ганицький Т.Д. 33
Гарнага І.В. 14
Гасанов Р.Ф. 50, 143
Геренчук К.І. 48
Главацький Ф.К. 52
Гладуняк І.В. 27
Голоскевич Г.К. 45
Голота В.В. 32
Гончаров М.Д. 27

Гончарук Н.І. 13
Ганчарук В.О. 19
Гончарук О.В. 44
Гончарук Ф.Є. 27
Горбатюк Є.М. 45
Гордієнко К.О. 43
Горев Л.М. 28
Горецька О.Г. 27
Горлачук В.В. 39
Городецька І.О. 50
Горчинський А.А. 34
Горячок Г.С. 13
Гославський М. 48
Грилицький Д.В. 46
Гроза С.В. 36
Гронський В.П. 52, 149
Губенко П.М. див.
(О. Вишня) 47
Гудзенко Ж.П. 40
Гуменюк С.К. 51, 146
Гуцал В.О. 12, 64
Григор'єв М. 18
Григор'єва Г.С. 38

Д

Давидов Ю.М. 35
Данилишин С.І. 12
Дацюк В.Л. 13
Дзюрак В.С. 32
Дейнека Т.Д. 11
Димінський А.І. 22
Діденко З.О. 18, 75
Дложевський С.С. 41
Доленго-Ходаковський З.
(див. Чарноцький А.) 22
Дорошенко В.О. 52
Драй-Хмара М.О. 42, 121
Дроздовський Л.А. 17
Дубровський О.О. 29

Дудар О.М. 20
Дузь І.М. 48
Є
Єгоренков В.Д. 25
Єленевський К.Ф. 36

Ж

Житецький Г.П. 23
Жолтовський П.М. 49
Жорж О.Р. 25
Жулкевський І.С. 37
Жулов Ф.Є. 9

З

Задерій І.І. 24
Зайчук В.О. 39
Зборовець В.С. 18
Звягіна Л.Г. 49
Зеленюк І.С. 39
Зельдович М.Г. 36
Злотенко Б.М. 29
Зноба В.І. 13
Зозуля І.С. 37

І

Ігнатенко М.А. 27
Ільїнський В.М. 34

К

Каблукова О.К. 43
Калинюк Т.Г. 28
Калініна В.М. 19
Канарчик О.І. 37
Капличний В.О. 18
Карась П.П. 12
Карачківський М.Ф. 41
Карвасарний В.І. 20, 86
Каспрук А.А. 20
Кафенгауз Б.Б. 31
Кац Г.Л. 38
Качура-Фалієєва К.М. 47
Кашиця В.В. 35

Квасницький М.В. 16
Кельріх М.Б. 32
Клец М.З. 36
Кириченко Ф.Г. 19
Кільчевський М.О. 28
Кіреєва М.П. 48
Климович С.І. 21
Кльоц О.М. 47
Козярьський В.В. 17
Кокойко І.М. 34
Копержинський К.О. 45
Копитман М.Р. 9
Корчевий П.В. 8
Коссак М.А. 23
Котик В. 17
Коханевич Є.В. 23
Коцюбинська І.М. 33
Коцюбинський М.М. 41
Кошарський К.К. 46
Кравець В.М. 24
Кравець О.(Л.)Й. 31
Кравченко О.А. 11
Кравчук В.І. 29, 102
Кудрявцева О.П. 32
Кутей М.М. 26
Куземський М.І. 14
Кузьмук О.І. 24
Кучерук О.С. 40

Л

Ладигець В.І. 29, 107
Латюк М.А. 11
Лашко Н.С. 48
Левенцов В.В. 35
Левицька С.П. 20, 88
Лесик О.В. 13
Липковська Л.Я. 25
Літка А.Я. 41
Літошенко М.П. 42

Лупан Л.С. 14, 68
Лупійчук В.В. 51

М

Мазурчак О.В. 31
Майорць А.І. 33
Малік М.Й. 39
Мамалига А.І. 28
Маняк В.А. 46
Маргос Б.М. 27
Марчук В.М. 15
Матвієнко В.І. 23, 90
Мегик П. 30
Михайловський А.Г. 8
Михайлюк О.Й. 37
Міляр Е.Р. 17
Міцінська Т.П. 17
Молдован Н.А. 23
Морачевський П.С. 42
Моргуліс Н.Д. 26
Мороз Г.М. 52
Музика В.П. 45

Н

Нагорний Л.С. 21
Нагурна М.В. 15
Наконечний Є.І. 30
Наталова Н.О. 15
Негода Б.М. 23, 93
Ненцінський А.Й. 34
Нечай Д. 49
Нечипорук В.М. 46
Нечипорук В.П. 15
Нікольчук М.Л. 50

О

Овсійчук В.А. 35
Олійник Б.С. 30
Оліневич В.О. 46
Онацький Є.Д. 14
Онкович Д.Ю. 52

Орлінський Б.В. 24
Ортинський М.Г. 51
Островський М.О. 42, 124

П

Павловський І.Г. 18
Пашенко О.М. 35
Петлюра С.В. 26
Петров М.І. 14
Петрук Н.К. 41
Підгаєцький В.Я. 35, 115
Пірог О.Й. 26
Плющ Т.М. 38
Поведа Г.А. 29
Примуда С.Й. 26
Приступа М.І. 39
Прокопчук В.С. 34
Публічук В.Я. 13
Пшездецький О.Н. 6, 60

Р

Рабинович Ш.Н.
(Шолом А.) 16
Радзівський М.І. 49, 139
Репутін С.М. 47
Рогов В.М. 19, 84
Розенберг А.Г. 15, 78
Роїк М.В. 13
Ройтер І.М. 43
Ролле Ю.-А. 15
Рубчакова К.А. 48
Руданський С.В. 12

С

Савіна М.Г. 24
Савчук М.П. 51
Свежевський С. 8
Свидницький А.П. 40
Свіргунець Є.М. 24
Серветник Н.О.
(див. Григор'єв М.) 18

Сердунич Л.І. 16
Ситар Л.Л. 36
Сівелов Й.Т. 33
Сіцінський Ю.Й. 44, 131
Січинський В.Ю. 30, 110
Слободян М.Л. 48
Слободянюк Т.В. 51
Сморжевський В.Й. 41
Смотрицький Г.Д. 44, 129
Созанський В.А. 44
Сохацька Є.І. 37
Стадник Б.П. 30
Станішевська Є.К. 33
Стасюк І.А. 17
Шашевський Є.Д. 38
Штещенко О.М. 16
Штельбицький М.П. 39
Штельбицький М.П. 28
Суров'як Р.Ю. 44
Сушко Л.Г. 44
Сцибор-Мархоцький І. 6

Т

Тараненко Л.К. 46
Тимошук Д.І. 45
Тимчук М.Ф. 51
Тітов В.С. 26
Ткачук І.О. 18
Тлустий П.П. 16
Тишук М.Ф. 21
Туркало М.Т. 34
Тягни-Рядно М.Г. 43

У

Усик Г.Є. 21

Ф

Федунець М.Ф. 11
Фельдман С.С. 38
Фігурський Г.К. 43
Філіпов І.І. 27

Франкфурт О.І. 21

Х

Хім'як В.А. 38

Б. Хмельницький 45

Храпач Г.Я. 30

Ц

Цицалюк Г.Н. 41

Цудзевич Б.О. 22

Ч

Чарноцький А. 22

Чеботарьов М.Г. 29

Чернілевський Д.В. 46

Чехівський О.О. 9

Чубинський П.П. 16

Ш

Шабленко

(Кудрявцева) О.П. 32

Шаров В.В. 51

Шевченко Ф.П. 37

Шимонович І.І. 10

Широцький К.В. 40

Шолом А. 16

Штеблау Е.Л. 5

Штейн Л.З. 47

Штурбабін В.В. 32

Щ

Щерба Г.Н. 49

Щербатюк Г.О. 18

Щур В.Г. 19

Ю

Юзва Р.Й. 46, 136

Юрков І.М. 50, 140

Я

Яворський М.І. 9

Ядуха В.С. 15

Яремчук А.А. 12

Яропуд З.П. 25

Ясіновська М.І. 32

Ясний Ю.Й. 24

Яхієв А.М. 27

Відомості про авторів історичних та біографічних довідок

- Блажевич Юрій Іванович** – кандидат історичних наук, голова Хмельницької міської організації Національної спілки краєзнавців України
- Боневич Валентина Іванівна** – головний зберігач Хмельницького обласного літературного музею
- Борейко Валентина Миколаївна** – зав. відділу краєзнавства Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського
- Горбатюк Василь Іванович** – директор Хмельницького обласного літературного музею, голова обласної організації Національної спілки письменників України
- Грицишина Олена Олексіївна** – бібліотекар I категорії Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського
- Данилюк Людмила Миколаївна** – заступник директора Хмельницького обласного літературного музею
- Єсюнін Сергій Миколайович** – кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Хмельницького обласного краєзнавчого музею
- Кульбовський Микола Михайлович** – краєзнавець, викладач Хмельницького музичного училища ім. В.І. Заремби

- Мацько Віталій Петрович** – доктор філологічних наук, професор гуманітарно-педагогічної академії
- Міхєєва Анна Тимофіївна** – молодший науковий співробітник Хмельницького обласного літературного музею
- Міцінська Тамара Петрівна** – старший науковий співробітник Хмельницького обласного літературного музею
- Мосійчук Тетяна Василівна** – відповідальний секретар Хмельницького міського товариства української мови ім. Т. Шевченка «Просвіта»
- Новікова Любов Миколаївна** – старший науковий співробітник науково-просвітницького відділу Хмельницького обласного художнього музею
- Олексів Ярослав Іванівна** – зав. відділу наукового обліку фондів Хмельницького обласного художнього музею
- Пірог Лілія Афонівна** – бібліотекар I категорії Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського
- Саксонік Людмила Леонідівна** – зав. відділу наукової інформації і бібліографії Хмельницької обласної наукової медичної бібліотеки
- Синиця Надія Миколаївна** – директор Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського, заслужений працівник культури України, член Національної спілки краєзнавців України

- Соляр
Олена Матвіївна** – старший науковий співробітник науково-просвітницького відділу Хмельницького обласного художнього музею
- Трембіцький
Анатолій Михайлович** – кандидат історичних наук, заступник директора з наукової роботи Державного історико-культурного заповідника «Межибіж»
- Шеїн
Оксана Миколаївна** – провідний бібліотекар Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М.Островського
- Яковлєва
Валентина Валентинівна** – старший науковий співробітник Хмельницького обласного художнього музею

Зміст

Знаменні і пам'ятні дати	3
У 2014 році виповнюється	4
Січень	11
Лютий	16
Березень	19
Квітень	22
Травень	25
Червень	28
Липень	31
Серпень	35
Вересень	39
Жовтень	43
Листопад	45
Грудень	49
Імена, події, факти	53
ВИЗВОЛЕННЯ ОБЛАСТІ: 94 ДНІ ЗАПЕКЛИХ БОЇВ. До 70-річчя визволення Кам'янець-Подільської області (С. Єсюнін)	54
ОЛЕКСАНДЕР ПШЕЗДЕЦЬКИЙ – ПИСЬМЕННИК, АРХЕОГРАФ, ІСТОРИК. До 200-річчя з дня народження Олександра Нарциса Кароля Пшездецкого (Т. Міцінська)	60
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕНДРОПАРК «ПОДІЛЛЯ». До 50-річчя з часу закладення у м. Хмельницький дендрологічного парку (О. Грицишина)	62
МАЕСТРО ОРКЕСТРУ. До 70-річчя з дня народження Віктора Омеляновича Гуцала (М. Кульбовський).....	64
ЗНАВЕЦЬ ПОРІВНЯЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА. До 100-річчя з дня народження Петра Пантелеймоновича Вербицького (В. Мацько)	66

СЛОВО ПРО ПОЕТА. До 70-річчя з часу смерті
Леоніда Сильвестровича Лупана (*Л. Данилюк*) 68

ПЛОСКИРІВ-ПРОСКУРІВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. До 60-річчя
з дня перейменування міста Проскурова у місто
Хмельницький (*С. Єсюнін*) 72

П'ЯТА СТРУНА. До 55-річчя з дня заснування Хмельницького
музичного училища імені В. Заремби (*М. Кульбовський*) 75

СПОДВИЖНИК СУВОРОВА. До 275-річчя з дня народження
Андрія Григоровича Розенберга (*Ю. Блажевич*)..... 78

ГОЛОВНА СПРАВА ЇЇ ЖИТТЯ. До 65-річчя з дня народження
Зої Олександрівни Діденко (*Т. Мосійчук*) 81

ПЕРШИЙ АКАДЕМІК НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ.
До 70-річчя з дня народження Володимира Михайловича
Рогова (*В. Мацько*) 84

ПРО АКТУАЛЬНЕ МОВОЮ ПЛАКАТУ. До 65-річчя з дня
народження Володимира Івановича Карвасарного
(*Л. Новікова*)..... 86

КУЛЬТУРНИЙ АТАШЕ УКРАЇНИ У ФРАНЦІЇ ПОЧАТКУ ХХ
СТОЛІТТЯ. До 140-річчя з дня народження Софії Пилипівни
Левицької (*О.Шейн*) 88

«ЗАЛІЗНА ЛЕДІ» – УРОДЖЕНКА ШЕПЕТІВКИ. До 65-річчя з
дня народження Валентини Іванівни Матвієнко
(*Ю. Блажевич*)..... 90

СПІВЕЦЬ ПОДІЛЬСЬКОЇ ЗЕМЛІ. До 70-річчя з дня народження
Бориса Михайловича Негоди (*В. Яковлева*) 93

СХОДЖЕННЯ НА ХОРЕОГРАФІЧНИЙ ОЛІМП. До 50-річчя з часу заснування Хмельницького ансамблю танцю «ПОДОЛЯНЧИК» (М. Кульбовський)	95
ВІДОМИЙ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ І ПЕДАГОГ. До 55-річчя з дня народження Ніни Іванівни Бернадської (В. Мацько)	99
ПІД ТЕПЛИМ КРИЛОМ ЛЕЛЕКИ. До 85-річчя з дня народження Василя Івановича Кравчука (В. Горбатюк)	102
«...З ТОБОЮ МИ В ЦЬОМУ КРАЮ». До 125-річчя з дня народження Анни Андріївни Ахматової (В. Боневич).....	105
НА ШЛЯХ, ЩО УГОРУ ВЕДЕ. До 70-річчя з дня народження Володимира Івановича Ладичця (А. Міхеєва)	107
КРІЗЬ МЛУ ЗНЕВІРИ Й БЕЗНАДІЇ. До 120-річчя з дня народження Володимира Юхимовича Січинського (М. Кульбовський)	110
ЗАСНОВНИК ПЕРШОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ГІГІЄНІСТІВ. До 125-річчя з дня народження Володимира Яковича Підгаєцького (Л. Саксонік)	115
НЕСПОКІЙНА БОРОЗНА. До 100-річчя з дня народження Давида Васильовича Бойка (Ю. Блажевич)	117
«Я ГОВОРЮ ВУСТАМИ МІЛІОНІВ...». До 125-річчя з дня народження Михайла Опанасовича Драй-Хмари (Т. Міцінська)	121
ЖИТТЯ В ІМ'Я ЩАСТЯ ЛЮДСТВА. До 110-річчя з дня народження Миколи Олексійовича Островського (В. Борейко)	124

ПЕРШИЙ РЕКТОР ОСТРОЗЬКОЇ АКАДЕМІЇ. 420 років з дня смерті Герасима Даниловича Смотрицького (<i>Л. Пирог</i>)	129
БАТЬКО ПОДДІЛЄЗНАВСТВА. До 155-річчя з дня народження Єфимія Сіцінського (<i>А. Трембіцький</i>)	131
«НА ПЕРЕХРЕСТЯХ ДОЛІ». До 80-річчя з дня народження Романа Йосиповича Юзви (<i>Т. Міцінська</i>)	136
ПІД НОМЕРОМ ПЕРШИМ. До 130-річчя з дня народження Миколи Івановича Радзівєвського (<i>М. Кульбовський</i>)	139
ПРИБОРКУВАЧ ВОГНЮ. До 70-річчя з дня народження Івана Михайловича Юркова (<i>Я. Олексів</i>)	140
МАЙСТЕР ПЛАСТИЧНИХ ФОРМ. До 60-річчя з дня народження Раміза Фірюз огли Гасанова (<i>О. Соляр</i>)	143
ВИДАТНИЙ ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ ПОДІЛЛЯ. До 100-річчя з дня народження Степана Костянтиновича Гуменюка (<i>Н. Синиця</i>)	146
ПЕРЕХРЕСНИМИ СТЕЖКАМИ КОМПОЗИТОРА. До 60-річчя з дня народження Володимира Петровича Гронського (<i>М. Кульбовський</i>)	149
<i>Показчик персоналій</i>	152
<i>Відомості про авторів історичних та біографічних довідок</i>	157

Довідково-інформаційне видання

Календар

знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 2014 рік

Наукові консультанти:

Ю.І. Блажєвич – кандидат історичних наук, голова Хмельницької міської організації Національної спілки краєзнавців України;

С.М. Єсюнін – кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Хмельницького обласного краєзнавчого музею.

Відповідальна за випуск:

Синиця Н. М.

Комп'ютерне опрацювання, верстка, дизайн:

Берлоус Ю.С.

Редагування:

Дорош В.Ю., Марчак Т.Ф.

Підписано до друку 2013 р. Формат 30×42/2.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman

Друк різнографією. Тираж 100 пр.

Віддруковано з готового оригінал-макету ПП Заколотним М.І.